

**TURUN
YLIOPISTO**
UNIVERSITY
OF TURKU

RANSKA 100/75!

Ranskan oppiaineen historiaa Turun yliopistossa

toim. Marjut Johansson

RANSKA 100/75!
Ranskan oppiaineen historiaa Turun yliopistossa

Kieli- ja käännöstieteiden laitos
20014 Turun yliopisto

Vastaava toimittaja: Marjut Johansson

Taitto: Hilla-Marja Honkalammi

ISBN 978-952-02-0246-0 (PDF)

Sisällys

Esipuhe	4
Tervehdykset	
Juhlatervehdys	7
<i>Marjo Kaartinen</i>	
Ranskan assosiaatioketjuja	9
<i>Jaakko Suominen</i>	
Ranska ennen ja nyt	
Romaanisesta filologiasta nykykieleen. Ranskan tutkimuksesta ja opetuksesta Turun yliopistossa	13
<i>Marjut Johansson</i>	
Aurakadulta Arcanumiin. Ranskan kielen kääntäjien ja tulkkien koulutuksesta Turussa	39
<i>Leena Salmi</i>	
Kielihistoriasta digitaalisiin tekstitaitoihin. Ranskan opinnot Turun yliopistossa eri vuosikymmeninä	53
<i>Outi Veivo, Maarit Mutta ja Tiina Tuominiemi</i>	
Alumnien kokemuksia	
Forum Romanum 35 vuotta	69
<i>Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén</i>	
Liberté, Égalité et Fraternité. Alumnien muistoja ranskan opiskelusta Turun yliopistossa 1960-luvulta 2010-luvulle	72
<i>Outi Veivo</i>	
Liitteet	87

Esipuhe

Vietimme vuonna 2024 kaksinkertaista juhlaa: ranskan opetuksen aloittamisesta Turun yliopistossa tuli kuluneeksi 100 vuotta ja romaanisten kielten oppituolin perustamisesta 75 vuotta. Vuoden aikana kohdistimme katseen menneeseen ja nykyhetkeen monella tavoin.

Juhlavuonna meillä oli kaksi päätapahtumaa. Ensinnäkin pidimme syyskuussa 2024 oppiaineemme juhlaseminaarin, johon osallistuivat opettajamme ja tutkijamme sekä kollegoita, nykyisiä opiskelijoita ja alumneja.

Toinen päätapahtuma oli tutkijayhteisömme kanssa, jolloin toista sataa pohjoismaista romanistiikan tutkijaa kokoontui Turussa *Romanistes scandinavnes* -kongressissa (21.–24.8.2024). Meille oli suuri kunnia järjestää kongressi juhluvuotenumme yhdessä Åbo Akademin oppiaineen *Franska språket och litteraturen* kanssa. Kongressin aktat julkaistaan [Neuphilologische Mitteilungen](#) -lehdessä. Edellisen kerran kongressi järjestettiin Turussa yli 50 vuotta sitten, vuonna 1972. Tuolloin järjestelytoimikunnan puheenjohtajana oli silloinen Turun yliopiston rehtori, romaanisten kielten ensimmäinen professori Tauno Nurmela.

Tähän julkaisuun olemme koonneet juhlaseminaarin tervehdykset ja muita tekstejä, jotka kertovat tehdystä työstä ja sen tekijöistä pitkän historiamme ajalta. Se on omaa tulkintamme oppialamme tutkimuksesta, opetuksesta ja opiskelusta, mutta ennen kaikkea kunnianosoitus romanistiikalle ja ranskalaisen kielitieteen tutkimukselle osana humanistista tutkimusta ja sivistystä.

Ensimmäiset tekstit ovat tervehdyksiä 100-vuotiaalle oppiaineelle. Juhlaseminaarissa tervehdyksensä esittivät Turun yliopiston rehtori Marjo Kaartinen sekä humanistisen tiedekunnan dekaani, digitaalisen kulttuurin professori Jaakko Suominen.

Seuraavat luvut käsittelevät oppiaineen historiaa eri näkökulmista. Ensimmäisenä on ranskan professori Marjut Johanssonin kertomus oppiaineen tutkimuksesta ja opetuksesta. Sitä seuraa luku, jossa yliopistonlehtori, dos. Leena Salmi kertoo ranskan kääntäjien ja tulkkien koulutuksesta sekä yhdistää siihen kokemuksiaan omasta opiskeluajasta. Kolmannessa luvussa yliopistonlehtori, FT Outi Veivo, vanhempi yliopistonlehtori, dos. Maarit Mutta, ja FM, väitöskirjatutkija

Tiina Tuominiemi tarkastelevat opiskelijoiden käytössä olleiden opinto-oppaiden sisältöjä ja opetusvaatimusten muutoksia ranskan oppiaineen eri vaiheissa.

Kolmannessa kokonaisuudessa kuullaan ranskan oppiaineen alumnien kokemuksia. Oppiaineen alumni, FM Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén piti ranskan opiskelijoiden ainejärjestön vuosijuhlassa puheen, jonka julkaisemme tässä. Viimeisenä on yliopistonlehtori, FT Outi Veivon kokoamia alumnien muistoja opiskeluaajoista.

Lämpimät kiitokset kaikille, jotka osallistuivat juhlaamme ja jakoivat kanssamme kokemuksiaan opiskeluaajoiltaan. Kiitos kaikille, jotka tekivät arkistotyötä ja auttoivat meitä lähteiden jäljille. Erityiset kiitokset tämän julkaisun tekstien tarkastuksesta FM, väitöskirjatutkija Anni Hintikalle ja FM, väitöskirjatutkija Hilla-Marja Honkalammille, joka myös viimeisteli julkaisumme *mise en page*.

Arcanumissa marraskuussa 2025

Marjut Johansson

TERVEHDYKSET

Juhlatervehdys

Marjo Kaartinen

Hyvä juhlaväki – hyvät ranskan kielen ja sen tutkimuksen ystävät! Chers amis de la langue française!

On suuri ilo onnitella koko Turun yliopiston puolesta ranskan kielen oppiainetta sen juhliessa ranskan kielen opetuksen ja tutkimuksen satavuotista historiaa ja oppituolin 75-vuotista ikää yliopistostamme.

Aivan yliopistomme alkuvaiheessa ymmärrettiin, että kielten opetus ja niiden tutkimus on pienessä, vasta itsenäistyneessä ja suuntaansa etsineessä maassamme erityislaatuista ja erityisen tärkeää. Se, että ranskan kielen opetuksella on nyt jo satavuotias historia takanaan ei ole yllätys, onhan ranska maailman suuria sivistyskieliä – ja sen tärkeys totisesti sata vuotta takaperin ymmärrettiin.

Lukukauden alussa kättelin uudet opiskelijamme. Yksi asioista, joita esille heille nostin, oli vahva kehotus ja kannustus opiskella kieliä. Tein tämän täydestä sydäimestäni, sillä toivon hartaasti, että suomalaiset nuoret ymmärtäisivät, minkä lisäpääoman he saavat jo aivan yksinkertaisellakin kielitaidolla, saati sitten edistyneemmällä kielen ymmärtämisellä.

On tärkeää tehdä yhdessä kaikkemme, että saamme vaikutettua monipuolistavasti koulujen kielivalikoimaan. Meidän täytyy myös onnistua kannustamaan peruskoululaisia ja lukiolaisia ja heidän vanhempiaan, että he ymmärtäisivät, mitä he menettävät, jos antautuvat vain englannin varaan. Kansallisesta kielivarannosta ja etenkin sen laajuudesta huolehtiminen on yhteinen tehtävämme.

Oltuani juuri Pariisissa ja Brysselissä laskin, että matkani aikana puhuin suomen lisäksi aika paljon ruotsia, jonkin verran englantia, sopivasti kankeata ranskaani ja saksakin. Mitä elämä olisi, jos ei olisi yhtään edes auttavaa kielitaitoa? Se olisi mittavasti köyhempää elämää ja ainakin se olisi elämää, jota en voi enkä halua edes kuvitella itselleni.

Yliopisto ei tietenkään ole ensisijaisesti kielikoulu. Yliopistollisessa oppiaineessa tehdään ja opetetaan kielen ja kulttuurin tutkimusta. Tämä on yksi keskeinen tehtävämme tässä monitieteisessä yliopistossamme. Kielentutkimuksen

merkitystä ei voi liikaa korostaa – jos ajatellaan suomalaista humanistista tutkimusta maailmalla, juuri kielitieteilijät eri aloilta ovat olleet ne, jotka ovat jo kauan sitten kaikkein eniten kansainvälistä uraa tehneet ja rakentaneet sitä hienoa pohjaa, jolle te nykypäivänä kielentutkijat voitte tukevasti rakentaa.

Haluan toivottaa teille kaikille hienoa juhlavuotta ja vielä haluan onnitella lämpimästi oppiainetta erittäin kypsään ikään tulemisesta niin satavuotiaan opetuksen kuin 75-vuotiaan oppituolinkin osalta. Félicitations!

Ranskan assosiaatioketjuja

Jaakko Suominen

Arvoisa rehtori, arvoisa juhlayleisö

Katsoin elo–syyskuun vaihteessa ranskalaista taidedekkaria *Kuolema maalaustaulun (L'art du crime)*, joka on tullut Ylen kanavilta ja löytynyt Yle Arenasta. Siinä sarjan käänteet perustuvat vahvasti pääparin keskinäiseen kipinöintiin – aika tyypilliseen tapaan heteroseksuaalisessa ja myös sukupuolirooleja toistavassa kontekstissa. Tapahtumapaikkana on yleensä Pariisi ja sen kuuluisat taidemuseot, mutta liikutaan siellä muuallakin.

Pääparin toinen osapuoli on vähän jurottava komisario Antoine Verlay, esittäjänään Nicolas Gob, joka ei ymmärrä kuvataiteesta yhtään mitään. Komisario ei sinänsä ylenkatso taidetta vaan omaa suorastaan traumaperäisen psykologisen kyvyttömyyden tajuta taidetta. Hän on tietyllä tavalla sokea kuvataiteelle.

Toinen osapuoli on psykoanalyysisohvallakin elämäänsä puntaroiva Louvressa työskentelevä taideasiantuntija Florence Chassagne (Éléonore Bernheim), joka Ylenkin kuvauksen mukaan vaikuttaa työparinsa silmissä ”epäkäytännölliseltä hörhöltä”. Hän auttaa poliisia ratkomaan taideteoksiin liittyviä rikoksia, yleensä kuolemantapauksia, muun muassa seurustelemalla mielikuvituksessaan kuolleiden taiteilijoiden kanssa. No, muistan, miten yleisen historian professori Kalervo Hovi näytti opiskelujeni alussa erästä ranskalaista elokuvaa ja totesi, että ranskalaisille tyypillistä on kyky ajatella epäkonventionaalisesti. Tämä lausahdus on yksi asia, joka on jäänyt peruskurssiluennoilta mieleeni.

Pääparin välillä – tietenkin – alkaa kipunoida myös romanttisesti, ja kaikenlaista muutakin tunnemyrskyä tapahtuu. Vastikään Yle Arenassa olleen viidennen tuotantokauden viimeisessä jaksossa komisario Verlay henkilökohtaisen tunnekriisin seurauksena joutuu Stendahlin syndrooman pauloihin ja liikahtaa suhteessaan taiteeseen äärilaidasta toiseen. Eli hän siis alkaa voida pahoin ja pyörtyy nähdessään taideteoksia ympärillään. Tämä luo komiikkaa mutta myös jännitystä esimerkiksi takaa-ajotilanteisiin. Pääparin romanttinen suhde ei kuitenkaan erityisesti vielä etene – koska lisää tuotantokausia on luvassa.

Kukin sarjan jakso rakentuu jonkun tietyn kuuluisan taiteilijan, yleensä ranskalaisen, ympärille. Keskiössä ovat taiteilijoiden merkkiteokset, mutta myös muut työt. Katsoin viimeksi jaksoa, jossa pääosassa oli Eugene Delacroix'n taulu *La Liberté guidant le peuple* (1830) eli *Vapaus johtaa kansaa*. Siitä saan tietynlaisen sillan tämän esityksen aiheeseen, sillä jakso ja sen keskiössä ollut taulu aiheuttivat varsinaisen ranskankielisen kulttuurin assosiaatioketjun mielessäni. Delacroix'n taulu juhlisti alun perin siis heinäkuun vallankumousta 1830. Siinä vapaudella eli kuvan keskiössä olevalla naisella on päässään niin kutsuttu punainen fryygialaismyssy eli *Le bonnet phrygien*.

Myssy liittyi jakson juoneen. Tapani mukaan aloin etsiä lisätietoja tuosta yksityiskohdasta. En enää oikein pysty edes katsomaan televisio-ohjelmia selailematta nettiä samanaikaisesti. Etsin, mitä *Wikipedia* kertoi päähineestä. Siellä oli tietenkin juttua alkuperästä – eli myssy oli ollut Rooman valtakunnassa vapautettujen orjien tunnus. Ja yhtä lailla löysin tietoa siitä, miten päähineestä tuli jakobiinien ja Ranskan vallankumouksen symboli. Tarina jatkui käytön hiipumisen kuvaukseen, mutta sitten siellä mainittiin muun muassa se, että sarjakuvahahmot smurffit pitävät fryygialaismyssyä, suursmurffi punaista, muut valkoista. Smurffien piirtäjä Peyo tosin on belgialainen, niin kuin moni muukin kuuluisa ranskankielinen sarjakuvataiteilija. Toinen mieleenpainuva maininta oli se, että kuuluisan sukeltajan ja luontodokumenttien tekijän Jacques Cousteaun pipo olisi yksinkertaistettu versio fryygialaismyssystä. Myssy on myös muutaman Etelä-Amerikan maan vaakunassa. Rakastan tällaisia assosiaatioketjuja, linkkejä ja niihin liittyvää satunnaisuutta eli serendipisyyttä, joka johtaa myös sekalaisten muistojen äärelle. Ehkä tässä voi viitata ranskalaiseen teokseen, jonka tunnen, mutta tunnustan, etten ole lukenut kuin katkelmia, vaikka Yle Areenastakin teossarja löytyy äänikirjana. Teos on Marcel Proustin *Kadonnutta aikaa etsimässä*, jossa yhdessä kuuluisassa kohdassa romaanihenkilö uppoutuu muistoihinsa maistaessaan ja haistaessaan lehmuksenkukkateetä ja madeleineleivosta.

Folkloristi Susanna Sallinen on vuonna 2004 julkaistussa *Koti*-kirjassa jaotellut nostalgisen muistamisprosessin kolme vaihetta analysoidessaan tuota Proustin moniosaista teosta (*À la recherche du temps perdu*, 1913–1927) nostalgian näkökulmasta. Nostalginen kokemus alkaa illuminaatiolla eli herätyksellä: jokin aistimus, esine tai ärsyke laukaisee nopean muistiherätyksen. Minun esimerkkinä tapauksessa on tapahtunut oikea illuminaatioiden ketju tv-sarjasta, tauluun ja sieltä etenkin smurffeihin ja Cousteaun pipoon – ja tämä jatkuu.

Toisessa muistamisprosessin vaiheessa henkilö analysoi muistikuvaansa ja heränneitä tunteita järjelemällä, käyttämällä tietoisuuttaan ja miettimällä aiempia kokemuksiaan. Jatkan tässä assosiaatiota suhteessa ranskalaisiin kulttuurituotteisiin: ranskankielinen sarjakuva, tosin suomennettuna *Asterixista*, *Alixiin*, *Smurffeihin*, *Tinttiin* ja myöhemmin Benoît Sokalin *Ankardoon* eli *Canardoon*, on ollut minulle

tosin tärkeää. Cousteaun, jonka perintö ja maine ovat nykyään osin ristiriitaisiakin, olin taasen melkein jo unohtanut, mutta hänen ohjelmansa olivat yksi lapsuuteni television vaikuttavimpia kokemuksia. Assosiaatioketju jatkuu: vuonna 1990 kuuluisa ranskalainen syntetisaattorimusiikin pioneeri Jean-Michel Jarre julkaisi *En Attendant Cousteau* -nimisen levyn. Olin aivan unohtanut, että se löytyi levyhyllystäni muiden Jarren levyjen ohella. Keskeistä omassa ranskalaisen kulttuurin harrastuksessani on ollut nimenomaan musiikki, erityisesti konemusiikki mutta myös muukin, Jarren ohella uudempina Air ja Daft Punk sekä moni muu. Mitä enemmän asioita mietin, sitä useampia ranskalaisia kulttuurituotteita elämäni varrelta tulee mieleen, mutta säästän teidät niiltä – tärkeiden ranskalaisten tutkijoiden maininnat mukaan lukien.

Palataan vielä muistamisprosessin vaiheisiin. Kolmas vaihe on nimeltään esitysvaihe. Siinä muistelija työstää muistikuvakokemustaan lopulliseen muotoon antamalla sille taiteellisen tai teoksellisen ilmeilyn. Tässä avauspuheessa on ollut kyse nimenomaan siitä.

Otetaan vielä yksi näkökulma ranskalaiseen populaarikulttuuriin ja laajemmin taiteeseen. Paitsi että Ranska on ollut kolonialistinen suurvalta, niin se edelleenkin käyttää niin kutsuttua pehmeää valtaa, jossa hyödynnetään erilaisia korkeakulttuurisia ja populaarikulttuurisia teemoja ja tuotteita. Ne luovat mielikuvaa Ranskasta ja ranskalaisuudesta, sen eri piirteistä. Tämä näkyi erittäin hyvin Pariisin kesäolympialaisten ja sen eri spehtaakkelinomaisten seremonioiden yhteydessä kesällä 2024.

Haluan lopuksi vielä onnitella Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan puolesta ranskan oppiainetta, henkilökuntaa, alumneja ja kaikkia ranskan oppiaineen ystäviä ja suosijoita.

RANSKA ENNEN JA NYT

Romaanisesta filologiasta nykykieleen. Ranskan tutkimuksesta ja opetuksesta Turun yliopistossa

Marjut Johansson

1. Johdanto

Romaanisen filologian ja ranskalaisen kielitieteen tutkimuksella on pitkä perinne suomalaisen kielitieteen kentällä, samoin ranskan oppiaineella on pitkä historia Turun yliopistossa. Juhlimme vuonna 2024 kaksinkertaista merkkivuotta: Turun yliopistossa ranskan tieteellinen opetus aloitettiin 100 vuotta sitten ja professuuri perustettiin 75 vuotta sitten.

Tässä luvussa tavoitteenani on esitellä sekä ranskan oppiaineen historiaa että osoittaa sitä, miten se ankkuroituu romanistiikan ja suomalaisen kielitieteen tutkimusten vaiheisiin. Pyrin vastaamaan kysymykseen siitä, mikä on ollut kulloisessakin vaiheessa oppiaineen tutkimuksen ja toiminnan ytimessä. Vastaaminen ei ole mahdollista ilman, että tuo esiin tutkijoita ja opettajia, jotka ovat työllään ja asiantuntemuksellaan vaikuttaneet toimintaan. Pyrin kuvaamaan ranskan oppiaineen kehittymistä Turun yliopistossa erilaisten jatkuvuuksien ja epäjatkuvuuksien kautta.

Tämä luku perustuu samasta aiheesta kirjoitettuun ranskankieliseen artikkeliini, joka on suunnattu tieteenalamme asiantuntijoille.¹ Nämä tekstit ovat syntyneet tarpeesta ymmärtää ja tarkastella oman tieteenalamme kehitystä omassa lähikontekstissamme. Tässä suomenkielisessä tarkastelussa käytän ranskankielisen artikkelini analyysiä ja laajennan sitä yleistajuisemmaksi. Tavoitteenani on myös kirjoittaa toisenlaiselle yleisölle, nykyisille ja tuleville ranskan opiskelijoillemme, alumneillemme sekä muille kiinnostuneille. Vaikka tämä teksti hahmottuu kronologisena, menneeseen katsovana kertomuksena, niin kyseessä ei ole historiikki, vaan luonnehtisin lukua tekstilajia eräänlaiseksi hybridiksi, jossa asemoidun kertojana hieman eri tavoin eri vaiheiden kuvauksissa. Kun käsittelen varhaista historiaa, käytössäni ovat olleet erilaiset akateemista historiaa kuvaavat

lähteet. On kuitenkin selvää, että lähimenneisyyden kuvauksessa oma kokemukseni oppiaineen opiskelijana ja tutkija-opettajana tuo oman näkökulmansa tarkasteluun.

Käytän tässä luvussa pitkälti samoja pääasiallisia lähteitä kuin ranskankielisessä artikkelissanikin. Tärkein kirjallisuus koskee suomalaisen kielitieteen historiaa, romanistiikan kehittymistä Euroopassa ja alamme akateemista alkua Helsingin yliopistossa.² Turun yliopiston ranskan oppiaineen vaiheista hyödynnän emeritusprofessori Lauri Lindgrenin historiikkia, joka julkaistiin neljännesvuosisata sitten.³ Käytän lähteinä myös Turun yliopiston historiaa koskevia teoksia.⁴ Keskityn kuitenkin niihin seikkoihin, jotka ovat merkityksellisiä turkulaisen ranskan tutkimuksen ja opetuksen näkökulmasta.

Esittelen ensimmäiseksi niitä vaiheita, joita erottelin ranskankielisessä artikkelissani. Niitä ovat vaiheet, joissa voi erottaa tiettyjä jatkuvuuksia ja katkoksia eri vuosien aikana. Käyn myös läpi eri vaiheissa käytetyt oppiaineen nimet, jotka helpottanevat lukemista (alaluku 2). Oppiaineen kehittymiseen on vaikuttanut romanistiikan 1800-luvulta alkanut vahva tutkimusperinne Euroopassa ja Helsingissä, joten käsittelen myös tätä siltä osin kuin myöhemmän kehityksen ymmärtäminen on välttämätöntä (alaluku 3). Oppiaineen alkuvaihe humanistisen tiedekunnan kehittämisen aikana oli vaatimaton, ja oppiaine oli sidoksissa germaaniseen kielitieteeseen (alaluku 4). Täysmittaisen yliopistollisen oppiaineen kehittäminen alkoi vasta oppituolin perustamisen jälkeen, jonka myötä koulutus laajeni vähitellen (alaluku 5). Kielitieteellisen ja käännöstieteellisen tutkimuksen esiinnousu ja monipuolistuminen 1970-luvulta lähtien vaikutti myös ranskan oppiaineen tutkimusaiheiden ja koulutuksen monipuolistumiseen (alaluku 6). Tällä hetkellä oppiaineessa keskitytään nykykielen tutkimukseen ja koulutukseen (alaluku 7).

2. Tieteenalan kehitys, vaiheita ja nimiä

Tavoitteenani on siis kartoittaa ranskan tutkimusta ja sen vaiheita yliopistollisessa oppiaineessa. Yliopistollinen oppiaine on tieteellinen ja akateeminen yhteisö, jonka tutkimukselle ja asiantuntemukselle sen antama koulutus rakentuu. Tieteenalan kehitys ei tapahdu tyhjiössä, vaan siihen vaikuttavat useat eri tekijät. Yksi keskeisimmistä ovat oppiaineessa toimivat tutkijat ja opettajat, joiden osaamiselle toiminta perustuu. Lisäksi muita vaikuttavia seikkoja ovat ulkoinen ohjaus eli yliopiston kehittäminen ja yliopistopolitiikka sekä käytettävissä oleva infrastruktuuri, jonka sivuutan tässä tarkastelussani.⁵

Keskityn pääasiassa *tieteenalan kehittymiseen* eli siihen, millaista tutkimustyötä oppiaineessa tehdään ja ketkä tutkimusta vievät eteenpäin. Tarkastelen myös sitä, miten tieteenalallamme ankkuroidutaan kotimaiseen tai kansainväliseen kielitieteelliseen tutkimukseen. Käsittelen lyhyesti myös *koulutusta*, erityisesti sitä,

miten se liittyy tietyn vaiheen tieteelliseen tutkimukseen. Lisäksi pidän välttämättömänä tarkastella, miten yliopiston kehittäminen ja yliopistopolitiikka vaikuttavat oppiaineen institutionaaliseen kehittymiseen – tai estävät sitä. Koulutuspoliittiset tekijät sekä kieli-ideologiset käsitykset vaikuttavat myös yliopistolliseen kielikoulutukseen. Tällä tarkoitan ranskan kielen asemaa kansainvälisenä kielenä ja Suomessa opetettavana kielenä. Kulloinkin vallalla olevat paikalliset ja globaalit kieli-ideologiset näkemykset ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat yhä toimintaan.⁶

Tämänkaltaisen tarkastelu tuottaa useita risteäviä teemoja, joita tarkastelen mahdollisuuksien mukaan eri ajallisten vaiheiden kautta. Karlsson ja Enkvist sekä Karlsson ovat jakaneet suomalaisen kielitieteen kehittymisen historiallisia vaiheita. Näitä hyvin laajoja jaksoja ovat kuninkaallisen akatemian vaihe (n. 1640–1828), historiallis-filologinen vaihe (n. 1830–1970) ja kielitieteellinen vaihe (n. 1970–).⁷ Nämä vaiheet ovat tässä relevantteja, mutta esittelen tarkempia vaiheita tiettyjen selvien tai sumeampien käännekohtien perusteella, joita olen erotellut aiemmassa artikkelissani.⁸

Otan esille hyvin lyhyesti ranskan opetuksen, jota annettiin Turussa kuninkaallisen akatemian aikana. Käsittelen laajemmin historiallis-filologista aikakautta suomalaisen romanistiikan alkuvaihetta, koska sen vaikutus myös Turun oppiaineen kehittymiseen oli merkittävä. Turun yliopiston perustamisen alkuvaiheessa romaanisen kielitieteen opetusta annettiin yhdessä germaanisen kielitieteen opetuksen kanssa. Täysmittaisen oppiaineen kehittyminen alkoi vasta oppituolin perustamisesta ja sen myötä opetuksen laajentumisesta. Yksi käänneistä voidaan ajoittaa 1970-luvun alkuun, jolloin kielitieteellinen murros vaikutti myös ranskan oppiaineeseen. Suuri vaikutus oli myös Suomen liittymisellä Euroopan unioniin 1990-luvulla, mikä sai aikaan suuren kiinnostuksen ranskan kielen opintoja kohtaan. Tämänhetkistä vaihetta voitaisiin kuvata nykyranskan tutkimukseksi monitieteisistä tai tieteidenvälisistä lähestymistavoista. Kuitenkin näen, että kehittymisen ytimessä on oppiaineessa tehtävä tieteellinen tutkimus.

Selvimmin muutokset ovat heijastuneet oppiaineen nimeen, joka on vaihdellut eri aikoina. Otan oppiaineesta käytetyt nimet esille tässä, jotta artikkelin seuraaminen olisi sujuvaa.

Taulukko 1. Oppiaineen nimitykset⁹

Vuosi	Ranska	Ranskan kääntäminen ja tulkkaus
1924–1948	Ranskalainen kielitiede / Romaaninen filologia	
1949–1962	Romaaniset kielet	
1962–1995	Romaaninen filologia	
1995–2004	Ranskan kieli ja kulttuuri	Ranskan kääntäminen ja tulkkaus
2005–2009	Ranskan kieli	
2010–2014	Ranska	
2014–	Ranska HuK-opinnot Kolme FM-vaiheen tutkinto-ohjelmaa: 1 – Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma 2 – Kielen opettaminen ja oppiminen 3 – Monikielinen käännösviestintä	

Alkuvaiheessa tieteellisenä ja koulutuksellisenä lähestymistapana oli *romaanisen filologian* vahva perinne, vaikka nimitykset vaihtelivat. Tämä jatkui aina 1990-luvun puoliväliin saakka, jolloin oppiaineen nimi muutettiin *ranskan kieleksi ja kulttuuriksi*. Samaan aikaan *ranskan kääntäminen ja tulkkaus* oli rinnakkainen oppiaine. Kymmenen vuotta myöhemmin nimi lyheni *ranskan kieleen*. Kun kaksi oppiainetta yhdistettiin, nimi lyheni *ranskaan*. Tällä hetkellä koulutuksessa on yhteiset HuK-opinnot, kun taas maisterivaiheessa opetusta annetaan osittain yhdessä kieli- ja käännöstieteiden laitoksen muiden oppiaineiden kanssa eri tutkinto-ohjelmissa. Niissä tutkimuksellinen pohja on erilainen, ja ne tähtäävät asiantuntijoiden koulutukseen eri aloille.

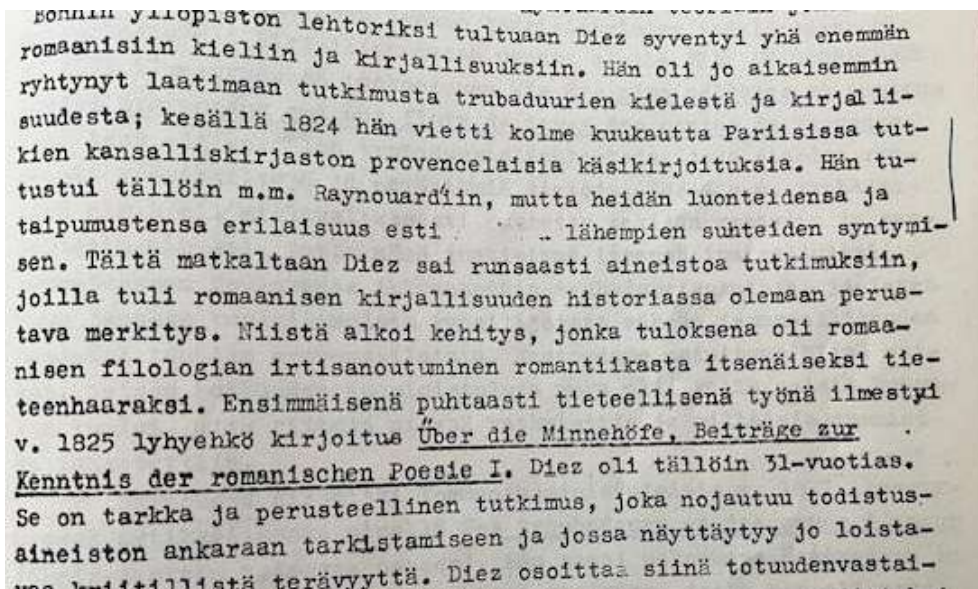
3. Ranska akateemisten opintojen kielenä ja romaanisen filologian alkuvaiheet Suomessa

Miten ranska nousi akateemisen tutkimuksen kohteeksi tai opintojen kieleksi? Keskiajalta lähtien akateemisten opintojen kielenä oli latina. Suomalaisia Turun hiippakunnan opiskelijoita opiskeli Pariisiin yliopistossa jo keskiajalla. *Seitsemän vapaan tieteen* opinnot sisälsivät muun muassa latinan kieliopin, retoriikan ja kaunopuheisuuden opintoja.¹⁰ Ranska puolestaan levisi eri puolilla Eurooppaa pitkän ajan kuluessa, näin myös Pohjoismaissa: Ruotsissa erityisesti sivistyneistö ja Euroopassa kauppaa käyvät opiskelivat kieltä jo 1500-luvulla.¹¹ Vaikka ranskan käyttö levisi ja voimistui valistuksen aikana sivistyneistön parissa, ranska ei vielä syrjäyttänyt latinaa akateemisena kielenä.¹²

Turun Kuninkaallisen Akatemian perustamisen (1640) aikana pääasiallisena opetuskielenä oli siis latina.¹³ Uusien kielten (*langues modernes*) opetus ei sinänsä kuulunut akateemisiin opintoihin, vaan ne olivat osa yläluokan arvostamia taitoja musiikin, tanssin ja miekkailun rinnalla.¹⁴ Modernit kielet eivät siis olleet tämän vaiheen keskiössä.

Ruotsin vallan aika päättyi ja Suomesta tuli vuonna 1809 autonominen suuriruhtinaskunta Venäjän keisarikunnassa. Turun kuninkaallinen akademia siirrettiin Helsinkiin vuonna 1828. Suomalaisen kielitieteen historiallis-filologinen vaihe alkoi 1800-luvun alkupuolella.¹⁵ Tuolloin ranska oli sivistyneistön ja myös suomalaisten sekä venäläisten viranomaisten viestinnän kieli.¹⁶ Tällä aikakaudella suomalainen merkittävä filologinen tutkimus sai alkunsa eurooppalaisesta, erityisesti saksalaisesta, filologisesta tutkimuksesta.

Romanistiikan tutkimus alkoi Saksassa 1800-luvulla, jolloin Friedrich Diez tarkasteli ensimmäisissä tutkimuksissaan romaanista runoutta sekä trubaduuriin runoutta. Häntä edelsi Raynourdin trubaduuriin kieltä koskevat tutkimukset.

romaanisiin kieliin ja kirjallisuuksiin. Hän oli jo aikaisemmin ryhtynyt laatimaan tutkimusta trubaduuriin kielestä ja kirjallisuudesta; kesällä 1824 hän vietti kolme kuukautta Pariisissa tutkien kansalliskirjaston provencelaisia käsikirjoituksia. Hän tutustui tällöin m.m. Raynouardiin, mutta heidän luonteidensa ja taipumustensa erilaisuus esti lähempien suhteiden syntymisen. Tältä matkaltaan Diez sai runsaasti aineistoa tutkimuksiin, joilla tuli romaanisen kirjallisuuden historiassa olemaan perustava merkitys. Niistä alkoi kehitys, jonka tuloksena oli romaanisen filologian irtisanoutuminen romantiikasta itsenäiseksi tieteenhaaraksi. Ensimmäisenä puhtaasti tieteellisenä työnä ilmestyi v. 1825 lyhyehkö kirjoitus Über die Minnehöfe, Beiträge zur Kenntnis der romanischen Poesie I. Diez oli tällöin 31-vuotias. Se on tarkka ja perusteellinen tutkimus, joka nojautuu todistusaineiston ankaraan tarkistamiseen ja jossa näyttäytyy jo loistava tutkimustarvittavuutta. Diez osoittaa siinä totuudenvastai-

Esim 1. Ote opintomonisteesta Johdatus romaanisen filologian opiskeluun.¹⁷

Historiallis-vertailevan kielitieteen parissa virisi innostus tekstien tutkimukseen: Jacob Grimm tarkasteli myös muinaisranskan ja -espanjan tekstejä. Tyypillistä tälle tutkimukselle oli se, että romaanisen filologian kysymykset liittyivät muiden kielten filologiseen ja vertailevaan tutkimukseen. Klassisten kielten tutkimusta sovellettiin vieraisiin kieliin, varsinkin kielen muutokseen liittyvissä kysymyksissä. Ensimmäinen uusien kielten oppituoli perustettiin Saksassa 1860-luvun lopussa ja ensimmäinen romanistiikan oppituoli 1870-luvulla eli vain muutama vuosikymmen

aiemmin kuin Suomessa.¹⁸ Suomessa uusien kielten parissa virisi voimakkaasti filologinen tutkimus, ja erityisesti vanhojen tekstien editiot ja niihin liittyvät kielelliset kysymykset nousivat keskeisiksi tutkimuksessa.¹⁹

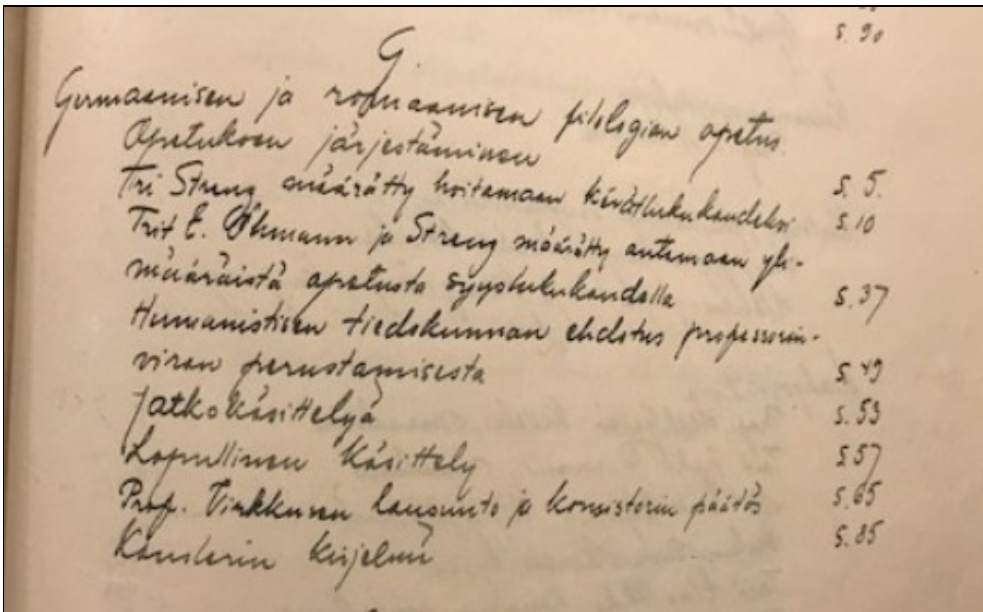
Suomessa ranskan yliopistollinen tutkimus ja opetus alkoi 1800-luvun lopussa Helsingissä. Helsinki pysyi romaanisen filologian tutkimuksen keskipisteenä yli puoli vuosisataa.²⁰ Ranskan opetus painottui kielen historian, vertailevan kieliopin ja kirjallisuuden tutkimukseen.²¹ Romaanisen filologian ja ranskalaisen kirjallisuuden tutkimuksen aloittaja Suomessa oli Carl Gustaf Estlander, joka oli opiskellut Collège de France ranskan keskiajan kielen ja kirjallisuuden professorin Paulin Parisin johdolla.²² Hän toimi Helsingin yliopistossa 1860-luvulta alkaen. Sittemmin Estlander toimi nykyiskansain ja estetiikan professorina ja innoitti oppilaitaan romanistiikan tutkimukseen. Hänen oppilaansa Werner Söderhjelm puolestaan opiskeli sekä Saksassa että Ranskassa. Ranskassa Söderhjelmin opettajana ja sittemmin ystävänä oli aikakauden johtava romanisti ja filologi Gaston Paris. Gaston Paris puolestaan oli opiskellut klassillista filologiaa Göttinginessä ja Bonnissa.²³

Ensimmäinen uusien kielten (*langues modernes*) professuuri Suomessa oli yhdistetty germaanisen ja romaanisen filologian oppituoli, joka perustettiin Helsingin yliopistoon juuri ennen vuosisadan vaihdetta (1898). Oppituolin ensimmäisenä haltijana oli professori Werner Söderhjelm. Alusta alkaen filologisen tutkimuksen yhteys kirjallisuuden tutkimukseen oli hyvin läheinen.²⁴

Tutkimuksessa keskityttiin harvoin pelkkään ranskaan, vaan tutkimuskohteena olivat hyvin usein myös muut romaaniset kielet, kielten varhaisvaiheet, kirjallisuus ja kulttuuri. Söderhjelm ja hänen seuraajansa Arthur Långfors, romaanisen filologian professori (vuodesta 1925), vaikuttivat suomalaisen romanistiikan tutkimuksen keskeisen suuntauksen eli niin sanotun *suomalaisen romanistiikan* koulukunnan syntyyn.²⁵ Myös Långfors oli opiskellut Euroopassa ja Ranskassa Gaston Parisin johdolla. Hänen mittavaan uraansa kuuluvat tekstikriittiset editiot Gautier de Coincista. Truveeri Gautier de Coincin muinaisranskaksi kirjoitetut *Neitsyt Maarian ihmekertomukset* ovat peräisin 1100-luvun lopusta.²⁶ Suomalaisen romanistiikan koulukunnan tutkimusta jatkoivat Långforsin oppilas, Tauno Nurmela ja myöhemmin Nurmelan oppilas Lauri Lindgren, joista molemmista tuli Turun yliopiston romaanisen filologian professoreita. Näin ollen Helsingin romanistiikalla oli merkittävä vaikutus Turun yliopiston romaanisen filologian tutkimukseen.

4. Romaanisen kielitieteen ja ranskan opetuksen alkuvaiheet Turun yliopistossa

Turun yliopisto perustettiin vuonna 1920. Heti tuolloin alkuvaiheessa vieraiden kielten opetusta pidettiin tärkeänä, minkä vuoksi humanistisen tiedekunnan alkuvaiheessa pyrittiin laajentamaan koulutustarjontaa.²⁷ Vieraiden kielten hyödyllisyys nousi esiin valtiotieteellisten oppiaineiden perustamisen yhteydessä.²⁸ Nämä oppiaineet kuuluivat tuolloin humanistiseen tiedekuntaan. Tämän vuoksi filologia oli yksi niistä oppiaineista, joka oli mukana suunnittelussa alusta alkaen. Ensimmäisiksi vieraksi kieliksi valikoituvat saksa ja ranska, joissa järjestettiin yleistä kielten opetusta.²⁹ Aikakauden tärkein vieras kieli oli saksa kansainvälisen asemansa ja filologisen tutkimuksen vuoksi. Ranska oli puolestaan diplomatian tärkein viestintäkieli 1800-luvulta aina 1950-luvulle asti.

Germaanisesta ja romaanisesta filologian opetus	s. 5
Opetuksen järjestäminen	s. 5
Tri Streng määrätty hoitamaan kevätlukukaudella	s. 10
Tri E. Öhmann ja Streng määrätty antamaan ylimääräistä opetusta syyslukukaudella	s. 37
Humanistisen tiedekunnan ehdotus professuurin perustamisesta	s. 49
Jatkokäsittelyä	s. 53
Lopullinen käsittely	s. 57
Prof. Virkkusen [Suomen historia] lausunto ja konsistorin päätös	s. 65
Kanslerin kirjelmä	s. 85

Germaanisesta ja romaanisesta filologian opetus
Opetuksen järjestäminen
Tri Streng määrätty hoitamaan kevätlukukaudeksi
Tri E. Öhmann ja Streng määrätty antamaan ylimääräistä opetusta syyslukukaudella
Humanistisen tiedekunnan ehdotus professuurin perustamisesta
Jatkokäsittelyä
Lopullinen käsittely
Prof. Virkkusen [Suomen historia] lausunto ja konsistorin päätös
Kanslerin kirjelmä

Kuva 1. Germaanisesta ja romaanisesta filologian opetuksen järjestelyä vuotta 1924 varten konsistorin pöytäkirjassa.³⁰

Humanistinen tiedekunta eteni ensimmäisen vieraiden kielten professuurin perustamiseen. Aikakauden asiakirjoissa käytetään vaihtelevasti nimityksinä germaanista ja romaanista filologiaa ja kielitiedettä.

Vuonna 1924 germaanisen kielitieteen opettajana aloitti dosentti Emil Öhmann, joka nimitettiin seuraavana vuonna *germaanisen kielitieteen* professoriksi. Tämä professuuri oli ensimmäinen modernien kielten oppituoli ja pitkään ainoa vieraiden kielten oppituoli Turun yliopistossa.³¹ Heti alusta lähtien Öhmannin työhön kuului myös *romaanisen kielitieteen* opetus. Se oli käytännössä sivuaineen opetusta aina varsinaisen romaanisten kielten oppituolin perustamiseen asti. Tämä tiivis yhteys saksan ja ranskan välillä säilyi aina 1940-luvulle saakka.³² Professori Öhmann halusi muuttaa germaanisen ja romaanisen kielitieteen nimitykset filologioiksi, koska hän arvioi niiden sisältävän kielitieteen lisäksi myös kirjallisuus- ja kulttuurihistoriaa. Nämä nimitykset olisivat hänen mukaansa myös olleet yhdenmukaisia eurooppalaisen tradition kanssa.³³ Yllä olevassa esimerkissä termiä *filologia* käytetään hallinnollisessa tekstissä, ja nimitys *filologia* on käytössä myös opetusta koskevissa merkinnöissä.

Tutkimuksellisesti tämä alkuvaihe oli hyvin vaatimaton. Opiskelijoita oli vähän, sillä ranskaa opiskeltiin vähän.³⁴ Vuonna 1928 professori Öhmannin opetus oli seuraavanlaista:

ÖHMANN, EMIL, germaanisen kielitieteen professori.

Syyslukukaudella luennoinut 1 t. v. *johdatusta germaaniseen filologiaan*, kuulijoita 37, joista 27 naisp.; selittänyt 2 t. v. *valittuja muinaisyläsaksalaisia tekstejä*, kuulijoita 29, joista 21 naisp.; luennoinut *johdatusta muinaisranskaan* 1 t. v., kuulijoita 10, joista 8 naisp.

Seminaariharjoituksia joka toinen viikko, osanottajia 6, joista 4 naisp. Ylimääräisenä: *lyhyt johdatus gootinkieleen* (osanottajia 10).

Kevätlukukaudella luennoinut 2 t. v. *johdatusta muinaissaksaan* kertauksineen, kuulijoita 39, joista 33 naisp.; 1 t. v. *johdatusta germaaniseen filologiaan*, kuulijoita 41, joista 35 naisp.; 1 t. v. *johdatusta muinaisranskaan*, kuulijoita 7, joista naisp. 5. *Seminaariharjoitusten* osanottajia 6, joista 5 naisp. Tarkastanut 5 pro gradu-koetta. Ohjannut 6 oppilaan aineiden kirjoittamista.

Kuulusteluja: fil.-kand. tutkintoa varten 5, osittaistutkintoja 18.

Esim. 2. Emil Öhmannin opetus (1928).³⁵

Öhmannin näytävä tieteellinen ura keskittyi saksaan, ja hän julkaisi pääosin saksaksi. Kuitenkin filologisen tradition mukaisesti hän tutki myös muita kieliä, kirjallisuutta ja kulttuuria. Hänen tutkimuksiinsa kuului muun muassa romaanisten kielten, ranskan ja italian vaikutusta saksaan eri aikakausina.³⁶

Ranskalaisen kielitieteen opetusta antoi myös dosentti Walter Olof Streng (myöh. Streng-Renkonen, Renkonen), josta tuli oppiaineen pitkäaikainen opettaja tässä ensimmäisessä vaiheessa. Hän antoi opetusta kolme tuntia viikossa sekä ranskassa että saksassa.³⁷ Samoin ensimmäinen syntyperäinen lehtori A. J. Dourouze vahvisti opetusta 1920-luvun lopussa.³⁸ Renkosen tutkimus sijoittuu perinteiseen romanistiikkaan ja kielenopetukseen. Hän hallitsi useampia romaanisia kieliä, mutta

julkaisi pääosin ranskaksi ja suomeksi. Uransa aikana hän työskenteli edistääkseen ranskan opetusta Turussa sekä kirjoitti yleisluontoisia tekstejä kielten ja ranskan tutkimuksesta.³⁹

Vaihetta leimaa pitkäaikainen ponnistelu ranskan opetuksen ja oppituolin edistämiseksi. Ranskan oppiaineen kehittäminen kohtasi useita esteitä tai hidasteita. Professori Öhmann piti työtaakkaansa kohtuuttomana, ja koska opiskelijamäärät olivat kasvussa, hän ehdotti germaanisen ja romaanisen kielitieteen tehtävien jakamista kahdeksi eri tehtäväksi jo 1920-luvun loppupuolella.⁴⁰ Myös romaanisen filologian oppituolin perustamista haluttiin edistää, mutta tässä ei onnistuttu.⁴¹ Romaanisen filologian opetusta rajoitettiin taloudellisista syistä cum laude -arvosanaan (aineopintoihin). Ehdotus professuurista edistyi ainoastaan puolittain vasta 1930-luvun alussa. Eräänlaisena ratkaisuna voidaan pitää sitä, että sotavuosien aikana W. O. Renkonen nimitettiin romaanisen kielitieteen henkilökohtaiseksi ylimääräiseksi professoriksi. Sodan jälkeen tilanne kuitenkin muuttui epävarmaksi, jolloin tehtiin viimein päätös professuurin perustamisesta.⁴²

5. Professoreuri, romaaniset kielet ja romaaninen filologia

5.1. Tauno Nurmela romaanisten kielten professoriksi

Humanistinen tiedekunta perusti *romaanisten kielten* professuurin, johon fil. tohtori Tauno Nurmela nimitettiin vuonna 1949.⁴³ Oppiaineen kehittyminen täysmittaisena yliopistollisena ja tieteelliseen tutkimukseen perustuvana oppiaineena alkaa tästä hetkestä. Nurmela piti virkaanastujaisesityksensä aiheesta *Ranskankielen sanavaraston erikoisluonne* (3.12.1949). Nurmelan pitkä ja monivaiheinen ura vei hänet professorin tehtävistä yliopiston vararehtoriksi melkein heti nimittämisen jälkeen. Rehtorina hän toimi 1960-luvulla, minkä jälkeen hän oli vielä yliopiston kanslerina vuoteen 1975 asti.

Miten Nurmela päätyi ranskaan ja filologiseen tutkimukseen? Nurmelan kielivalikoimaan kuuluivat jo opiskeluaikana ranska, saksa ja italia. Hän kertoo esseissään, pakinoissaan ja muistelmissaan useista opintojensa ja uransa aikana tekemistään matkoista, opettajistaan ja havainnoistaan. Niistä selviää, että hänen opiskeluaikanaan valinta kohdistui ranskaan erään käänteentekevän matkan ansiosta. Nurmela matkusti isänsä myymillä kaivospuilla lastatulla laivalla kesätöihin Ranskaan, jossa hän hoiti juoksupoikana puiden ostajan yrityksen asioita. Kesätöy jätti hänelle paljon aikaa tutkia sanomalehteä sanakirjan avulla.⁴⁴ Tästä hän kertoo pakinoissaan postuumisti julkaistussa teoksessaan *Lettres de mon paradis perdu*:

Mais Monsieur le fils de Tuomas Nurmela ne courait, en réalité, aucun risque de s'ennuyer. En quittant, à huit heures du matin, son misérable logement dans une pension de famille, 105, rue Lafayette, il achetait le journal du jour et employait tous les moments de loisir dans son « service » à étudier la langue française, dans le plus grand secret et tout seul. A l'aide d'un petit dictionnaire français-finnois qu'il portait toujours dans sa poche, il choisissait dans le journal un article qui ne présentait pas trop de difficultés et le traduisait dans sa langue maternelle, le retraduisait ensuite dans un français plus ou moins boiteux et corrigeait finalement sa version personnelle en la confrontant avec le texte original.

Mutta herra Tuomas Nurmelan pojalla ei ollut tosiasiassa lainkaan vaaraa pitkästyä [kesätyössä Pariisissa]. Lähtiessään aamulla kahdeksalta kurjasta rue Lafayette 105:n perhemajoituksestaan hän osti päivän sanomalehden ja käytti jokaisen vapaahetken ”työssään” tutkimalla ranskan kieltä täysin omassa rauhassaan ja itsekseen. Hän valitsi jonkun sellaisen sanomalehden artikkelin, joka ei ollut liian vaikea, ja käänsi sen äidinkielelleen pienen ranska–suomi-sanakirjan avulla, jota hän piti aina taskussaan. Tämän jälkeen hän käänsi sen uudelleen enemmän tai vähemmän horjuvalle ranskalle ja lopulta korjasi oman ranskankielisen versionsa vertaamalla sitä alkuperäiseen tekstiin.⁴⁵

Kesätöiden antama kokemus ohjasi Nurmelan aloittamaan opinnot Helsingin yliopistossa, jossa hän oli Långforsin oppilaana. Hän matkusti opiskeluaikanaan myös Pariisiin, jossa hän seurasi sen ajan keskeisten filologien, kuten Mario Roquesin, opetusta. Nurmelan väitöskirja on tekstieditio *Le sermon en vers de la chasteé as nonains de Gautier de Coinci* (1937), ja se sijoittuu långforsilaiseen filologiseen perinteeseen. Vähän yli kymmenen vuotta myöhemmin Nurmelasta tuli Turun yliopiston professori.

Nurmelan uran aikana oli käynnissä suuria muutoksia. Suomalaisen korkeakoululaitoksen mullistus, uusien yliopistojen perustaminen ja opiskelijapolitiikka vaikuttivat yliopistojen kehittämiseen ja seurauksia olivat muun muassa uusi hallintomalli ja tutkinnonuudistus.⁴⁶

Professori Nurmelan ura vei hänet yliopiston rehtoriksi ja kansleriksi aikakaudella, jolloin Turun yliopisto laajentui voimakkaasti ja sen tieteenalat monipuolistuivat. Nurmelan pitkän kauden aikana Turun yliopiston asema suomalaisessa korkeakoululaitoksessa vakiintui, mikä johti yliopiston valtiollistamiseen 1970-luvun alussa. Rehtorina hän oli aktiivinen yhteiskunnallinen keskustelijä: hän puhui akateemisesta koulutuksesta ja opetuksen tarpeesta vastata erilaisiin ajan haasteisiin. Nurmela oli perinteisten sivistysarvojen ja humanististen tieteiden puolustaja. Hän myös solmi useita kansainvälisiä suhteita, jotka edistivät yliopiston kansainvälistymistä ja auttoivat ymmärtämään kansainvälistymisen

merkitystä tieteelliselle työlle.⁴⁷ Pakinoissaan hän kertoo myös matkoistaan sotienvälisessä Euroopassa sekä myöhemmin rehtorikautensa aikana tekemistään vierailuista Itä-Euroopassa ja Venäjällä.⁴⁸

Rehtorin toimensa ohella Nurmela julkaisi pitkällisen työn tuloksena tekstiedition Boccaccion *Il Corbacciosta*. Hän törmäsi yllättäen tämän teoksen virheelliseen edition Firenzessä apurahakautensa alussa:

Sielussani asui siis vuodesta 1934 alkaen todellinen Italian jano. [...] Italiaan piti päästä, ei turistimatkalle, vaan rakentamaan kivijalkaa henkiseen taloon, jossa ei oikeastaan ollut muuta kuin kauniiksi maalatut pahviseinät ja niiden harjalla liehuva Italian lippu.

Vaikka en siis missään tapauksessa kuvitellut, että minunlaiseni ”harrastelija” voisi tästäkään teoksesta löytää mitään todella tutkimisen arvoisia tekstikriittisiä ongelmia, menin kuitenkin seuraavana päivänä Biblioteca Laurenzianaan, tilasin nähtäväkseni kaikki kolme [...] käsikirjoitusta ja ryhdyin vertailemaan painettua tekstiä niihin.

Koin heti melkoisen filologisen järkytyksen: jo ensimmäisillä riveillä oli painetussa tekstissä kaksi sanaa, jotka puuttuivat kolmesta käsikirjoituksesta.⁴⁹

Nurmela kirjoittaa ranskaksi niistä käsikirjoituksista, jotka hän on käynyt läpi tekstikriittistä editiota varten.⁵⁰ Suomeksi julkaisemassaan teoksessa *Vanha Varis* (1975) hän kirjoittaa itseironiseen sävyyn tutkimusprosessistaan, avaa tekstin tulkintoja ja esittää oman suomennoksensa *Vanhasta Variksesta*.

Nurmelan tuotantoon kuuluvat myös opiskelijoille tarkoitetut oppikirjat, kuten *Manuel de français commercial à l'usage des Finlandais*. Useat ranskan opiskelijapolvet ovat käyttäneet Nurmelan *Suomalais-ranskalaista-sanakirjaa*, jonka hän laati uransa alkuvaiheessa ja jota käytettiin vielä ainoana laajempuna sanakirjana 1980-luvulle saakka.⁵¹

5.2. Romaanisen filologian ja ranskalaisen kielitieteen koulutus

Romaanisen filologian koulutus lähti käyntiin Nurmelan aikana. Koulutuksen tieteellinen perusta pohjautui sekä romanistiikkaan että muuhun kielitieteelliseen tutkimukseen. Romaanisten kielten tutkintovaatimuksista vuodelta 1953 selviää, että opinnot olivat jo tuolloin hyvin laaja-alaisia. Seuraavassa esimerkissä cum lauden ja laudaturin eli aineopintojen ja syventävien opintojen kuvaus:

Cum laude approbatur

- 1) Edellisestä kohdat 1-6.
- 2) Marouzeau, La linguistique ou science du langage.
- 3) **Brunot-Bruneau, Précis de grammaire historique de la langue française.**
- 4) **Långfors-Väänänen, Johdatus romaanisen filologian opiskeluun (Moniste).**
- 5) **Gamillscheg, Französische Bedeutungslehre tai jokin muu ranskankielen merkitysoppi.**
- 6) G. Paris, Extraits de la Chanson de Roland.
- 7) Joko Långfors, Huon le Roi, Le vair palefroi, tahi Roques, Aucassin et Nicolette, tahi Orr, Lai de l'ombre, tai jokin muu yhtenäinen keskiajan ranskalainen teksti sopimuksen mukaan.
- 8) Jokin ranskaksi kirjoitettu suppea Ranskan historia, esim. Audrin-Dechappe. Notre France, son histoire (cours moyen).
- 9) Abry-Audic-Crouzet, Histoire illustrée de la littérature française.
- 10) Abry-Crouzet-Bernès-Léger, Les grands écrivains français illustrés.
- 11) Kaunokirjallisuutta eri ohjeen mukaan, keskittyen kolmen merkittävän kirjailijan tuotantoon.
- 12) Menestyksellinen osanotto lehtorin pitämiin luentoihin ja käännösharjoituksiin sekä proseminaarissa suoritettu oppimäärä.
- 13) Hyvä ranskankielen taito.

Laudatur

- 1) Cum laude-kurssi
- 2) Menestyksellinen osanotto lehtorin toimeenpanemiin vaikeampiin käännösharjoituksiin äidinkielestä ranskaan (vähintään 10 kirjallista käännöstä).
- 3) Vuoden aktiivinen osanotto romaaniseen seminaariin ja ranskaksi kirjoitettu tutkielma.
- 4) Kiitettävä ranskankielen taito (ainakin 3 kk oleskelu Ranskassa).
- 5) **Jokin laajahko lauseoppi, esim. C. de Boer, Syntaxe du français moderne.**
- 6) Langlois-Paris, Chrestomathie du moyen âge (paitsi Poésie épique).
- 7) **v. Wartburg, Evolution et structure de la langue française.**
- 8) Ranskalaista kaunokirjallisuutta eri ohjeen mukaan, keskittyen kolmen merkittävän kirjailijan tuotantoon.
- 9) Lyhyt espanjan tai italian kurssi eri ohjeen mukaan.
Sen lisäksi vaihtoehtoisesti:
J o k o A. 10) Bourciez, Eléments de linguistique romane (pääkohdittain, tutkijan ohjeiden mukaan).
- 11) **Jokin kielitieteellinen erikoisteos, esim. Paul, Prinzipien der Sprachgeschichte tai Bally, Linguistique générale et linguistique française.**
T a h i B.
- 10) Lanson-Tuffrau, Histoire de la littérature française.
- 11) Thibaudet, Histoire de la littérature française de 1789 à nos jours.
- 12) Jokin kirjallisuus- tai sivistyshistoriallinen tai stilistinen erikoisteos, esim. Gustave Cohen, Chrétien de Troyes, tai Pierre Champion, Ronsard et son temps, tai Paul Hazard, La crise de la conscience européenne, tai Charles Seignobos, Histoire sincère de la nation française, tai Daniel Mornet, Histoire de la clarté française.
- 13) **Cressot, Le style et ses techniques.**

Esim. 3. Romaanisen filologian cum lauden ja laudaturin opintojen kuvaus vuoden 1953 opinto-oppaassa.

Opinnot sisälsivät kielitaidon opettamiseen tähtäviä opintoja, kuten kielioppia, ääntämistä ja käännösharjoituksia. Lisäksi ne koostuivat Ranskan historian, ranskan kielen historian, kirjallisuushistorian ja klassillisten kirjailijoiden teoksista.

Opetusohjelmaan kuuluivat myös muut romaaniset kielet: opiskelijoilla oli velvoite syventyä italian tai espanjan opintoihin. Italia aloitettiin 1960-luvun alussa, espanja ja romania tulivat ohjelmaan 1970-luvun puolivälin jälkeen.⁵² Keskeistä opintovaatimuksissa ovat kuitenkin muinais- ja keskiranskan sekä romaanisen filologian opintojaksot, jotka edustavat romanistiikan tutkimuksen perinnettä. Huomattavaa on myös se, että aineopintojen ja syventävien opintojen (cum laude approbaturin ja laudaturin) opinnoissa on valittavana laajasti muuta kielitieteellistä kirjallisuutta: syntaksin, semantiikan, kielihistorian, stilistiikan ja enonsiaatioteorian eli ranskalaisen pragmatiikan teoksia.

1960-luvun alussa oppiaineen nimi muutettiin *romaanisista kielistä romaaniseksi filologiaksi*. Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opintoppaan mukaan lukuvuonna 1962–1963 professori, rehtori Nurmela luennoi Danten *Divina Commediasta* (*Purgatorio* ja *Paradiso*), kun taas filosofian lisensiaatti Lauri Lindgren ”selittää Villonin teoksia”.⁵³ François Villonin runot olivat Lindgrenin opetusohjelmassa myös myöhemmin opiskelijoiden iloksi.

Suomalaisen romaanisen filologian tutkimusperinteen syntyyn ja sen menestykseen vaikuttivat tiiviit yhteydet eurooppalaiseen filologiseen tutkimukseen 1800-luvulta lähtien. Helsinkiläisten tutkijoiden nousu tämän tutkimuksen keskeisiksi edustajiksi synnytti suomalaisen romanistiikan koulukunnan, mikä vaikutti myös Turun ranskan oppiaineen tutkimukseen, Nurmelan uran suuntaan ja häntä tehtävässä seuranneen Lauri Lindgrenin uran alkuvaiheen tutkimukseen. Filologit muodostivat oman tiiviin tieteellisen yhteisönsä: tutkimusaiheet olivat rajautuneet tiettyyn aikakauteen, ja tutkimusmenetelmät olivat jaettuina. Tutkija työskenteli yksilöllisesti, vaikka jokoikin tuon ajan tieteellisen tiedon ja kirjoitti yhteisön keskeisillä kielillä.

6. Kieli- ja käännöstieteellisen tutkimuksen ja opetuksen murros

Nurmelan keskittyessä rehtorin tehtäviinsä sijaisena toimi muutaman vuoden ajan ma. professori, dosentti Olli Välikangas.⁵⁴ Sittemmin Lauri Lindgren nimitettiin Nurmelan seuraajaksi vuonna 1973. Oppiaine myös laajeni, ja lehtoraatteja perustettiin. Näihin valittiin Raila-Maarit Koistinen (1963) ja Elisabeth Pillet (1970). Lisäksi Ranskan valtio lähetti vierailevan lehtorin.⁵⁵

Lauri Lindgren kävi koulua Turussa. Renkonen oli hänen ensimmäinen ranskan opettajansa, mikä vaikutti siihen, että Lindgren aloitti ranskan kielen opinnot yliopistossa.⁵⁶ Yliopistossa Lauri Lindgren oli Tauno Nurmelan oppilas, ja myös Lindgrenin väitöskirja liittyi pitkään långforsilaiseen perinteeseen Gautier de Coincin ihmekertomusten editioista.⁵⁷

Lindgrenin tutkimukset käsittävät tekstieditioiden ja ranskalaisen filologisen tutkimuksen ohella myös muihin aloihin suuntautuvaa tutkimusta, kuten fonologiaan, fonetiikkaan ja kielenoppimiseen keskittyviä julkaisuja. Lisäksi hän toimitti italiaan ja romaniaan liittyviä teoksia sekä sanakirjoja. Lindgrenin tuotanto heijastaa sitä tutkimuksellista muutosta, joka tapahtui Suomessa. Hänen professuurinsa aikana oppiaine koki murroksen.

Suomalaisessa kielitieteen tutkimuksessa ja opetuksessa tapahtui selvä käänne 1970-luvun alkuvuosina.⁵⁸ Murroksen ajoittaminen johonkin tiettyyn vuoteen on tietysti vaikeaa, koska muutokset johonkin traditioon voivat olla ajallisesti pitkiä tai katkonaisia. Suomalaisen kielitieteen kentässä Helsinki-keskeisyys päättyi.⁵⁹ Kielitieteellisten väitöskirjojen määrä alkoi myös kasvaa Suomessa.⁶⁰ Kielitieteellisen tutkimuksen erikoistuminen alkoi muun muassa kääntämisen, syntaksin, semantiikan ja diskurssin tutkimuksena. Tässä vaiheessa oli myös tietokoneлингvistiikan varhaista tutkimusta. Kieliaineissa muutokseen vaikuttivat erityisesti soveltavan kielentutkimuksen professori Kari Sajavaara (JY) ja Turussa suomen kielen professori Paavo Siro, fonetiikan professori Kalevi Wiik sekä Åbo Akademin englannin kielen ja kirjallisuuden professori Nils Erik Enkvist.⁶¹ Ranskan tutkimuksessa esiin nousivat uudenlaiset aiheet sekä Turussa että Helsingissä.⁶² Tutkimusaiheet ja menetelmät siirtyivät filologisesta tutkimuksesta erilaisiin kielitieteellisiin aiheisiin.

Pohjoismainen romanistikongressi järjestettiin Turussa vuonna 1972, ja sen järjestelyistä vastasi Tauno Nurmela. Sen ohjelma koostui vielä pääasiassa keskiajan kirjallisuuden analyyseistä, mutta se sisälsi myös toisentyyppisiä teemoja. Kielitieteellisestä painotuksesta voi mainita fonologiaan, syntaksiin ja opetukseen liittyvät esitelmät sekä esitelmän, joka käsitteli *linguistique automatique* -aihetta eli mahdollisuutta ranskankielisen lauseen automaattiseen segmentointiin.⁶³

Uusien virtausten ja tieteellisten lähestymistapojen ja -menetelmien myötä tutkimus laajeni ja monipuolistui Suomessa. Käsitys tutkimuskohteesta, *kielestä*, muuttui, sillä funktionaalisuus tuli keskeiseksi.

Turun roomaanisen filologian oppiaineessa professori Lindgren nosti esille uusia aiheita. Virkaanastujaisesityksessään Lindgren (1973) puhui aiheesta *Kielitieteen osuus kielten opettajien koulutuksessa*, eli hän käsitteli kielitieteellisen osaamisen keskeistä osaa vieraiden kielten opettajien ammattitaidossa.⁶⁴ Professori Lindgren luennoi edelleen roomaanisesta filologiasta, muinais- ja keskiajan kirjallisuudesta, fabliaux-kertomuksista ja Villonista. Hänellä oli kuitenkin myös luentosarjoja sovelletusta kielitieteestä ja kielen oppimisesta ranskan opiskelijoille. 1980-luvun vaihteessa graduseminaaritoissa käsiteltiin sekä ranskalaisen että kansainvälisen tutkimuksen uusimpia suuntauksia, kuten Oswald Ducrot'n enonsiaatio- ja argumentaatioteoriaa, Enkvistin sekä Hallidayn ja Hasanin tekstilingvistiikkaa sekä puheen segmentointia.⁶⁵

Turun kieli-instituutti vastasi kääntämisen ja tulkkauksen koulutuksesta. Se liitettiin Turun yliopistoon 1980-luvun alussa. Ranskan kääntämisen ja tulkkauksen yksikkö oli tuolloin ainoa laatuaan Suomessa. Ranskan kielen sekä ranskan kielen kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineet yhdistyivät yhdeksi ranskan oppiaineeksi vuonna 2010.⁶⁶

Oppiaineen kansainväliset yhteydet olivat tiiviitä, koska Ranskan valtio edisti tieteellistä yhteistyötä. Ranskalaisia tutkijoita vieraili säännöllisesti pitämässä luentosarjoja opiskelijoille. Heihin kuului muun muassa argumentatiivisen semantiikan kehittäjä, professori Olga Galatanu (Université de Nantes), joka vieraili useaan otteeseen Turussa. Tämän pitkäaikaisen yhteistyön perusteella hänelle myönnettiin Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan kunniatohtorin arvo vuonna 2006. Muita merkityksellisiä vierailijoita olivat dialogisen vuorovaikutuksen tutkija, professori Robert Vion (Université de Provence), kielentutkimuksen ja kielididaktiikan professori Rémy Porquier (Paris Nanterre) ja diskurssintutkija Sophie Moirand (Paris 3 — Sorbonne Nouvelle). Näiden aiheiden lisäksi vierailevat ranskalaiset tutkijat toivat opetukseen kielitieteellisiä aiheita, kuten puheen tutkimusta, ranskan verbien morfologiaa ja stilistiikkaa.⁶⁷ Vierailijoiden merkitys oli äärimmäisen tärkeää, sillä he olivat yksi merkittävä kanava ajankohtaiseen ranskalaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen. Tutkimustiedon välittyminen vierailijoilta oppiaineen henkilökunnalle ja opiskelijoille oli ensiarvoisen tärkeää.

Ranskan opetus Suomessa, yliopistossa ja turkulaisissa kouluissa laajentui 1970-luvulta lähtien, jolloin se oli lukioissa saksan jälkeen seuraavaksi suosituin vieras kieli. Lindgren mainitsee, että ”myös yliopistoissa ja korkeakouluissa ranskan opiskelu on 1970-luvulta lähtien lisääntynyt sekä määrällisesti että alueellisesti. Esimerkiksi aineenopettajakoulutuksessa ranska on jossakin laajuudessa valittavissa kuudessa yliopistossa yhdeksästä”. Turussa ranskan opetusta edistivät kaupunki sekä Suomen ja Ranskan valtiot.⁶⁸

7. Nykyranskan tutkimus – monitieteistä ja tieteidenvälistä

7.1. Uusia tutkimussuuntauksia, uusia tutkijasukupolvia

Tutkimuksen painopiste muuttui siis oppiaineessa yleisen ja soveltavan kielitieteen esiinnousun myötä. Tutkimus keskittyi tekstilingvistiikkaan, pragmatiikkaan, diskurssianalyysiin, kognitiiviseen kielitieteeseen, kirjallisuudentutkimukseen, kielenoppimiseen, kulttuurienväliseen viestintään ja soveltavaan kielentutkimukseen.

Tämän vaiheen tutkimuksesta saa parhaiten käsityksen väitöskirjoista. Kahdenkymmenen vuoden aikana, 1990-luvulta alkaen väitöskirjojen tutkimusaiheet liittyivät kielen oppimiseen, tekstilingvistiikkaan, vuorovaikutuksen tutkimukseen ja kulttuurienväliseen viestintään. Varhaisin näistä väitöksistä oli Anja Elon opiskelijoiden puhuttua ranskan kieltä koskeva tutkimus. Eija Suomela-Salmi väitteli nominaalilausekkeiden leksikaalisista funktioista ranskankielisissä talousaiheisissa teksteissä. Oma väitöskirjani oli vuorovaikutusanalyysi, jossa tutkin siteeraus- ja referointijaksoja ranskalaisissa poliittisissa mediahaastatteluissa. Leena Salmi väitteli ranskan kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineessa tietokoneohjelmien käyttöohjeiden käytettävyydestä. Oppiaineessa toimivat opettajat lavensivat tutkimusaiheita: Maarit Mutta väitteli kielenoppijoiden kognitiivisista kirjoitusprosesseista ja Fred Dervin vaihto-opiskelijoiden identiteetin muutoksista vaihtovuoden aikana.⁶⁹

Ikkunan oppiaineen tuon ajan tutkimukseen antavat myös toimitetut julkaisut, joihin kirjoittivat kansainväliset vieraat, oppiaineen tutkijat ja opettajat sekä jatko-opiskelijat. Niiden artikkelit kertovat tutkimusaiheiden moninaisuudesta: niissä käsiteltiin sekä diskurssia, yleistä ja soveltavaa kielitiedettä, leksikologiaa, kirjallisuutta ja kulttuuria että kääntämistä. Myös oppiaineen nuoret tutkijat saivat näissä julkaisuissa oman tutkijaäänensä kuuluviin.⁷⁰

Myös tutkijakoulutus käynnistyi. Professori Lindgren työskenteli aktiivisesti tämän puolesta. Turkuun perustettiin Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteinen tutkijakoulu 1990-luvun puolessavälissä.⁷¹ Tämän jälkeen tutkijakoulutus muuttui valtakunnalliseksi kieliaineiden Langnet-tutkijakouluksi. Tutkijakoulutus vakiintui, ja jatko-opintojen ammattimaistuminen alkoi, vaikka kieliaineissa oli edelleen pitkä tie, ennen kuin pystyttiin saavuttamaan samanlaiset jatkokoulutusvalmiudet kuin täysin suomenkielisessä koulutuksessa.⁷² Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen oma tohtoriohjelma Utuling käynnistyi vuonna 2009. Tiivis tutkijayhteisö avautui eri suuntiin: yhteydet ranskalaiseen kielitieteelliseen tutkimukseen pysyivät tiiviinä, mutta vaikutteita otettiin edelleen myös muusta kansainvälisestä tutkimuksesta.

2010-luvulta lähtien seuraava tutkijasukupolvi teki yhä enemmän artikkeliväitöskirjoja. Niiden aiheet liittyvät tekstilingvistiikkaan, tieteellisten termien käyttöön, kulttuurienväliseen viestintään, poliittiseen diskussintutkimukseen, kielenoppimiseen ja ranskankieliseen kirjallisuuteen.

Kaksi väitöskirjaa käsitteli akateemista tutkimusdiskurssia. Veronika Laippala väitteli tutkimusartikkelien kielellisistä jaksoista, jotka osoittivat lineaarisuutta. Milla Luodonpää-Mannin tutkimuksen kohteena oli sellaisten yleistermien kuin *teoria* ja *hypoteesi* käyttö suomen- ja ranskankielisissä kielitieteellisissä tutkimusartikkeleissa. Toiset kaksi väitöskirjaa puolestaan keskittyi kulttuurienväliseen viestintään: Céline Tournebise tarkasteli kulttuurienvälisen viestinnän opetusta suomalaisessa korkeakoulutuksessa ja Valérie Martinez

kulttuurienvälisen viestinnän kompetensseja akateemisen liikkuvuuden kontekstissa. Poliittisen diskurssin tutkimusta edustaa Lotta Lehden väitöskirja. Hän tutki ranskalaisten poliitikkojen omakuvaa sen perusteella, mitä poliitikot kirjoittavat blogeissaan.⁷³

Kielenoppimista edustaa Outi Veivon väitöskirja, jossa tarkastellaan myöhäisiä kielenoppijoita eli ranskan yliopisto-opiskelijoita. Hänen tutkimuskohteenaan oli se, miten sanojen kirjoitusasu vaikuttaa puhuttujen sanojen tunnistukseen. Kirjallisuutta edustaa Kaiju Harisen väitöskirja, jossa tarkastellaan afrikkalaisten naisten ranskaksi kirjoittamia puolittain omaelämäkerrallisia teoksia intersektionaalisesta näkökulmasta. Merkkivuoden jälkeen Liisa Peura väitteli robottivälitteisestä ranskan kielen oppimisesta. Väitöskirjassaan hän tarkasteli koululaisten ranskan kielen oppimista sosiaalisen robotin avulla.⁷⁴

Suurin muutos oli se, että sekä tutkimuksessa että opetuksessa painopiste siirtyi 2000-luvun alusta lähes täysin nykyranskan tutkimukseen. Nykyranskan tutkimus erilaisissa käyttökonteksteissa on vakiintunut oppiaineessa tehtävän kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuksen keskiöön. Tutkimusta määrittävät myös kielten- ja tieteidenväliset lähestymistavat.

7.2. Muutoksia

Kuten jo edellä mainitsin, Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995 aiheutti valtavan kiinnostuksen ranskan opintoja kohtaan. Se merkitsi myös lisää töitä ranskan kielen ja kulttuurin sekä ranskan kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineille.

Koulutus muuttui myös eurooppalaisen niin sanotun Bolognan prosessin myötä, joka yhtenäisti korkeakoulutuksen rakenteita Euroopassa sekä edisti opiskelijoiden liikkuvuutta. Yliopistoon perustettiin vaihto-ohjelmia, ja mahdollisuus lähteä Ranskaan tuli useamman opiskelijan ulottuville. Université de Provence Etelä-Ranskassa Aix-en-Provencen kaupungissa oli yksi ensimmäisistä ranskan opiskelijoille avautuneista vaihtopaikoista jo 1980-luvulla.⁷⁵

Turkuun perustettiin ranskan kääntämisen ja tulkkauksen apulaisprofessori. Sitä hoiti alkuvaiheessa Jaakko A. Ahokas. Hänen seuraajansa oli jo pitkään eri aikoina Turun yliopistossa työskennellyt ja sittemmin pitkäaikainen professori Yves Gambier. Vuonna 1994 Turkuun perustettiin myös ranskan apulaisprofessori, jota hoiti aina 2000-luvun alkuun asti kolme määräaikaista professoria. He olivat FT Anja Elo, Docteur Aboubakar Outara ja FT Oili Naukkarinen. Henkilökunnan määrä kasvoi: ranskan kielen ja kulttuurin sekä ranskan kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineissa oli yhteensä 16 henkilöä.⁷⁶

Professori Lindgrenin seuraajaksi tuli 1990-luvun lopusta ranskan kielen professori Eija Suomela-Salmi. Suomela-Salmen tutkimusaiheet sijoittuvat

kielellisen variaation, diskurssianalyysin ja tekstilajitutkimuksen pariin. Hänen tutkimustyönsä koski myös akateemista diskurssia ja kulttuurienvälisen viestinnän tutkimusta.

Aloitin ranskan kielen professorina opetusalanana soveltava tutkimus. Pääasiallinen kiinnostuksen kohteeni on vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa, internetissä tai koneen ja ihmisen välillä. Tutkimukseni käsittelevät myös sosiopragmatiikkaa, sociolinguistiikkaa ja soveltavaa kielentutkimusta.

Professoreiden Yves Gambier'n ja Eija Suomela-Salmen jäätyä eläkkeelle oppiaineen professorien tehtävät suunnattiin uudelleen. Ranskan kääntämisen ja tulkkauksen professuuri muutettiin monikielisen käännösviestinnän professoriksi, johon nimitettiin Kristiina Taivalkoski-Shilov. Ranskan kielen professuuri muutettiin digitaalisen kielentutkimuksen professuuriksi, johon nimitettiin Veronika Laippala.

Tällä hetkellä oppiaineessa työskentelee yksi professori, viisi lehtoria ja yksi yliopistonopettaja. Vuodesta 2022 lähtien oppiaine rekrytoi vuosittain 17 uutta opiskelijaa.

1960-luvulta lähtien suomalainen kielikoulutus on monella tavalla ollut aikaansa edellä ja ajantasaisista. Kielikoulutusta koskevissa raporteissa ranska arvioidaan yhtä tärkeäksi koulutuskieleksi kuin saksa ja venäjä.⁷⁷ Huolimatta kunnianhimoisista suunnitelmista ja EU:n myötä syntyneestä suuresta kiinnostuksesta ranskan opintoja kohtaan suomalaisen kielikoulutuspolitiikan suunta muuttui. Koulujen kielikoulutuksen päätäntävalta on hajautettu kunnille, ja kussakin koulussa portinvartijana kielikoulutuksen järjestämisessä toimii rehtori. Toisin sanoen useat erilaiset rakenteelliset ongelmat ovat kielikoulutuksen esteenä.⁷⁸ Tämä on vaikuttanut merkittävästi useiden kielten hakijamäärien laskuun yliopistoissa.⁷⁹

Samaan aikaan yliopisto on tehnyt useita säästötoimia Turussa. Ne johtivat 2000-luvun alussa virkojen ”jäädymykseen”, eli jonkun tehtävän tultua avoimeksi sitä ei enää täytetty⁸⁰. Tämä ei ollut tietenkään ensimmäinen eikä myöskään viimeinen säästötoimenpide. Pienten vieraiden kielten kohdalla myös valtakunnallinen vaikutus on ollut Suomen yliopistojen rehtorineuvoston Unifin rakenteellisen kehittämisen työn seurauksena syntyneillä suosituksilla. Suositukset johtivat siihen, että venäjän pääainestatus lakkautettiin Turun yliopistossa, saksan Itä-Suomen yliopistossa ja ranskan Tampereen yliopistossa.⁸¹

7.3. Tutkimusperustainen koulutus ja työelämäorientaatiot

2000-luvun alussa koulutuksen keskiöön nousi kieliasiantuntijuus, mikä tarkoitti tutkimusperusteisen opetuksen ja työelämäorientaation ottamista huomioon.⁸² Tämä vaikutti hyvin paljon koulutuksen suuntaamiseen. Ranskan opintoihin tuli yhteiset opinnot HuK-vaiheessa, kun taas maisterivaiheessa koulutus jakaantui kolmeen eri tutkinto-ohjelmaan: kielen oppimisen ja opettamisen, monikielisen käännösviestinnän ja yleisen kieliasiantuntijuuden koulutukseen. Molemmissa vaiheissa opiskelijoille on tarjolla myös kieli- ja käänntieteen laitoksen yhteisiä kursseja.

Tällä hetkellä yksi ja yhtenäinen ranskan oppiaine keskittyy pääasiassa nykykielen tutkimukseen. Koulutus tähtää ranskan kieleen ja sen käyttöön eri puolilla ranskankielistä maailmaa sekä monikielisissä ja kansainvälisissä tehtävissä tarvittavaan kielen ja viestinnän asiantuntijuuteen.⁸³ Tutkijat ja opettajat keskittyvät nykykielen tutkimukseen erilaisista kielen ja viestinnän näkökulmista. Näitä ovat muun muassa vuorovaikutus ja diskurssi, kieli ja viestintä erilaisissa digitaalisissa toimintaympäristöissä, vieraan kielen oppiminen ja prosessointi, käännösviestinnän kysymykset, kieli- ja käännteknologia, kääntäjänkoulutus sekä ranskankielinen kirjallisuus.

Eräs oppiaineeseen positiivisesti vaikuttanut uudistus on se, että oppiaine toimi aktiivisesti kahden kansainvälisen maisteriohjelman saamiseksi kieli- ja käänntieteen laitokselle. Toista toteutetaan yhdessä Åbo Akademin kanssa ranskan pitkäaikaisen yhteistyökumppanin Université de Nantesin kanssa. Kyseessä on niin sanottu *double diplôme*, kaksoistutkinto. Kaksivuotiseen maisterivaiheen koulutukseen osallistuvat opiskelijat saavat tutkintotodistuksen kahdesta yliopistosta, Turusta ja Nantesista. Nantesin toiveesta tässä tutkinto-ohjelmassa on vain vähän opiskelijoita, mutta Turulle se on sitäkin tärkeämpi yhteistyön jatkuvuuden kannalta.

Toinen, laajempi maisterivaiheen tutkinto-ohjelma kuuluu niin sanottuun eurooppalaiseen allianssiin, joka yhdistää useita eurooppalaisia yliopistoja. Allianssi EC2U keskittyy tutkimukseen ja opetukseen. Muutaman vuoden voimassa ollut tutkinto-ohjelma tarjoaa opiskelijoille kaksois- tai kolmoistutkintoa. Opiskelija voi valintansa mukaisesti opiskella maisterivaiheen tutkinto-ohjelmassa nimeltä *European Languages, Cultures and Societies in Contact* esimerkiksi Turussa, Poitiers'ssa ja Salamancassa. Kieli- ja käänntieteen laitoksella ranskan ja saksan oppiaineet vastaavat ohjelman kehittämisestä.

Suomessa niin sanottujen pienten kielten välillä on virinnyt uudenlainen yhteistyö, SARAVE-projekti (saksa, ranska, venäjä). Se on syntynyt huolesta, jota ovat herättäneet erilaiset analyysit muiden vieraiden kielten kuin englannin asemasta kouluissa sekä saksan, ranskan ja venäjän vähenevistä opiskelijamääristä

yliopistoissa. Projektin tavoitteena on varmistaa näiden kielten kieliasantuntijuuden koulutusta. Saksan, ranskan, venäjän tai minkä tahansa vähemmän opiskellun kielen osaamisen pitäisi olla osa suomalaista kielellistä huoltovarmuutta.⁸⁴ Lisäksi tavoitteena on lisätä kielikoulutuksen kestävyttä ja koulutuksen saavutettavuutta. Konkreettisina toimenpiteinä aloitettiin ensiksi näiden kielten välillä valtakunnallisia, vahvuusaloihin perustuvia opintojaksoja erityisesti syventävien opintojen tasolla tukemaan koulutuksen profiloitumista. Toiseksi useat yliopistot muuttavat koulutuksen valintakriteereitä siten, että opiskelemaan voi pyrkiä myös ilman aiempia ranskan opintoja. Tämä sinänsä ei ole radikaali muutos, sillä näin on toimittu ranskan ja venäjän koulutuksessa jo aiemmin, kääntämisen koulutuksen alkuvaiheissa. Tavoitteena on, että nämä toimenpiteet vahvistaisivat suomalaisen kielitaitovarannon kestävyttä näiden vieraiden kielten osalta, mutta edistäisivät myös muiden vieraiden kielten kuin englannin opettamista ja oppimista.

8. Lopuksi

Olen käsitellyt tässä luvussa Turun yliopiston ranskan oppiaineen tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen alkuvaiheista aina nykyhetkeen asti. Näitä vaiheita on tarkasteltu suhteessa erilaisiin tekijöihin, jotka ovat vaikuttaneet jatkuviin ja epäjatkuviin kehityskulkuihin. Vaiheita erottuu useampia ja niitä edelsi romanistiikan tutkimus Helsingin yliopistossa. Turun yliopiston perustamisen alkuvuosina voidaan erottaa romaanisen filologian vaihe, jossa oppiaine oli yhteydessä germaaniseen filologiaan. Toinen vaihe alkoi professuurin perustamisesta, jolloin täysimittaisen oppiaineen toiminta lähti käyntiin. Tutkimuksellisesti se keskittyi romaaniseen filologiaan ja romaanisiin kieliin. Tämän jälkeen, 1970-luvun alussa, kielitieteellisen murroksen aikana tutkimusaiheet muuttuivat ja monipuolistuivat. Tällä hetkellä toiminta keskittyy nykyranskan tutkimukseen ja koulutukseen erilaisissa vuorovaikutus- ja viestintäkontesteissa. Aiheet nousevat ranskalaisen ja kansainvälisen kielentutkimuksen alan ajankohtaisista tutkimusaiheista, ja lähestymistavat ovat usein tieteidenvälisiä.

Oppiaineen toiminnan ytimessä on aktiivinen kotimainen ja kansainvälinen tutkimustoiminta. Oppiaineen opettaja-tutkijat ja väitöskirjatutkijat osallistuvat erilaisiin omiin tai laitoksen muiden tutkijoiden vetämiin hankkeisiin. Oppiaineen verkkosivuilla on seuraavanlainen lista:

- Kertova teksti, kääntäjä ja kone: käyttäjäystävällistä kaunokirjallisuuden käännösteknologiaa etsimässä
- Kirjoittaminen ja datan visualisointi
- KISUVI Monikielisten kirjoittajien kirjoitusprosessit: sanastokeskittymien ja sujuvuuden visualisointi graafiteorian avulla

- Kääntäminen journalistisena työkaluna
- Le projet Cre@lame (2025–2028) - Création littéraire et analyse des manuscrits d'écrivains
- RoboLang
- Sémantique de l'interaction verbale – SIV
- Tekstigenetiikka
- Vieraan kielen sujuvuuden tutkimus

Näiden tutkimusprojektien ja opetuksen jatkuvan kehittämisen ansiosta oppiaine jatkaa vastaamalla niihin haasteisiin, joita yhteiskunnan ja tieteenalan kehitys vaatii.

Oppiaineen menestyksen avain on panostaminen tutkimukseen ja siihen perustuvaan koulutukseen. Monipuolinen aihepiiri takaa sen, että tutkijat ja opettajat joutuvat ylittämään erilaisia tiedon rajoja ja oppimaan jatkuvasti uutta. Erilaisiin muutoksiin on aina reagoitu nopeasti, ja niitä pyritään ennakoimaan mahdollisuuksien mukaan. Tutkijoiden ja opettajien toimintaa luonnehtii halu kokeilla uutta.

Kiitokset

Kiitän lämpimästi FM Tiina Tuominiemeä tätä tekstiä varten tehdyistä arkistohauista, FM Hilla-Marja Honkalamia maisterin- ja tohtorintutkintojen tilastoista sekä FM Mikko Kukkosta ja FM Mari Salosta täydentävästä arkistotyöstä ja aineiston jäsentämisestä.

Lyhenteet

HY	Helsingin yliopisto
JY	Jyväskylän yliopisto
TY	Turun yliopisto

---

¹ Johansson 2026. Artikkelia edelsi kaksi esitelmää, joista ensimmäisen pidin Turun ja Åbo Akademin ranskan oppiaineiden yhdessä järjestämässä *Congrès des romanistes scandinaves* -kongressissa vuoden 2024 elokuussa. Toisen esitelmän pidin ranskan oppiaineen juhlaseminaarissa syyskuussa 2024.

² Suomalaisen kielitieteen historiasta Karlsson 2024; Karlsson & Enkvist 2000 sekä romanistiikan tutkimuksesta Suomessa ks. Aalto 1987; Halmøy 1994; Härmä 2014, 2020; Merisalo 2023; Riikonen 2024.

³ Lindgren 1999. Lindgrenin (1999) artikkelissa käsitellään lyhyesti muiden romaanisten kielten tuloa Turun yliopistoon. Professori vastasi melko pitkään myös italian ja espanjan

-
- perusopinnoista ennen kuin niistä tuli täysmittaiset oppiaineet. Ks. myös oppiaineen historia -verkkosivu vuodelta 2018.
- ⁴ Perälä 1970, 1977; Vares 2020a, b.
- ⁵ Karlsson 2024; Johansson 2026. Ks. myös Veivon ym. ja Salmen luvut tässä julkaisussa.
- ⁶ Ibid.
- ⁷ Karlsson & Enkvist 2000; Karlsson 2024.
- ⁸ Johansson 2026.
- ⁹ Ibid.
- ¹⁰ Ks. Nuorteva 1997.
- ¹¹ Caravolas 2000.
- ¹² Ks. Baggioni 1997.
- ¹³ Karlsson & Enkvist 2000: 226.
- ¹⁴ Klinge ym. 1987; Lindgren 1999.
- ¹⁵ Ks. Karlsson & Enkvist 2000; Karlsson 2024.
- ¹⁶ Ks. Merisalo 2023.
- ¹⁷ Långfors & Väänänen 1947: 39.
- ¹⁸ Hassler 2012.
- ¹⁹ Karlsson & Enkvist 2020: 228.
- ²⁰ Härmä 2020.
- ²¹ Ks. Härmä 2014.
- ²² Aalto 1987; ks. myös Härmä 2020; Merisalo 2023.
- ²³ Aalto 1987; Merisalo 2023.
- ²⁴ Ks. Härmä 2020.
- ²⁵ Ks. tutkimusten esittely Härmä 2020; historia Merisalo 2023; Riikonen 2024.
- ²⁶ Truveeri oli nimitys pohjoisranskalaisille runoilija-muusikoille, kun taas trubaduuri oli eteläranskalaisten nimitys.
- ²⁷ TYVK 1923.
- ²⁸ Perälä 1970: 47; Vares 2020a: 50.
- ²⁹ Opetukseen kuului siis jo varhaisessa vaiheessa yleistä kieltenopetusta opiskelijoille sekä saksan ja ranskan pro exercitio -kielikokeiden järjestämistä sekä humanisteille että luonnontieteilijöille (TYVK 1923). Tätä opetusta antoi väliaikaisena lehtorina Walter O. Streng-Renkonen.
- ³⁰ TY:n konsistorin pöytäkirja 8.2.1924.
- ³¹ Uola 1970; Perälä 1970; Vares 2020a.
- ³² TYVK 1925; Perälä 1970.
- ³³ Perälä 1970.
- ³⁴ Lindgren 1999.
- ³⁵ TYVK 1928.
- ³⁶ Uola 1970. Öhmann siirtyi 1940-luvulla Helsingin yliopistoon.
- ³⁷ TY:n konsistorin pöytäkirja 1924.
- ³⁸ Perälä 1970: 185–186.
- ³⁹ Lindgren 1995; TYVK 1921.
- ⁴⁰ Perälä 1970: 185.
- ⁴¹ Ibid.: 205.
- ⁴² Virka perustettiin 1946, mutta Renkonen hoiti sitä vielä eläkkeelle jäätyään aina Nurmelan astuttua virkaan. Nurmela sai kelpoisuuttaan varten täydennysaikaa vuoteen 1948. (Kutsu 1949.) Ks. myös Lindgren 1999: 14–15.
- ⁴³ Tauno Nurmela, väitös (1937 HY). *De la chastée as nonains de Gautier de Coinci*. Romaanisten kielten professori 1949–1962 TY; romaanisen filologian professori 1962–1970 TY.
- ⁴⁴ Nurmela 1999.

-
- ⁴⁵ Ibid.: 141. Käännös MJ.
- ⁴⁶ Ks. Vares 2020a: 362–369.
- ⁴⁷ Perälä 1977: 165; Vares 2020a: 378–377.
- ⁴⁸ Nurmela 1999; ks. myös Nurmela 1986.
- ⁴⁹ Nurmela 1975: 12, 14–15.
- ⁵⁰ Nurmela 1963.
- ⁵¹ Nurmela 1949; 1976.
- ⁵² Ks. Lindgren 1999. Romanian opetusta annettiin Turun yliopistossa 45 vuoden ajan (1975–2020). Opetusta antoi Romanian lähettämä ja rahoittama lehtori.
- ⁵³ Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-opas 1962–1963.
- ⁵⁴ Olli Välikankaasta tuli sittemmin Helsingin yliopiston romaanisen filologian professori.
- ⁵⁵ Lindgren 1999: 15.
- ⁵⁶ Lindgren 1995.
- ⁵⁷ Lindgren 1963. Vuonna 1963 oli myös Impiwaaran väitös.
- ⁵⁸ Karlsson 2024.
- ⁵⁹ Ibid.
- ⁶⁰ Karlsson 1998.
- ⁶¹ Karlsson 2024.
- ⁶² Härmä 2020 käy läpi erilaisia tutkimuksia, jotka johtivat Helsingissä syntaktiseen ja muun tyyppiseen tutkimukseen.
- ⁶³ Nurmela 1973.
- ⁶⁴ Kutsu 1973.
- ⁶⁵ MJ:n arkisto.
- ⁶⁶ Ks. Salmen luku tässä julkaisussa.
- ⁶⁷ MJ:n arkisto.
- ⁶⁸ Lindgren 1999: 18.
- ⁶⁹ Elo 1993; Suomela-Salmi 1997; Johansson 2000; Salmi 2003; Mutta 2007; Dervin 2008.
- ⁷⁰ Gambier & Suomela-Salmi 1999; Suomela-Salmi 2000; ks. myös Johansson & Suomela-Salmi 2010a, 2010b.
- ⁷¹ MJ:n arkisto.
- ⁷² Ks. Vares 2020b.
- ⁷³ Laippala 2011; Lehti 2013; Tournebise 2013; Luodonpää-Manni 2016; Martinez 2016.
- ⁷⁴ Veivo 2017; Harinen 2018; Peura 2025.
- ⁷⁵ Rehtori Arje Scheinin neuvotteli yliopiston yhteistyöstä Aix-Marseillen yliopiston kanssa kl. 1984. MJ:n arkisto.
- ⁷⁶ Lindgren 1999.
- ⁷⁷ Ks. esim. Numminen & Piri 1998.
- ⁷⁸ Kolehmainen ym. 2025.
- ⁷⁹ Veivo ym. 2025.
- ⁸⁰ Vares 2020b.
- ⁸¹ Unifi 2015. Ks. myös Veivo ym. 2025.
- ⁸² Kieliasiantuntijan käsite ks. Nikula 2004.
- ⁸³ Ks. esim. ranskan oppiaineen esittelysivut 2025.
- ⁸⁴ Johansson & Salmi 2024; Kolehmainen ym. 2025.

Lähteet

Arkistolähteet

Turun yliopiston konsistorin pöytäkirjat 1922–1926.
TYVK. Turun yliopiston vuosikirjat 1921–1928.

Opinto-oppaat

Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-oppaat 1953–2006.
Turun yliopiston ohjelma [opinto-opas] 1962–1963.

Muut lähteet

Kutsu 1949. Kutsu kuulemaan sitä julkista esitelmää, jonka Turun yliopiston romaanisten kielten professori filosofiantohtori Tauno Kalervo Nurmela pitää virkaanastujaisissaan joulukuun 3 P:nä klo 18. Turun yliopisto 1949.
Kutsu 1973. Kutsu kuulemaan sitä julkista esitelmää, jonka Turun yliopiston romaanisen filologian professori, filosofian tohtori Lauri Bernhard Lindgren pitää virkaanastujaisissaan marraskuun 7. päivänä klo 18. Turku: Turun yliopisto.
MJ:n arkisto. Henkilökohtainen arkisto.
Oppiaineen historiaa. Verkkosivu (utu.fi) 2018.
Ranskan oppiaineen esittelysivut 2025.

Tieteellinen kirjallisuus

Aalto, Pentti 1987. *Modern language studies in Finland 1828–1918*. Helsinki: The History of Learning and Science in Finland 1828–1918.
Baggioni, Daniel 1997. *Langues et nations en Europe*. Paris: Payot.
Caravolas, Jean-Antoine 2000. *Histoire de la didactique des langues au siècle des Lumières. Précis et anthologie thématique*. [Chapitre VIII. La Pologne, la Scandinavie et la Russie](#). Montréal : Presses universitaires de Montréal. DOI: [10.4000/books.pum.17553](#)
Dervin, Fred 2008. *Métamorphoses identitaires en situation de mobilité*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
Elo, Anja 1993. *Le français parlé par les étudiants finnophones et suédophones*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
Gambier, Yves ja Suomela-Salmi, Eija (Eds.) 1999. *Jalons pour le 75e anniversaire de l'enseignement du français à l'Université de Turku*. Turku : Université de Turku.
Halmøy, Odile 1994. Les études de la linguistique française en Europe du Nord. *Les études de linguistique française en Europe, Le Français Moderne*, N° spécial. 43-48.
Harinen, Kaiju 2018. « Défaire » la femme africaine : intersectionnalité performative dans les œuvres semi-autobiographiques de C. Beyala et de K. Bugul. Väitöskirja. Turun yliopisto.
Härmä, Juhani 2014. Les recherches sur le français en Scandinavie : L'exemple de la Finlande. In: Grezka, Aude, Leclère, Malory & Temmar, Malika (Eds.). *Les Sciences du langage en Europe : tendances actuelles*. Actes du Colloque 2011 de l'ASL. Limoges : Editions de Lambert-Lucas, 133–146.

- Härmä, Juhani 2020. Les études françaises en Finlande des débuts jusqu'à 2000 : quelques jalons. In: Garavelli & Härmä, Juhani (Eds.). *Finland's Door to Europe. Proceedings of the Seminar in Honour of the 120th Anniversary of the Foundation of the Chair of Germanic and Romance Philology at the University of Helsinki (1898–2018)*. Helsinki, December 14, 2018. Helsinki: Société Néophilologique, 185–104.
- Hassler, Gerda 2012. Les maîtres de langues et la constitution de la philologie romane en Allemagne. *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde* [En ligne], 33/34 | DOI: <https://doi.org/10.4000/dhfiles.1664>
- Impiwaara, Heikki 1963. *Études sur Théophile de Viau, auteur dramatique et poète*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Johansson, Marjut 2000. *Recontextualisation du discours d'autrui : discours représenté dans l'interview politique médiatique*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Johansson, Marjut 2026. La recherche et l'enseignement du français à l'Université de Turku. *Neophilologische Mitteilungen*.
- Johansson, Marjut ja Suomela-Salmi, Eija (Eds.) 2010a. *Regards croisés*. Turku: Université de Turku.
- Johansson, Marjut ja Suomela-Salmi, Eija 2010b. Préface. In: Johansson, Marjut ja Suomela-Salmi, Eija (Eds.) 2010. *Regards croisés*. Turku: Université de Turku, 1–10.
- Johansson, Marjut ja Salmi, Leena 2024. Euroopan unioni, monikielisyys ja kielellinen huoltovarmuus. Esitelmä, Kielitieteen päivät, Jyväskylä, toukokuu 2024.
- Karlsson, Fred 1998. *Kielitieteiden tohtorinväitöskirjat Suomessa 1980–1997*. Yleisen kielitieteen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Karlsson, Fred 2024. Suomen kielitiede 1970-luvun ja 2020-luvun alussa. Esitelmä Kielitieteen päivillä, Jyväskylä, toukokuu 2024.
- Karlsson, Fred ja Enkvist, Nils Erik 2000. Kielitieteet. In: Tommila, Päiviö ja Tiitta, Allan (toim.) *Suomen tieteen historia. Humanistiset tieteet ja yhteiskuntatieteet*. Porvoo: WSOY, 226–295.
- Klinge, Matti, Knapas, Rainer, Leikola, Anto, Strömberg, John 1987. *Kuninkaallinen Turun Akatemia*. Helsinki: Otava.
- Kolehmainen, Leena, Johansson, Marjut, Lähteenmäki, Mika, Vilkuna, Outi & Koistinen, Satu 2025. *Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus Suomessa*. Visioraportti.
- Laippala, Veronika 2011. *D'abord, ensuite, enfin et 0, De plus : Organisation textuelle par des séries linéaires dans les articles de recherche*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Lehti, Lotta 2013. *Genre et ethos : Des voies discursives de la construction d'une image de l'auteur dans les blogs de politiciens*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Lindgren, Lauri 1963. *Les Miracles de Notre Dame de Soissons : versifiés par Gautier de Coinci*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Lindgren, Lauri 1995. Cercle Français à Turku – Turun ranskalaine kerto 1945–1995 ja ranskan kielen opetus. In Johansson, Marjut ja Salo, Tiina-Leena (toim.) 1995. *Turun ranskalainen seura 50-vuotta*. Turku: Turun ranskalainen seura ry.
- Lindgren, Lauri 1999. Historique des études françaises à Turku. In: Gambier, Yves & Suomela-Salmi, Eija (Eds.) *Jalons*. Pour le 75e anniversaire de l'enseignement du français à l'Université de Turku. Université de Turku, 11–20.
- Långfors, Arthur ja Veikko Väänänen 1947. Johdatus romaanisen filologian opiskeluun. Moniste. Helsingin yliopiston monistustoimisto.
- Luodonpää-Manni, Milla 2016. *'Théorie', 'hypothèse', 'modèle' et 'méthode' dans le domaine de la linguistique : perspectives sémasiologique et onomasiologique*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Martinez, Valérie 2016. *Construction de l'Est et de l'Ouest : vers des compétences interculturelles ?* Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Merisalo, Outi 2023. Filologiaa, politiikkaa ja kulttuuripyrkimyksiä / Philologie, poitique et aspirations culturelles. Merisalo, Outi ja Sovijärvi, Sini (toim.) *Ranska Helsingissä vuodesta 1890/La France à Helsinki depuis 1890*. Helsinki: Artemisia, 180–262.

-
- Mutta, Maarit 2007. *Un processus cognitif peut en cacher un autre : Étude de cas sur l'aisance rédactionnelle des scripteurs finnophones et francophones*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Nikula, Tarja 2004. Kieliaineiden opetussuunnitelmien kehittäminen yliopistotasolla. In: Sajavaara, Kari ja Takala, Sauli (toim.) 2004. *Kielikoulutus tienhaarassa*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 37–49.
- Numminen, Jaakko, Piri, Riitta 1998. Kieliohjelman suunnittelu Suomessa. In: Takala, Sauli et Sajavaara, Kari (Toim.) 1998. *Kielikoulutus Suomessa*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 7–21.
- Nuorteva, Jussi 1997. *Suomalaisten ulkomainen opinkäynti ennen Turun Akatemian perustamista 1640*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Nurmela, Tauno 1949. *Manuel de français commercial à l'usage des finlandais*. Helsinki: Otava.
- Nurmela, Tauno 1963. *Etudes critiques sur le texte du Corbaccio de Boccaccio*. Helsinki : Société Néophilologique.
- Nurmela, Tauno 1973. *Actes du 5ème congrès des romanistes scandinaves*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja B 127. Turku: Turun yliopisto.
- Nurmela, Tauno 1975. *Vanha Varis eli tuntematon Boccaccio*. Helsinki: WSOY.
- Nurmela, Tauno 1976 [1953]. *Suomalais–ranskalainen sanakirja/Finnois–français dictionnaire*. Troisième réimpression de la deuxième édition revue et corrigée. Helsinki: WSOY.
- Nurmela, Tauno 1986. *Viimeiset lastut*. Toim. Anna Maija Nurmela. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
- Nurmela, Tauno 1999. *Lettres de mon paradis perdu*. Publications du Département d'études Françaises. Turku: Turun yliopisto.
- Perälä, Tauno 1970. *Turun yliopisto 1920–1939*. Turku: Turun yliopistosäätiö.
- Perälä, Tauno 1977. *Turun yliopisto 1939–1974*. Turku: Turun yliopistosäätiö.
- Peura, Liisa 2025. *Apprendre avec et du robot : Une étude de l'interaction enfant-robot et de la littérature robotique dans une classe de français L2*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Riikonen, Hannu 2024. Arthur Långfors—keskiajan ranskalaisten tekstien tutkija ja julkaisija. In: *Bibliophilos* 2024:2, 31–37.
- Salmi, Leena 2003. *Documents multilingues pour logiciels et utilisabilité*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Suomela-Salmi, Eija 1997. *Les syntagmes nominaux (SN) dans les discours économiques français : repères textuels*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Suomela-Salmi, Eija (Ed). 2000. *Curiosités linguistiques*. Turku: Université de Turku.
- Tournebise, Céline 2013. *Enseigner l'interculturel dans le supérieur : quels discours et approches d'un concept ambigu à l'heure de l'internationalisation ? Le cas de la Finlande*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Unifi 2015. *Strategia ja vaikuttavuushanke: Vieraiden kielten ja kulttuurien ja kulttuurien koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellinen kehittäminen ja profilointi*. Loppuraportti (KIRA) 24.3.2015. [Rakenteellinen kehittäminen - Unifi](#)
- Uola, Mikko (toim.) 1970. *Turun yliopiston opettajat ja virkamiehet 1920–1960*. Turku: Turun yliopisto.
- Vares, Vesa 2020a. *Turun yliopiston historia, osa 1. Kansallinen tehtävä 1920–1974*. Turku: Turun yliopisto.
- Vares, Vesa 2020b. *Turun yliopiston historia, osa 2. Monimuotoisena maailmalle 1974–2020*. Turku: Turun yliopisto.
- Veivo, Outi 2017. *Orthographe et reconnaissance des mots parlés chez les apprenants tardifs de L2*. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Veivo, Outi, Norro, Soili, Johansson, Marjut 2025. Less or more widely studied languages – How has Language Specialist Education in Finland changed in twenty years? In: Valetopoulos, Freiderikos, Popa, Nicoleta Laura, Hernández Rebeca (eds.) *Linguistic and intercultural landscapes in the European Higher Education*. Bruxelles & Berlin: Peter Lang, 111–131.

Aurakadulta Arcanumiin. Ranskan kielen kääntäjien ja tulkkien koulutuksesta Turussa

Leena Salmi

1. Johdanto

Tarkastelen tässä artikkelissa ranskan kielen kääntäjien ja tulkkien koulutusta Turussa 1960-luvulta nykypäivään. Tämän noin 60 vuoden aikana kääntäjän ja tulkin ammatteihin valmentavalla koulutuksella on ollut monta muotoa. Koulutus alkoi Suomessa 1960-luvulla aluksi 2- ja myöhemmin 3-vuotisissa Kieli-instituuteissa. Tuolloin ranskan kääntäjiä ja tulkkveja koulutettiin vain Turun Kieli-instituutissa. Kieli-instituutit liitettiin yliopistoihin vuonna 1981, ja ranskan kääntämistä ja tulkkausta opiskeltiin aluksi Kääntäjänkoulutuslaitoksessa. Vuonna 1995 laitosrakennetta muutettiin, ja kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineet siirrettiin kielten laitoksiin, jolloin ranskaa opiskeltiin joko kääntämisen tai kielen oppiaineessa, ja vuodesta 2010 yliopistossa on ollut yksi ranskan oppiaine.

Teksti perustuu pääosin omaan kokemukseeni ranskan kääntämisen ja tulkkauksen opiskelusta vuosina 1986–1994 ja sen opettamisesta vuodesta 1997 alkaen. Koulutuksen alkuvaiheen tiedot perustuvat kääntäjänkoulutuksen historiaa käsittelevään Mikael-julkaisun teemanumeroon.¹ Lisäksi täydennän tekstiä teemanumeroa varten kerätystä haastattelumateriaalista: Turussa käänösviestinnän opiskelijat haastattelivat entisiä opiskelijoita sekä entisiä ja nykyisiä opettajia Käännöstutkimuksen menetelmät -kurssin yhteydessä kevätlukukaudella 2020. Haastateltuja oli yhteensä 26, ja heistä yhdeksän on opiskellut ranskan kääntämistä pää- tai sivuaineenaan. Koska kaikki haastatellut eivät ole antaneet lupaa julkaista nimeään, en mainitse heiltä lainatuissa muisteloissa kenenkään nimiä.

Artikkeli on jäsennetty kronologisesti ja opiskelupaikkojen mukaan. Käsittelem ensin eri rakennuksia, joissa koulutus on sijainnut, ja sen jälkeen kuvaan opintoja ja opiskelua aikajärjestyksessä.

2. Koulutuksen ja oppimisen paikat: Aurakatu, ElectroCity, Signum & Rosetta ja Arcanum

Turun Kieli-instituutti sijaitsi alkuvuodet Kaskenkadulla Turun suomenkielisen työväenopiston tiloissa, jossa sillä oli hyvin pienet, vain pari huonetta käsittäneet tilat. Vuonna 1969 se muutti osoitteeseen Aurakatu 11 jugend-rakennukseen,² jossa tilaa oli enemmän: Instituutin ja myöhemmin laitoksen kanslia, kirjasto ja opetustilat olivat kahdessa ylimmässä kerroksessa, jonne kiivettiin portaita pitkin, ja kellarikerroksessa oli kahvio.

Kuva 1. Turun Kieli-instituutti Aurakatu 11.

Aurakatu 11:n tilat olivat tiiviit ja yhteisölliset. Yksi 1980-luvulla opiskellut haastateltu kuvailee tiloja näin:

Laitoksen ydin sijaitsi 3. kerroksessa, jonka pieni aulatila useimmiten kuhisi ihmisiä. Opettajainhuone (eli yksi suuri huonetila, joka oli jaettu seinäkkeillä niin, että kullakin opettajalla oli vain pari neliömetriä omaa työtilaa) sijaitsi aulan vieressä, joten opiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta törmäsivät toisiinsa koko ajan. Ahtaissa tiloissa kaikki oppivat tuntemaan toisensa ainakin ulkonäöltä. Jos oli asiaa,

ohi kulkevia opettajia pystyi nykäisemään hihasta, tai heidät sai kiinni viereisestä opettajainhuoneesta.

Tilojen vaihdokset eivät ole seuranneet koulutusohjelman muutoksia, ja vaikka koulutus siirtyi yliopistoon vuonna 1981, kääntäjänkoulutus jäi vielä Aurakadulle. Vuonna 1990 muutettiin uusiin, avariin tiloihin Turun teknologiakeskuksen ElectroCity-rakennukseen Kupittaaan aseman viereen. Nyt opetustilat sijaitsivat 6. kerroksessa ja opettajien huoneet 7. kerroksessa yhden käytävän varrella, mutta sinne pääsi hissillä. Hissi oli merkittävä parannus etenkin yhdelle pyörätuolia käyttäneelle opiskelukaverillemme.

Lukuvuonna 2004–2005 kääntämisen oppiaineet siirtyivät ElectroCitystä yliopistonmäelle, kun siellä sijaitsevat kaksi vanhaa keltaista rakennusta kunnostettiin kääntäjänkoulutuksen käyttöön. Ne olivat vuonna 1899 rakennettu kuurojen kouluksi ja koulun asuntolaksi, ja Turun yliopiston käyttöön ne tulivat 1970-luvulla. Viimeksi ennen meitä niissä oli sijainnut henkilökunta- ja opiskelijaravintola ja opettajankoulutuslaitos. Ne saivat nimikilpailun myötä myös uudet nimet: entisestä *Phoenixista* tuli *Rosetta* ja *Didacticumista* *Signum*.

Kuva 2. Rosetta ja Signum.

Signumin ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen tuli opetustiloja, ja jumppasalista tehtiin kirjasto. Kääntämisen opetushenkilökunta sai työhuoneet Rosetasta.

Opiskelijoiden atk-luokka ja kahvihuone sijaitsivat nyt vierekkäin Signumin kellarikerroksessa. 2010-luvulla tapahtui muutoksia henkilökunnan työhuoneiden sijainneissa, kun uuden yliopistolain myötä oppiaineita yhdistettiin: Rosettaan siirtyivät tällöin kaikki englannin ja ranskan oppiaineiden opettajat, ja saksan, espanjan ja italian kääntämisen opettajat siirtyivät muihin rakennuksiin omien kielten oppiaineittensa yhteyteen.

Tätä kirjoitettaessa on tapahtunut vielä yksi fyysinen muutos, kun koko humanistinen tiedekunta on vuoden 2023 alussa siirtynyt Arcanum-rakennukseen. Vielä 1990-luvun alussa kaikki kielet sijaitsivat Jusleniassa ja kääntäjänkoulutus ElectroCityssä, 2010-luvulla kieliaineiden henkilökunnan tilat olivat hajautuneet eri puolille kampusta, mutta nyt kaikki kieliaineet ovat saman katon alla. Tilaa on vähemmän kuin Rosetassa, mutta olemme yhden käytävän varrella samaan tapaan kuin ElectroCityssä, eikä kääntäjänkoulutus ole enää muista kieliaineista erillään.

3. Kieli-instituutit

Kääntäjiä ja tulkkeja alettiin Suomessa kouluttaa 1960-luvulla kieli-instituuteissa. Paloposken ja Jääskeläisen kääntäjänkoulutuksen historiaa koskevan katsauksen mukaan koulutukselle oli yhteiskunnallinen tarve: oli havaittu, että julkisella sektorilla ja liike-elämässä tarvittiin monikieliseen viestintään pystyviä kieliammattilaisia, ja lisäksi ennakoitiin sodanjälkeisten suurten ikäluokkien pääsyä ylioppilaaksi ja siirtymistä työelämään 1960-luvun puolivälistä alkaen. Samaan aikaan suunniteltiin myös mm. sihteerien, sairaanhoitoalan ja insinöörien koulutuksen aloittamista tai lisäämistä. Opetusministeriö asetti kääntäjä- ja tulkikoulutusta suunnittelemaan toimikunnan, joka jätti asiasta mietinnön 1964.³

Ensimmäiset kieli-instituutit perustettiin 1966 Turkuun ja Tampereelle; hieman myöhemmin syntyivät Savonlinnan (1968) ja Kouvolan (1971) kieli-instituutit. Koulutuksessa mukana olleita vieraita kieliä olivat Englanti, ruotsi, Ranska, Saksa ja Venäjä. Turku oli ainoa kieli-instituutti, jossa koulutuksen L2-kielenä oli Ranska; se tuli koulutukseen mukaan vuonna 1973.⁴

Pääsyaatimuksena oli ylioppilastutkinto ja pääsykokeiden läpäiseminen. Kieli-instituutit toimivat opetusministeriön alaisina ja saivat tukea valtiolta sekä sijaintipaikkakuntansa kaupungilta.⁵ Kaupungit suhtautuivat kieli-instituutteihin yleensäkin myönteisesti niiden tarjoamien koulutusmahdollisuuksien takia.⁶ Turun kieli-instituuttia hallinnoi yksityinen Tukisäätiö, muut kieli-instituutit olivat kaupungin omistuksessa.⁷ Koulutus painottui vahvasti kieli-, käännös- ja tulkkaustaitojen kehittämiseen.⁸ Se kesti aluksi kaksi vuotta, vuodesta 1972 alkaen kolme vuotta, ja tästä poikkeuksena olivat Ranskan ja Venäjän opinnot, jotka kestivät neljä vuotta, ”koska lähtötaso näissä kielissä oli usein melko vaatimaton”.⁹ Kieli-instituuteista valmistuneiden ammattinimike oli diplomikielänkääntäjä (DKK).

Opintoihin sisältyi vieraan kielen opiskelua, käänös- ja tulkkaukskurseja sekä vieraasta kielestä suomeen että suomesta vieraaseen kieleen, ja erikoisalojen tietoutta sekä vieraalla kielellä että suomeksi. Turussa erikoisaloja olivat kauppa ja liikenne, tekniikka ja luonnontieteet, hallinto ja yhteiskunta sekä lääketiede ja biologia.¹⁰ Erikoisalojen kursseilla pyrittiin antamaan opiskelijalle perustiedot yhdestä alasta, jotta tämä pystyisi valmistuttuaan toimimaan kääntäjänä tai tulkkina kyseisen alan yrityksessä tai julkishallinnossa. Käytännönläheiseen koulutukseen sisältyi myös konekirjoituskurssi, jolla opeteltiin kymmensormijärjestelmä.

4. Yliopisto: alkuvaiheet

Vuonna 1981 kaikki kieli-instituutit liitettiin osaksi yliopistoja, jolloin Turun yksikkö siirtyi Turun yliopiston yhteyteen omaksi Kääntäjänkoulutuslaitokseksen (KKL). Koulutus säilytti käytännönläheisen luonteensa, mutta laajeni viisivuotiseksi, ja loppuvaiheen syventävissä opinnoissa laadittiin pro gradu -tutkielma.

Kääntämisen ja tulkinnan [sic] koulutusohjelmassa oli 1990-luvun alussa mahdollista opiskella pääaineena englantia, ranskaa tai saksaa, ja sivuaineina espanjaa ja ruotsia. Muut vieraat kielet sijoituivat vieraiden kielten koulutusohjelmaan ja suomi omaan koulutusohjelmaansa. Kääntämisen opintoihin kuitenkin sisältyi suomen kielen opintokokonaisuus, jonka laajuus oli pääaineesta riippuen 5 tai 9 opintoviikkoa.¹¹

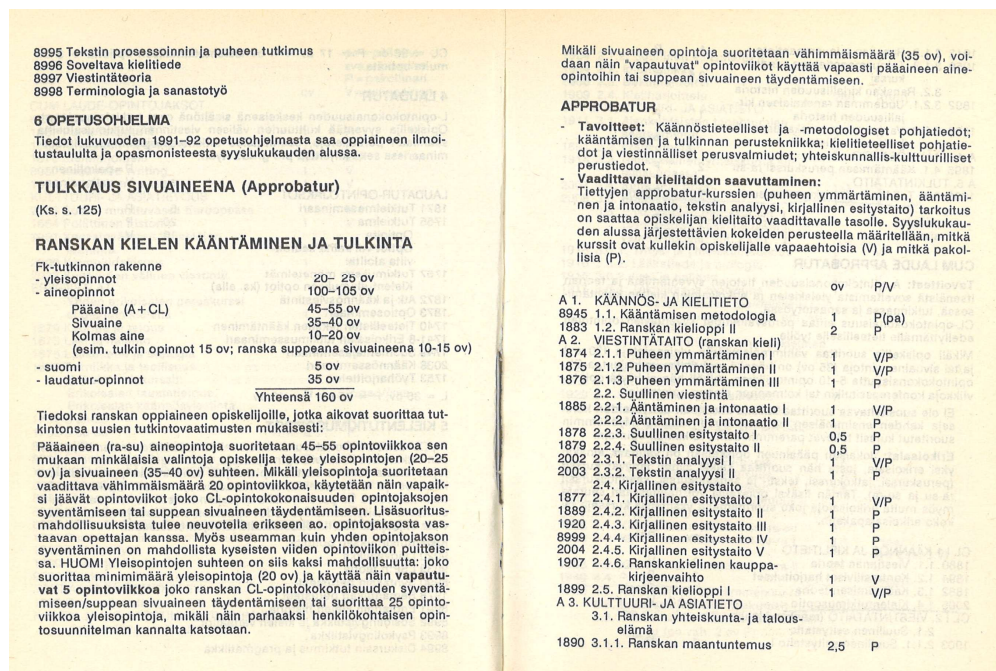
Kävin itse kääntäjänkoulutuksen vuosina 1986–1994. Pääsykokeet olivat kaksipäiväiset. Niissä haettiin samalla sekä pää- että sivuaineeseen, ja kokeissa testattiin näiden kahden vieraan kielen sekä suomen kielen taitoa. Hain pääaineeksi ranskan kääntämistä ja tulkkausta ja sivuaineeksi englannin kääntämistä ja tulkkausta. Ensimmäisen päivän kokeet olivat kirjalliset ja niiden perusteella karsittiin osa hakijoista. Tulokset ilmoitettiin illalla, ja ilokseni pääsin jatkoon. Toisen päivän kokeissa testattiin pääkielen ja suomen suullista kielitaitoa. Ranskan suulliseen kokeeseen piti valmistautua keskustelemaan ensimmäisenä päivänä jaetusta artikkelista. En enää muista, mitä artikkeli käsitteli, mutta tiesin olevani melko heikoilla: olin lukenut ranskaa vain kolme vuotta lukiossa, ja haastattelutilanne oli ensimmäinen kerta, kun keskustelin syntyperäisen ranskan puhujan kanssa. En ymmärtänyt läheskään kaikkia artikkelin sanoja, ja omistin vain pienen suomi-ranska-suomi-taskusanakirjan, josta juuri niitä minulle tuntemattomia sanoja ei löytynyt. Onneksi toisena päivänä, haastatteluvuoroa odotellessani käytävällä oli toinenkin odottelija, joka oli juuri viettänyt kaksi vuotta au pairina Ranskassa ja ystävällisesti kertoi minulle sanojen merkityksiä. Haastattelun viidestä kysymyksestä yhtä en edes ymmärtänyt. Osasin kuitenkin haastattelussa käyttää

mm. juuri oppimaani sanaa 'cobaye' (koekaniini), ja pääsin viimeisten valittujen joukossa sisään.

Aloittaessani opinnot vuonna 1986 ohjelmassa oli vielä pakollisena konekirjoituskurssi. Laitoksella oli konekirjoitusluokka, jonka koneista puolet oli sähkökäyttöisiä, puolet mekaanisia. Pari vuotta myöhemmin laitokselle saatiin tietokone, jossa oli suomalainen Teko-tekstinkäsittelyohjelma. Sitä pääsi käyttämään erillisessä pienessä huoneessa.

Koulutus ei aina tuntunut yliopisto-opinnoilta. Opettajamme olivat kaikki opettaneet myös kieli-instituutissa, eikä monellakaan ollut tutkimustaustaa, ja he ”jatkoivat tehtävissään entisin menetelmin, vaikka oli siirrytty keskiasteen oppilaitoksesta korkeakouluun”, kuten eräs vuonna 1981 aloittanut opiskelija kuvailee. Myös sijainti oli kaukana muusta yliopistosta. Toisen 1980-luvun lopulla opiskelleen sanoin:

Opiskelu oli todella koulumaista. – – Oli konekirjoituskurssi ja kurssi nimeltä sihteerin työt! Olimme pöyristyneitä, olimmehan sentään yliopistossa. Yleisopintoja varten vaelsimme Aurakadun laitokselta Yliopistonmäelle, silloin ei vielä käytetty sanaa kampus. Mäellä tunsin olevani oikeasti yliopistossa, Aurakadun koulu tuntui joskus tyttökoululta.

Kuva 3. Ote ranskan kääntämisen ja tulkkauksen vuoden 1991 opinto-oppaasta.

Ensimmäiseen opiskeluvuoteeni sisältyi paljon ranskan kielitaitokursseja, kuten kielioppikurssi, ääntämistä, suullista ja kirjallista ilmaisua, luetun ymmärtämistä, kuullun ymmärtämistä ja tulkkauksen muistiinpanotekniikkaa. Lisäksi opiskeltiin Ranskan maantiedettä, historiaa ja kirjallisuutta.

Tulkaamaan tai kääntämään meitä ei vielä päästetty, vaan sen sijaan opeteltiin tulkin muistiinpanotekniikkaa ja suoritettiin kurssi nimeltä *Kontrastiiviset harjoitukset*, johon kuului yksittäisten lauseiden kääntämistä. Käännöskurssit alkoivat vasta toisena vuonna, ja niitä tehtiin neljä: perus- ja jatkokurssit ranskasta suomeen ja suomesta ranskaan. Käännöskurssien lopuksi laadittiin vielä ns. käännösnäyte, sekä ranskasta suomeen että suomesta ranskaan: jokainen opiskelija sai valita itselleen tietyn mittaisen käännettävän tekstin, jolla oli todellinen tai kuvitteellinen toimeksianto, ja jokainen opponoi jonkun toisen tekemän käännöksen. Ranska-suomi -kääntämisen jatkokurssia opetti Silja Saksa, ja käännettävän tekstin sai melko vapaasti valita. Minä valitsin otteen sarjakuva-albumista, historiallisen Sambre-sarjakuvan ensimmäisestä osasta nimeltä *Plus ne m'est rien* (1986), koska sellaista olisin halunnut mielelläni työksenikin kääntää. Suomi-ranska-kurssin opettaja Jean Vienne puolestaan kannusti kaikkia hankkimaan autenttisen toimeksiannon, ja minä sainkin sitten hankittua Tiedekeskus Heurekasta käännettäväksi heidän esitteitään.

Kuten Kieli-instituutissa, jokaisen opiskelijan piti valita yksi erikoisala, johon erikoistuu, ja suorittaa siitä kaikki tarjolla olevat kurssit. Erikoisaloja olivat yritys- ja yhteiskuntatalous, tekniikka ja teollisuus, laki ja hallinto sekä lääketiede ja biologia.¹² Kursseja oli viisi: erikoisalan aihepiirin suomen- ja ranskankieliset peruskurssit, käännöskurssit ranskasta suomeen ja suomesta ranskaan sekä sanastotyön kurssi. Suoritin itse tekniikan erikoisalan ja suurimman osan lääketieteen kursseista. Erikoisalan suomenkielisiä peruskursseja pitivät erikoisalan suomenkieliset asiantuntijat, esimerkiksi tekniikkaa opetti insinööri Kristiina Annala.

Suomalaisia opettajiani olivat jo mainitun Silja Saksan lisäksi Tuula Humphreys, joka piti tekniikan sanastokurssin ja käännöskurssit ranskasta suomeen, Eija Suomela-Salmi, joka opetti mm. tekstilingvistiikkaa, ja Ritva Molander, joka opetti Ranskan talousmaantiedettä ja tulkkausta. Ranskankielisistä opettajista opintojeni alusta 2010-luvulle asti mukana pysyivät Jean Vienne, joka vastasi yleiskielen käännöskursseista suomesta ranskaan sekä talouden erikoisalan kursseista, sekä Yves Gambier, joka opetti tekniikan erikoisalaa, terminologiaa ja erilaisia teoreettisia kursseja. Hänestä tuli Jaakko A. Ahokkaan jälkeen ranskan kääntämisen professori, joka ohjasi sekä graduni (1994) että väitöskirjani (2003).

Erityisesti suomi-ranska-kurssit valmensivat hyvin kääntäjän ammattiin. Opettajista Jean Vienne työskenteli itse osa-aikaisesti käännöstoimisto Traductissa ja teetti meillä useimmiten sellaisia tekstejä, jotka oli itse jo kääntänyt ja joilla oli ollut todellinen toimeksianto, esimerkiksi erilaisten tuotteiden mainosesitteitä. Aikana ennen internetiä ei ollut pelkoa, että opiskelijat olisivat löytäneet ranskankieliset käännökset julkaistuina jostain ja kopioineet ne. ”Janne” myös simuloi käännöstoimeksiannon eri vaiheet: ensin kävimme kukin hänen luonaan keskustelemassa toimeksiannosta, jolloin hän esitti asiakasta ja puhui suomea, sitten teimme käännöksen ja palautimme sen hänelle, ja tämän jälkeen hän antoi jokaiselle palautetta kielentarkistajana, joka ei muka osannut suomea. Tässä viimeisessä vaiheessa hän saattoi ehdottaa joihinkin kohtiin sellaisia korjauksia, jotka olivat sujuvaa ranskaa, mutta eivät vastanneet lähdetekstiä. Oli opiskelijan vastuulla varmistaa, että tekstin sisältö välittyy kohdeyleisölle. Hänen viimeinen ”roolinsa” oli kurssin opettaja, joka sitten tarkisti myös käännöksen, ei pelkästään ranskan kieliasua. Tästä oli paljon hyötyä siinä vaiheessa, kun tein itse käännöksiä erilaisille toimeksiantajille. Omalla kohdallani ympyrä tavallaan sulkeutui vuonna 2015, Jeanin jo jäätyä eläkkeelle, kun olin mukana opettajana aloittamassa käännösviestinnän maisterivaiheen Monikielinen käännöstyöpaja -kursseja¹³, joilla simuloidaan käännösalan yrityksen toimintaa, ja pääsin itse simuloimaan toimeksiantoja.

Olin aineopintovaiheessa, kun Kääntäjänkoulutuslaitos muutti ElectroCityyn. Omasta mielestäni uudet tilat olivat avarat ja hienot, seinillä ja luokissakin oli

yliopiston taidekokoelmiin kuuluvia tauluja, mutta erään opiskelukaverini mukaan ”hohtavanvalkoiset pitkät käytävät olivat shokki Aurakadun vanhan viihtyisän (joskin myös nuhjuisen ja ajoittain viemärinhajuisen) rakennuksen jälkeen”.

Tuolloin tietokoneen käyttö oli lähinnä käännösten ja muiden kirjallisten töiden kirjoittamista ja tulostamista paperille opettajille palauttamista varten. ElectroCityssä konekirjoitusluokka sijaitsi 6. kerroksessa, tulkkausstudion ja yhden isomman luentosalin vieressä. Siitä tuli vähitellen atk-luokka, kun kirjoituskoneista ensin puolet ja sitten loputkin korvattiin pöytätietokoneilla. Tiedonhakua tehtiin tuohon aikaan lähinnä painetuista lähteistä kirjastossa. Kirjojen ja lehtien lisäksi meillä oli kuitenkin myös tekstoteekki: ranskan kääntämisen lehtori Jean Viennen johdolla kerätty kokoelma erilaisia asiatekstien materiaaleja, kuten monikielisiä esitteitä tai lehtiartikkeleita eri aiheista. Kun verkkosivujen määrä alkoi 2000-luvulla kasvaa, tekstoteekin merkitys alkoi vähetä, mutta sitä ennen se oli kullannarvoinen etenkin vieraaseen kieleen päin käännettäessä, kun piti esimerkiksi selvittää, miten museon esitteessä puhutellaan ranskankielistä lukijaa.

Melko harmillisesti kirjasto ja atk-luokka sijaitsivat pitkän käytävän vastakkaisissa päissä. Välillä joku kuitenkin kantoi jonkin sanakirjan mukanaan atk-luokkaan. Opiskelu oli omasta mielestäni edelleen yhteisöllistä, vaikka tilat olivatkin laajemmat kuin Aurakadulla. Kääntäjän ja tulkin opintojen rakenne oli vielä 1990-luvulla sellainen, että jokaisen opiskelijan oli suoritettava kääntämisen opinnot sekä pää- että sivukielessä, joten jokainen opiskeli kääntäjänkoulutuslaitoksessa kahta vierasta kieltä. Kielikohtaisten opintojen lisäksi kaikki kielestä riippumaton aines opiskeltiin yhdessä. Yhteisiä kursseja olivat esimerkiksi kääntämisen ammattitietous, tekstilingvistiikka ja sanastotyön kurssi. Näin tutustuin ranskan kääntämisen opiskelijoiden lisäksi myös saksan ja englannin kääntämisen pääaineopiskelijoihin. Yhdessä istuttiin kirjastossa tutkimassa lähdemateriaaleja, etsimässä tietoa tietosanakirjoista ja selaamassa sanakirjoja, välillä kyseltiin samaa kurssia suorittavilta, ovatko he löytäneet selityksen jollekin termille. Kirjastossa tehtiin muistiinpanoja käännöksen raakaversioon, sitten siirryttiin atk-luokkaan naputtelemaan käänнос valmiiksi ja otettiin se mukaan levykkeelle tallennettuna. Aikaa vietettiin myös kahvihuoneessa, joka sijaitsi käytävän puolivälissä.

Opintojen rakenne oli sellainen, että meillä oli hyvin vähän yhteistä yliopiston muiden kieltenopiskelijoiden kanssa. Sekä kääntäjänkoulutuslaitoksella että romaanisen filologian oppiaineessa kuitenkin kävi ulkomaalaisia vierailijoita, jotka pitivät omien alojensa intensiivikursseja, ja näihin saivat toisenkin oppiaineen opiskelijat osallistua. Osallistuin vuosina 1991 ja 1992 kolmelle tällaiselle kurssille¹⁴ Jusleniassa. Ensimmäisellä, tekstianalyysikurssilla analysoitiin mainoksia ja muilla kahdella kirjallisuutta, ja ne olivat mielenkiintoista vaihtelua. En kuitenkaan tästä huolimatta tutustunut keneenkään romaanisen filologian opiskelijaan.

5. Kääntäjänkoulutuslaitoksesta (KKL) kielten laitoksiin

Koulutuksen organisatorinen sijainti yliopistossa vaihteli vuosien varrella. Suuri muutos tapahtui 1995, kun kääntäjänkoulutuslaitos lakkautettiin ja sen eri kielten jaostoista muodostettiin kyseisten kielten kääntämisen oppiaineet, jotka päätyivät eri kielten laitoksiin. Tässä vaiheessa humanistisessa tiedekunnassa oli englannin kielen laitos, klassillisten ja romaanisten kielten laitos, ruotsin, saksan ja venäjän kielten laitos sekä suomen ja sen sukukielten laitos. Ranskan kääntämisen ja tulkkauksen sekä ranskan kielen ja kulttuurin oppiaineet kuuluivat klassillisten ja romaanisten kielten laitokseen. Tilamuutoksia ei kuitenkaan tehty, joten kielten oppiaineet sijaitsivat edelleen Jusleniassa ja kääntämisen oppiaineet ElectroCityssä. Kääntämisen opetusta koordinoi kuitenkin Kääntämisen ja tulkkauksen keskus, joka myös järjesti konferenssitulkikoulutusta 2000-luvun alkupuolelle asti.

Vuodesta 1995 vuoteen 2010 koulutusta annettiin siis kahdessa erillisessä ranskan oppiaineessa: toinen keskittyi kääntämiseen ja tulkkaukseen, toinen ranskan kieleen ja kulttuuriin. Niihin oli erilliset pääsykokeet, mutta perusopinnot järjestettiin yhteisesti. Tulin yliopistoon töihin 1997, kun sain töitä ranskan kääntämisen oppiaineen assistenttina. Siellä oli helppo aloittaa, koska koulutuksen sisältö oli aika lailla samanlainen kuin omana opiskeluaikanani. Erikoisalojen kurssien määrää oli supistettu, mutta mukaan oli tullut EU-kääntäminen sekä enemmän kielentutkimuksen kursseja. Entisistä opettajistani Tuula Humphreys, Silja Saksa, Jean Vienne ja Yves Gambier olivat edelleen talossa, ja vasta tässä vaiheessa tutustuin ranskan kielen oppiaineen henkilökuntaan, joista osa oli toki opiskellut kanssani samaan aikaan, mutta Jusleniassa ja yliopistonmällä. Assistentin pestiin sisältyi hallinnollisia tehtäviä, opetusta ja väitöskirjan tekemistä. Minulla oli aluksi kolme kurssia, perusopintojen *Jeux traductionnels* eli perusopintotasoinen ammattikäntämisen kurssi, aineopintojen *Käännökset ranska-suomi* ja syventävien opintojen valinnainen *Tietokoneavusteinen terminologia*.

Merkittävä uudistus opetuksen sisällössä oli siirtyminen Bolognan sopimuksen mukaiseen koulutukseen Suomessa lukuvuoden 2005–2006 alusta. Aiempi mittayksikkö, opintoviikko (n. 40 tuntia opiskelijan työtä) vaihdettiin opintopisteeseen (n. 27 tuntia opiskelijan työtä). Voimaan tuli nykyinen kaksiportainen tutkinto eli ensin humanististen tieteiden kandidaatin tutkinto (180 op) ja sitten filosofian maisteri (120 op). Aiemmin loppututkinto oli nimeltään filosofian kandidaatin tutkinto (160 ov), ja maisterin arvonimen saattoi anoa erikseen. Alempaa tutkintoa, humanististen tieteiden kandidaatin tutkintoa, ei tarvinnut suorittaa erikseen, vaan opintoputki oli pitkä, perusopinnoista syventäviin. Uuden tutkinnon suunnittelussa kaikkea piti supistaa, kun tutkinnon rakenne muuttui niin, että pääaineen osuus jäi alle puoleen koko tutkinnosta. Ranskan kääntämisen ja

tulkkauksen oppiaineessa teimme perusteellista opetussuunnitelmatyötä ja rakensimme opetuksen moduuliperustaiseksi. Kielitaidon harjoittelu ja kehittäminen yhdistettiin ranskalaista kulttuuria käsitteleviin sisältökursseihin, jolloin suulliset ja kirjalliset harjoitukset liittyivät johonkin opiskeltavaan aihepiiriin, kuten ranskalaisen yhteiskunnan tai Ranskan historian tuntemukseen. Tässä vaiheessa siirryimme myös useilla kursseilla yhteisopetukseen: esimerkiksi käännskursseilla yksi opettaja oli vastuussa käänösharjoituksista ja toinen tiedonhaun opettamisesta.

Eräs 2000-luvun alun opiskelija muistelee kirjastoa näin:

Signumissa oli erikseen kirjasto, tekstoteekki ja lehtilukusali ja muutamia julkisessa käytössä olevia tietokoneita pääasiassa aineistohakua varten. – – Lehtilukusalissa teimme paljon ryhmitöitä, siellä oli hyvin rento ilmapiiri aikakauslehtihyllyjen keskellä. Kirjastossa oli harras tunnelma. Kirjaston alueen erotti muusta Signumista pleksiseinät ja ovi, jonka molemmin puolin oli hälytinpalkit. Signum oli kuitenkin korkeakattoinen ja pleksiseinät normaalikokoiset, joten ne loppuivat tavallaan kesken. Pelleilimme ajatuksella, että järjestäisimme jonkinlaisen suuren kirjaryöstön: yksi harhauttaisi kirjastovirkailijaa tekstoteekissa samaan aikaan, kun toinen kahmisi sylin täyteen massiivisia *Robert*-sanakirjoja ja viskoisi ne yksi kerrallaan seinän yli toisella puolella odottavalle kolmannelle rikostoverille, joka koppaisi äänettömästi kilokaupalla vanhoja sanakirjoja kuin piirreyissä. Kellään meistä ei ollut voimaa hyvä jos edes nostaa yhtä *Robertia* syliin.

Signumin kirjasto olikin hyvin toimiva. Ison kirjasalin lisäksi siellä oli myös edellä mainittuja pienempiä huoneita. Lehtilukusaliin tuli nimensä mukaisesti erikielisiä aikakauslehtiä (ranskalaisista lehdistä mm. *Le Nouvel Observateur* ja *Science et Vie*) ja käänöstieteen julkaisuja, ja siellä oli myös muutama tietokone yleiseen käyttöön.

6. Kielten laitokset yhdistyvät ja KKL saa uuden merkityksen

Vuonna 2010 tapahtui toinen suuri rakenneuudistus: uuden yliopistolain myötä siirryttiin kaikkialla isompiin yksiköihin. Meillä se tarkoitti sitä, että kaikki kielten oppiaineet yhdistettiin yhteen Kieli- ja käänöstieteiden laitokseen. Meille tuli yksi *ranskan oppiaine*, jossa aluksi oli vielä hakukohteina erilliset kielen ja kääntämisen linjat, mutta nekin katosivat seuraavassa uudistuksessa vuonna 2014, jolloin kaikki kääntäjänkoulutus siirrettiin maisterintutkintoon. Tällä hetkellä Turun yliopistoon haetaan siis ranskan oppiaineeseen, ja kandidaatin tutkinnon jälkeen on mahdollista jatkaa joko opettamisen, kääntämisen tai yleisen kieliasiantuntijan koulutukseen.

Uuden laitoksen, kieli- ja käännöstieteiden laitoksen, lyhenteeksi otettiin KKL. En muista, keskusteltiinko lyhenteen uusiokäytöstä, mutta ainakin itselleni KKL oli niin vahvasti tarkoittanut ”kääntistä”, että kielten laitoksen nimenä se tuntui oudolta. Yhteinen laitos kuitenkin mahdollisti uudenlaisen yhteistyön tekemisen oppiaineiden välillä, kun vastassa ei enää ollut hallinnollisia rajoja, eri esihenkilöitä ja eri budjetteja. Vaikka lyhenne nyt tarkoittaakin muuta kuin mihin aikoinaan totuimme, pääsimme nyt 15 vuoden jälkeen tavallaan palaamaan yhteisen kääntäjänkoulutuksen malliin, kun oli mahdollista alkaa uudelleen järjestää oppiainerajojen yli yhteisiä, kielestä riippumattomia, kääntämistä käsitteleviä kursseja, kuten käännösteknologian käytön tai sanastotyön opetusta.

7. Lopuksi

Kääntäjän työssä on koulutuksen ajan tapahtunut muutoksia suunnilleen yhtä usein kuin koulutuksen rakenteissa. Kääntäjänkoulutuslaitoksen lakkauttamisen tienoilla 1990-luvun puolivälissä yleistyivät käännösmuistiohjelmat, joilla voidaan hyödyntää aiempia käännöksiä, kun ne voidaan helposti tuoda samankaltaisia tekstejä kääntävän saataville. World Wide Webin ja graafisten verkkosivujen myötä kääntäjän tiedonhaun mahdollisuudet alkoivat 1990-luvun lopulla mullistua. 2000-luvun puolivälissä, yliopistokoulutuksen uudistuksen aikoihin, lanseerattiin tilastolliset konekääntimet, jotka tulivat tuolloin ensimmäistä kertaa kaiken kansan ulottuville. Ja viimeisen Turussa tapahtuneen koulutusuudistuksen (2014) jälkeen maailmalla kehitettiin neuroverkkokääntimet (2016), joiden myötä konekäännösten laatu myös suomen kielessä alkoi parantua. Arcanumiin muuttamisen jälkeen ja tätä kirjoitettaessa maailmaa mullistaa generatiivinen tekoäly, joka vaikuttaa käännösalan lisäksi muillakin aloilla.

Teknologian muutoksille käännösosalalla ja sen koulutuksessa on nähdäkseni kaikkina näinä vuosina ollut yhteistä se, että niihin on suhtauduttu usein ensin epäilevästi, mutta sitten uusi teknologia on valjastettu apuvälineeksi. Näin on käynyt internetille, käännösmuisteille ja osin myös konekääntimille. Aiemmat muutokset ovat tapahtuneet melko hitaasti: esimerkiksi internetin kohdalla kesti 10 vuotta, ennen kuin verkkosivuista tuli interaktiivisia ja verkkoalustoille kehittyi sosiaalista mediaa, mutta generatiivisen tekoälyn kohdalla vaikuttaa siltä, että jotain uutta kehitetään kuukausittain.

Koulutuksessa riittää siis haastetta jatkossakin. Koulutus on edelleen vahvasti kiinni nykypäivän yhteiskunnassa, ja sekä edistysaskeleet että haasteet on huomioitava koulutusta suunniteltaessa. Jos Paloposken ja Jääskeläisen¹⁵ mukaan kääntäjänkoulutuksen aloittaminen vaati opettajilta ”inspiraatiota ja luovaa luovimista”, niin niitä tarvitaan edelleenkin.

-
- ¹ Ivaska, Paloposki ja Salmi 2024a; Paloposki ja Jääskeläinen 2024.
² Paloposki ja Jääskeläinen 2024.
³ Ibid.
⁴ Gambier 1986.
⁵ Ibid.
⁶ Liisa Peltomaa, suullinen tieto; Paloposki ja Jääskeläinen 2024.
⁷ Paloposki & Jääskeläinen 2024.
⁸ Gambier 1986.
⁹ Gambier 1986: 10.
¹⁰ Paloposki & Jääskeläinen 2024.
¹¹ Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-opas 1991–1992.
¹² Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-opas 1991–1992: 119.
¹³ Ks. esim. Konttinen ym. 2017.
¹⁴ Säilyttämieni muistiinpanojen mukaan luennoitsijat, kurssit ja niiden ajankohdat olivat seuraavat: Sonia Branca: Analyse linguistique des textes, 18.2.-6.3.1991, Anne Roche: Intertextualité, 16.9.-1.10.1991, Jean Arrouye: Quand le texte se fait image et l’image s’empare du texte, helmikuu 1992.
¹⁵ Paloposki ja Jääskeläinen 2024: 336.

Lähteet

Opinto-oppaat

Opinto-opas = Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-opas, lukuvuosi 1991–1992. Turku: Turun yliopisto.

Tieteellinen kirjallisuus

- Gambier, Yves 1986. 20 ans de formation en traduction et en interprétation à Turku / 20 vuotta kääntäjien ja tulkkien koulutusta Turussa (1966–1986). Teoksessa Gambier, Yves (toim.) *TRANS*, 5–12.
- Ivaska, Laura, Paloposki, Outi ja Salmi, Leena (toim.) 2024a. Teemanumero: Suomalaisen kääntäjänkoulutuksen historiaa. *Mikael* 17(3). <https://journal.fi/mikael/issue/view/11562>
- Ivaska, Laura, Paloposki, Outi & Salmi, Leena 2024b. Instari, Tuutti, Kääntis. *Mikael* 17(3), 324–331. <https://doi.org/10.61200/mikael.154864>
- Konttinen, Kalle, Veivo, Outi, Holopainen, Tiina ja Salmi Leena 2017. Multilingual Translation Workshop: Developing professionals in a simulated translation market. *MikaEL* 10, 150–164. <https://doi.org/10.61200/MIKAEL.129427>
- Paloposki, Outi ja Jääskeläinen, Riitta 2024. Kielikoulusta yliopistoon. Kääntäjänkoulutuksen historiaa 1960-luvulta 1980-luvulle. *Mikael* 17(3), 332–346. <https://doi.org/10.61200/mikael.152218>

Kielihistoriasta digitaalisiin tekstitaitoihin. Ranskan opinnot Turun yliopistossa eri vuosikymmeninä

Outi Veivo, Maarit Mutta ja Tiina Tuominiemi

1. Johdanto

Turun yliopiston ranskan kielen oppiaineen nimi on muuttunut useampaan kertaan.¹ Oppiaineen nimen muuttaminen heijastaa myös opetuksen sisältöjen ja sen painopisteiden muutoksia: *romaanisen filologian* oppiaineesta tuli 1990-luvulla *ranskan kieli ja kulttuuri* ja vuonna 2005 *ranskan kieli*. Kun *ranskan kieli ja ranskan kääntäminen ja tulkkaus* yhdistettiin vuonna 2010, oppiaineen nimi muutettiin nykyiseen lyhyeen muotoonsa *ranska*. Miten opetuksen sisällöt puolestaan ovat muuttuneet ja millaisista kurseista Turun yliopiston ranskan opinnot ovat eri vuosikymmeninä koostuneet? Näitä kysymyksiä tarkastelemme tässä artikkelissa.

Kuva 1. Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-oppaita eri vuosikymmeniltä.

Opintojen rakenne on oppiaineen historian alkuvaiheista saakka pysynyt samana: kurssit on aina jaettu kolmelle eri tasolle, mutta näiden tasojen nimet ovat vaihdelleet sen mukaan, miten opintojen rakennetta on valtakunnallisten, yliopistokohtaisten tai 2000-luvulle tultaessa yleiseurooppalaisten termein kuvattu. Esimerkiksi 1950-luvulla puhuttiin *approbatur-*, *cum laude* - ja *laudatur*-opinnoista, 1980-luvulla A-, B- ja C-opintokokonaisuuksista ja 2000-luvulla *perus-*, *aine-* ja *syventävistä* opinnoista. Kun tutkintorakenne muuttui kaksiportaiseksi Bolognan prosessin myötä 2000-luvun alussa, myös opetusohjelmassa erotettiin selkeästi kandidaatti- ja maisteritason opinnot toisistaan. Jotta seuraava kuvaus ranskan oppiaineen opetussisällöistä säilyisi ymmärrettävänä, käytämme näistä kolmesta tasosta nykyisiä nimityksiä **perus-**, **aine-** ja **syventävät opinnot**, vaikka ko. nimitys ei vielä olisikaan ollut käytössä sinä vuosikymmenenä jota kuvaus koskee.

2. Aineisto

Artikkelia varten olemme tutustuneet Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-oppaista löytyviin kuvauksiin opintojen rakenteesta ja sisällöstä eri vuosikymmeniltä. Tarkastelussa olivat mukana opinto-oppaat vuosilta 1953, 1965, 1975, 1985, 1995, 2005, 2015 ja 2024.

Opinto-oppaat ovat keskeinen ohjenuora koulutuksen järjestämiselle, sillä “opinto-oppaassa esitetään koulutusten ja opintokokonaisuuksien opetussuunnitelmat”.² Aineiston ensimmäiset opinto-oppaat olivat suppeita listoja sisällöistä, kun taas nykyisin “perustutkintojen suorittamiseen liittyvät ohjeet ovat koottuna sekä humanistisen tiedekunnan [sähköisessä muodossa] opinto-oppaaseen että tiedekunnan Intranet-sivuille”.³ Opinto-oppaiden kuvaukset olivatkin ensimmäisinä vuosikymmeninä melko suppeita listoja opettavasta sisällöstä. Esimerkiksi vuoden 1953 oppaassa kuvataan *approbatur*-opintojen suoritettavia kursseja seuraavasti:

- 1) Laajahko ranskan koulukielioppi, esim. Sohlberg, Ranskan kielioppi tai Biller-Thorn, *Fransk språklära*, sekä Cayrou-Laurent-Lods, *Le français d'aujourd'hui*. 2) Grammont, *Traité pratique de la prononciation française*. 3) Dauzat, *Les étapes de la langue française* (Sarjasta “Que sais-je?”). 4) Andrin-Dechappe, *De l'antiquité à la France d'aujourd'hui*. 5) Ainakin yksi seuraavien kirjailijoiden teoksista: Corneille, Racine, Molière, La Fontaine, Voltaire, Chateaubriand, Lamartine, Hugo, Balzac, Flaubert, Zola, Daudet, Maupassant, Anatole France sekä viisi uusinta kirjailijaa sopimuksen mukaan. 6) Anttila, Johdatus uuden ajan kirjallisuuden virtauksiin, siv. 1–268, sekä suppea Ranskan historia, esim. Ison Tietosanakirjan uusimmasta painoksesta. 7) Lyhyehkö Ranskan kirjallisuuden historia, esim. Doumic, *Histoire de la littérature française*. 8) Käännöskokeella osoitettu tyydyttävä

tulos ranskankielen [sic] lehtorin johtamissa käännös- ja keskusteluharjoituksissa tai muuten hankittu tyydyttävä ranskankielen [sic] taito.⁴

Kurssien sisältöjä tai opetuksen tavoitteita ei määritellä sen yksityiskohtaisemmin, kun taas aineiston uusimmassa opinto-oppaassa vuodelta 2024 määritellään selkeästi jokaisen kurssin laajuus, toteutus, osaamistavoitteet, sisältö, toteutus- ja suoritustavat, oppimateriaalit, arviointikriteerit, opettajat sekä muita lisätietoja kurssin sisällyttämisestä eri tutkinto-ohjelmiin. Opinto-oppaan muoto ei vaikuta todelliseen opetuksen sisältöön, sillä suoritettavat kurssit listataan nykyisinkin, ja opettajalla on mahdollisuus päättää kurssin suoritustavasta melko itsenäisesti. Sisältöjen ja tavoitteiden tarkat kuvaukset heijastelevat eksplisiittisesti kielitieteessä vuosien varrella tapahtuneita muutoksia sekä yleisestikin muutoksia koulutuspoliittisissa päätöksissä,⁵ kun taas aiemmat listaukset heijastelevat samaa asiaa implisiittisesti. Molemmissa tapauksessa niiden merkitys on keskeinen osa koulutusta ja oppiaineen kulloistakin profiilia, joka on muuttunut.⁶

Seuraavassa käymme läpi muutoksia Turun yliopiston (TY) ranskan oppiaineen opetuksen sisältöjen muutoksia teemoittain. Aloitamme kuvaamalla **kielitaito**-opetuksen keskeistä sisältöä, keskeistä sisältöä sekä kielitaidon kehittämisen tapoja, sen jälkeen kuvaamme **kielitieteen** eri osa-alueiden opetusta eri vuosikymmeninä ja lopuksi **kulttuuritiedon** sekä **kirjallisuuden** opetusta.

Romaanisen filologian opetus luvuvuonna 1965 - 1966
(Numerot viittaavat esitettujen tutkintovaatimusten kohtiin.)

	<u>Opettaja</u>
ALKEISOPETUS	
Alkeiskurssi (kaikkien tiedekuntien opiskelijoille tarkoitettu) maan. 8-9 (III), keiskiv. 8-9 (XI), torst. 8-9 (VIII).....	Sunnala
Cours propédeutique (tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka aloittavat opintonsa kuluvaan luvuvuonna ja joita ei ole hyväksytty kokeessa 10.9.1965) maan. 10-12 (XI), tiist. 8-9 (XII), keiskiv. 9-10 (XII) keiskiv. 10-12 (sem.luone).....	Michel
maan. 16-17 (XII), maan. 17-18 (VIII), torst. 9-10 (VIII) (vain ol.).....	Sunnala
Pré exercitio -harjoituksia maan. 18-20 (VIII), keiskiv. 9-10 (VIII).....	Sunnala
APPROBATURE (Aloittajien ja vanhojen mukaan jätettävä)	
1. <u>Thème</u> tiist. 14-16 (VIII), perj. 13-14 (VII)....	Koistinen
2. <u>Version</u> torst. 11-13 (VII).....	Koistinen
3. <u>Dictees</u> perj. 11-12 (XI).....	Koistinen
4. <u>Grammaire</u> keiskiv. 12-13 (VIII), perj. 12-13 (XI).....	Koistinen
5. <u>Tielta fonetiikka</u> maan. 9-10 (III)(XI).....	Sunnala
6. <u>Kansankielien fonetiikka</u> maan. 9-10 (III)(XI).....	Sunnala
7. <u>Fonetiikka ja äänneharjoituksia</u> tiist. 9-10 (XI).....	Michel
8. <u>On ne badine pas avec l'amour</u> Esther xxxxxxxxxx keiskiv. 13-14 (VIII).....	Koistinen
9. <u>Période littéraire</u> tiist. 12-14 (sem.).....	Koistinen
10. <u>Cours public</u> tiist. 19-20 (IV).....	Michel
11. <u>Conversation</u> maan. 9-10 (XI).....	Michel
Omatentit: [ ]	
12. <u>Kirjallisuuden osatentti</u>	Koistinen
13. <u>Käännokee</u>	Lindgren
<u>Kirjallinen lopputentti</u> (10), 11, 12, 13, 14, 15,....	Lindgren
CUM LAUDE	
1. <u>Kielionnin proseminaari</u> maan. 13-15 (XI).....	Michel
2. <u>Käännoharjoituksia (thèmes)</u> torst. 13-14 (XII).....	Koistinen
3. <u>Chanson de Roland</u> maan. 9-11 (VII).....	Lindgren
4. <u>Aucassin et Nicolette</u> tiist. ja torst. 16-17 (VII) (vain ol.).....	Heuvonen
5. <u>Kirjallisuuden proseminaari</u> maan. 15-17 (XI).....	Michel
6. <u>Application de textes</u> tiist. 14-16 (sem.).....	Michel
7. <u>On ne badine pas avec l'amour</u> Esther.....	Koistinen
8. <u>Cours public</u> tiist. 19-20 (IV).....	Michel
9. <u>Romaanisen filologian historiaa</u> tiist. 10-12 (XI).....	Lindgren
10. <u>Äänneharjoituksia</u> maan. 9-10 (XI).....	Michel
11. <u>Dictees - harjoituksia</u> keiskiv. 14-16 (sem.).....	Michel
Omatentti: <u>Käänno suomena rakkaan</u> 13.....	Lindgren
Lopputentti: <u>Kieliteoreettinen osa</u> (8), 9, 10.....	Lindgren
<u>Kirjallisuudessa</u> 11, 12,.....	Lindgren

Kuva 2. Romaanisen filologian opintojen rakenne vuonna 1965.

Puh. 5340.
Saviranta, Maiju, FM. Vastaa...

Tuntiopettajat:
Björkblad, Dido, FM. Tavattavissa luentojen jälkeen. Puh. 5341.
Grönholm, Bo, FL. Tavattavissa luentojen jälkeen. Puh. 5341.

ROMAANINEN FILOLOGIA

Romaanisen filologian voi ottaa päävastuuaineeksi suoritettaessa tutkintoa vieraiden kielten koulutusohjelman mukaisesti. Romaanisen filologian tutkintovaatimuksia uudistettaessa on lähinnä pidetty silmällä sitä, että suurin osa romaanisen filologian opiskelijoista valitsee opettajan uran. Lehtoraattiin sopiva aineyhdistelmä on englantia tai saksa ja ranska. Kansainvälisten järjestöjen ja elinkeinoelämän palvelukseen aikoville sopivat muiksi aineiksi yhteiskuntatieteellisen ja oikeustieteellisen tiedekunnan oppiaineet. Esittelyluento uusille opiskelijoille pidetään oppiaineen ilmoitustaululla ilmoitettuna aikana. Henkilökohtaista opinto-ohjausta antaa assistentti Anja Räsänen vastaanottoaikoinaan ti 13 — 14 ja ke 12 — 13.

Aineopinnot	Opintokokonaisuus	A	B
I Kielitaito		8	7
1. Käytännön ranskan kielen kurssi		4 P	
2. Suullinen esitys			1 P
3. Ääntäminen		1 P	
4. Kirjallinen esitys			3 P
5. Käännösharjoitukset		1 P	1 P
6. Keskusteluharjoitukset		1 P	
7. Sanastoharjoitukset		1 P	
8. Kieliharjoittelu			2 P
II Kielitieto			7
1. Ranskan kielen rakenne			
1. Fonetikka ja fonologia		1 P	
2. Normatiivinen kielioppi		2 P	1 P
3. Ranskan kielen kuvaus eri kielioppimallien mukaan			1+1
4. Ranskan sanaston rakenne			1
2. Kielen vaihtelu			
1. Kielenkäyttöilanteista aiheutuva kielellinen vaihtelu			1 P

452

Kuva 3. Romaanisen filologian opintojen rakenne vuoden 1985 opinto-oppaassa.

3. Kielitaito

Kielitaidon opetuksen ydinsisällöt TY:n ranskan opetusohjelmassa ovat säilyneet vuosien varrella lähes samoina, mutta niiden painotus on muuttunut sen mukaan, miten käsitys kielen oppimisesta ja opettamisesta on muuttunut.⁷

3.1. Ranskan taitojen opetus

1950-luvulla ranskan kielitaidon opetuksessa keskityttiin kahteen osataitoon: kääntämiseen ja suulliseen kielitaitoon. Suullinen kielitaito mainitaan tuolloin ainoastaan perusopinnoissa, kun taas käännösharjoituksia on mukana myös myöhemmissä opinnoissa. Käännöstaitojen vaatimustaso kasvoi opintojen edetessä: perusopinnojen tasolla riittivät tyydyttävät taidot, aineopinnoissa edellytettiin hyviä taitoja ja syventävissä opinnoissa erittäin hyviä taitoja. Kirjallisessa kielitaidossa oppimistavoitteena oli siis ainoastaan kyky kääntää tekstejä ranskasta suomeen ja suomesta ranskaan. Tämä tavoite heijastaa tuolloin vallalla ollutta kieltenopetuksen linjaa ja siinä käytettyä perinteistä kielioppi-käännös menetelmää. Se perustui ajatukseen, että tekstejä käännettäessä opitaan samalla lauseiden jäsentämistä ja kielioppisääntöjä. Käännöstekstien kontekstia tai tarkoitusta ei tuolloin tehtävissä yleensä huomioitu millään tavalla. Ranskan oppiaineen edistyksellisyydestä kertoo kuitenkin se, että jo näistä oppiaineen historian alkuvaiheista asti opetusohjelmassa oli pakollisena mukana myös suullinen kielitaito eli ääntämis- ja keskustelutaitoharjoituksia. Tekstien tuottamisen lisäksi siis myös puhutun kielen taito nähtiin tärkeänä.

1960-luvun opinto-oppaista selviää, että kielitaito-opetuksessa otettiin uutena osataitona huomioon kuullun ymmärtäminen. Sitä harjoitettiin perinteisen ranskalaisen sanelun, eli *dictée*-harjoituksen⁸ avulla. Sanelu kehittää kuullun ymmärtämisen lisäksi myös kirjoitetun kielen hallintaa, ja sen lisääminen opetukseen viittaakin pyrkimykseen varmistaa, että opiskelijat hallitsevat ranskan kielen oikeinkirjoitusta ja kielioppia. *Dictéen* ottaminen mukaan opetusohjelmaan osoittaa kuitenkin ennen kaikkea sitä, että suullista kielitaitoa pidettiin arvokkaana ja että kielitaidon kehittämisessä katsottiin tärkeäksi havainnoida eroja puhutun ja kirjoitetun ranskan välillä.

1970-luvulla ranskan kielitaidon opetukseen lisättiin kirjallinen tuottaminen (*production écrite*) ja sanastoharjoitukset. Tämä osoittaa, että näkemys kirjallisesta kielitaidosta laajentui käsittämään käännöstaidon lisäksi myös tekstin tuottamisen taitoja, eli opiskelijoilta alettiin vaatia myös omaa kielellistä ilmaisua pelkän oikeakielisyyden ja käännöstaitojen sijaan. Tämä muutos kuvastaa laajempaa muutosta kielten opetuksessa: sen sijaan, että opiskelijat olisivat keskittyneet vain

ymmärtämiseen ja toistamiseen, heiltä odotettiin myös kykyä tuottaa täysin uusia tekstejä.

Kielten opetuksen kommunikatiivisen suuntauksen vaikutus näkyi ranskan oppiaineen opetusohjelmassa siten, että 1980-luvulla kielitaito-opetukseen lisättiin kurssi *Français pratique*. Kurssilla harjoiteltiin akateemisen kielenkäytön lisäksi myös arkielämän kielenkäyttötilanteita. Tämän muutoksen taustalla voidaan nähdä sosiolingvistisen tutkimuksen vaikutus kielten opetukseen ja kielitaitokäsityksen muuttuminen laajemmaksi kommunikatiivisen kompetenssin käsitteeksi.⁹ Kielen oppimista ei enää pidetty kielen rakenteiden ja muotojen oppimisena, vaan kieltä alettiin tarkastella sen kulttuurisessa ja sosiaalisessa kontekstissa. Myös opetuksessa otettiin nyt huomioon, että kielen käyttö vaihtelee esimerkiksi tilanteen ja keskustelukumppanin mukaan. Samalla vuosikymmenellä oppiaineessa alettiin seurata opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä ns. *kielitaitokontrollissa*. Se oli laaja kielitaitotesti, joka piti läpäistä niin perus- kuin aineopintojenkin tasolla ennen kuin saattoi saada kielitaitokurssien suoritukset rekisteriin. Siinä mitattiin kielioppiin, sanastoon, tekstin ymmärtämiseen ja suullisiin vuorovaikutustaitoihin keskittyvillä tehtävillä, oliko vaadittu kielitaitotaso saavutettu.

1990-luvulla ranskan oppiaineen opetusohjelmaan lisättiin akateemisen kirjoittamisen kurssi (*Rédaction académique*). Tämä kertoo siitä, että opinnäytteiden ohjaukseen alettiin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Enää ei pidetty itsestään selvänä, että tieteellisen tekstin kirjoittaminen onnistuu, kunhan ranskan kielitaito on riittävällä tasolla, vaan tieteellistä kirjoittamista kaikkine sen konventioineen alettiin aiempaa vahvemmin pitää erikoistaitona, jota voi opetella ja kannattaa opettaa.

Oppiaineen historian yksi suurimmista muutoksista kielitaito-opetuksessa tapahtui 2000-luvun alussa, kun erillisistä kielitaitoon keskittyvistä kurseista luovuttiin ja kielitaito-opetus integroitiin ns. sisältöopetukseen, eli ranskankielisen maailman historian, maantieteen ja kulttuurielämän kurseihin. Esimerkiksi kuullun ymmärtämisen taitoja harjoitettiin vuoden mittaisella kurssilla, jonka tavoitteena oli tutustua ranskankielisen maailman ajankohtaisiin tapahtumiin ja kulttuurielämään erilaisten äänitteiden ja videodokumenttien avulla. Eri teemoja käsiteltäessä karttui myös sanastotieto elämän eri osa-alueilta. Tämä muutos vastasi laajempaa pedagogista suuntausta, jossa kielitaito nähtiin osana kokonaisvaltaista oppimista sekä välineenä ymmärtää ja käsitellä tietoa.

Korkeakoulutuksen aiempaa vahvempi työelämäorientaatio on näkynyt opetusohjelmassa 2010-luvulta alkaen, jolloin kielitaito-opetukseen sisällytettiin uusi kurssi *Kirjallinen viestintä ammatillisessa kontekstissa* (*Communication écrite en contexte professionnel*). Kurssi oli aluksi pakollinen vain maisteriopinnoissa, mutta 2020-luvulle tultaessa samanlaisia sisältöjä otettiin mukaan myös HuK-tutkinnon kirjallisen ilmaisun kurseille. Tämä muutos kuvastaa, miten työelämän tarpeet ja opiskelijoiden työllistymisen voidaan ottaa huomioon opetussuunnitelman

laatimisessa. Opiskelijoille opetetaan akateemisten tekstitaitojen lisäksi siis käytännön kielitaitoa, joka auttaa heitä viestimään tehokkaasti ammatillisissa ympäristöissä ja valmentaa heitä viestintätehtäviin erilaisissa kansainvälisissä ympäristöissä.

3.2. Kielitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen

Vaikka kielitaidon opetuksen painotukset ranskan oppiaineessa ovat eri vuosikymmeninä vaihdelleet, opetuksen lähtötaaso-vaatimukset ovat sen sijaan pitkään pysyneet samoina: ranskan opinnot edellyttävät lukion lyhyen ranskan oppimäärän hallitsemista. Tämän lähtötason varmistamiseksi on ollut tarjolla myös tukea. Jo 1960-luvulla opiskelleet muistavat, että oppiaineen opinto-oikeuden saattoi saada ehdollisesti: mikäli taitotaso ei riittänyt opintojen aloittamiseen, opiskelija ohjattiin pakolliselle syyslukukauden mittaiselle intensiiviselle lähtötasokurssille (*Cours propédeutique*), jonka saavutuksia testattiin lukukauden päätteeksi. Kurssin jälkeen opiskelijat pääsivät osallistumaan muuhun luento-opetukseen. Tällainen pakollinen lähtötasokurssi poistettiin jo 1990-luvulla, mutta vielä nykyäänkin opiskelijoille on tarjolla kielitaidon kehittämiseen täydennyskursseja, joita pitävät usein ranskalaisista yliopistoista tulevat harjoittelijat jonkun oppiaineen opettajan ohjauksessa.

Yksi keskeinen vaatimus ranskan kielitaidon kehittämisessä on ollut mukana opetusohjelmassa alusta asti: pakollinen oleskelu ranskankielisessä ympäristössä. Varhaisemmassa vaiheessa oppiaineen historiaa (1950–1970-luku) tämä oleskelu oli pakollinen ainoastaan maisterivaiheessa, syventävissä opinnoissa. Aluksi vaadittiin jopa kolmen kuukauden oleskelua Ranskassa, mutta 1970-luvulle tultaessa oleskelun kesto lyhennettiin kahteen kuukauteen. 1980-luvulta lähtien pakollinen kieliharjoittelu (myöhemmin *Kansainvälistymisjakso*) on pitänyt suorittaa opintojen keskivaiheilla, eli se on ollut pakollinen osa ranskan aineopintoja. Tämä on hyvin perusteltavissa siksi, että ulkomailla hankitusta kielitaidosta ehtii olla pidempään hyötyä jäljellä olevissa opinnoissa. Myös 1980-luvun puolivälissä solmittu ensimmäinen kahdenkeskinen vaihtosopimus Aix-en-Provencen yliopiston (nykyisin Université d'Aix-Marseille) kanssa vaikutti asiaan, sillä opiskelijoiden tuli hallita tietty taitotaso voidakseen osallistua yliopisto-opintoihin Ranskassa ilman erillistä kielikoetta.

1980-luvulla opetusohjelmassa mainittiin ensimmäistä kertaa, että oleskelun voi suorittaa millä tahansa ranskankielisellä alueella ja sen tuli silloin olla vähintään 1,5 kuukauden mittainen. 1990-luvulta alkaen oleskelun minimikesto on ollut yksi kuukausi. Tutkintoaikojen rajaus ja opiskelijoiden taloudelliset realiteetit ovat myös pakottaneet kehittämään joustoa pakollisen kansainvälistymisjakson suorittamiseen. 2000-luvulta alkaen kuukauden oleskelun on voinut suorittaa myös osissa, ja 2020-

luvulla pandemian jälkeen sen on voinut korvata poikkeustapauksessa myös kotimaassa suoritettavilla tehtävillä, jotka simuloivat aidossa kieliympäristössä olemista. Nykyään vaatimus kolmen kuukauden pakollisesta oleskelusta Ranskassa voisi herättää kritiikkiä, mutta toisaalta moni opiskelija käyttää hyväkseen mahdollisuutta lähteä lukukaudeksi tai koko lukuvuodeksi Erasmus-vaihtoon lukuisiin oppiaineen tai tiedekunnan tarjoamiin vaihtopaikkoihin Ranskassa tai Belgiassa.

Kansainvälistymisen mahdollisuudet oppiaineessa ovat viime vuosina monipuolistuneet, kun vuodesta 2020 alkaen ranskan opiskelijoiden on ollut mahdollista suorittaa Åbo Akademin kanssa yhteistyössä toteutettavissa maisteriopinnoissa kaksoistutkinto (*Ranskalainen kielentutkimus ja ranska vieraana kielenä*) Turun ja Nantesin yliopistoissa. Vielä laajempi eurooppalainen yhteistyö alkoi marraskuussa 2020, kun EC2U-allianssi (*European Campus of City - Universities¹⁰*) aloitti toimintansa. Ranskan oppiaine on mukana yhdeksän yliopiston välisessä maisteriohjelmassa *European Languages, Cultures and Societies in Contact*, joka koostuu kielten, kulttuurien ja yhteisöjen moninaisuutta koskevista opinnoista. Tämän maisteriohjelman opetuskielet ovat kieli- ja käännöstieteiden laitoksella ranska, saksa ja englanti.

4. Kielitiede

Kielitieteen eri osa-alueita esittelevien kurssien aiheet ja tarjonta ovat kielitaitokurssien tapaan vaihdelleet vuosikymmenestä toiseen, ja näihin vaihteluihin ovat vaikuttaneet kielitieteellisten paradigmojen muutokset ja soveltavan kielitieteen avaukset¹¹. Nämä kurssit oli opinto-oppaissa jäsenneilty pitkään otsikon **kielitieto** alle. Osa yksittäisten kurssien nimistä on pysynyt melko samanlaisina, mutta kielikäsite ja uudet käsitykset kielen oppimisesta ja opettamisesta sekä tutkimusalojen kehittyminen ovat synnyttäneet uudenlaisia lähestymistapoja.

Kielitieteelliseen analyttiseen ajatteluun tutustuminen on kautta oppiaineen historian aloitettu perehtymällä kielen rakenteisiin. Ranskan kielen kielioppi (tai *Normatiivinen kielioppi*) oli pakollinen opintojakso niin perus- kuin aineopinnoissakin kaikissa tätä yhteenvetoa varten tarkastelluissa opinto-oppaissa, vaikka sen nimi onkin vaihdellut (esim. kieliopin proseminaari tai normatiivinen kielioppi). 1980-luvulla kieliopin tai syntaksin kurssit olivat pakollisia kaikilla kolmella tasolla. Kaksivaiheiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen jälkeen ranskan kielen rakennetta on opetettu pakollisena vain HuK-opinnoissa.

Toinen kielitieteen osa-alueen kurssi, joka on ollut pakollinen alusta lähtien osana perusopintoja, on ranskan kielen fonetiikka (*Fonetiikka ja fonologia*). Sitä täydentää kielitaito-osioon kuuluva ääntämiskurssi sekä laitostasolla järjestettävä pakollinen yleisen fonetiikan kurssi. 2000-luvulla fonologian osuus kursseista

pudotettiin pois, ja kurssilla keskityttiin enemmän ortoepiaan (eli oppiin oikeasta ääntämyksestä) ja keskeisimpiin foneettisiin eroihin ranskan ja suomen välillä. Sisältöjä jouduttiin karsimaan, kun kontaktiopetusta vähennettiin kaksivaiheiseen tutkintorakenteeseen siirryttäessä: nykyisin keskitytään ennen kaikkea suomalaisille oppijoille ongelmallisiin äänneisiin. Transkriptioharjoitukset ovat kuitenkin edelleen osa kurssin ydintä, koska niiden katsotaan tukevan mm. kirjoituksen ja puheen välisten erojen tunnistamista.

Kielitieteellisessä lähestymistavassa suuri muutos on ollut siirtyminen diakronisesta historiallisesta kielentutkimuksesta synkroniseen ranskan nykykielen tutkimukseen. Ranskan kielihistoriaa käsittelevät kurssit kuten *Romaanisten kielten varhaisvaiheet ja ranska*, *Johdatus romaaniseen filologiaan*, *Muinaisranska* olivat keskeinen osa opintoja 1950–70-luvuilla, mutta vähitellen niiden määrä väheni, ja ne siirrettiin syventävän opintojen kursseiksi ensin pakollisina, sitten valinnaisina ennen kuin poistettiin opetusohjelmasta kokonaan 2000-luvulla. Opinnoissa on myös ollut pakollinen jonkin muun romaanisen kielen alkeiskurssi (espanja, italia, portugali, katalaani, romania tai latina), mutta tämä vaatimus poistettiin syventävistä opinnoista kaksivaiheiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen jälkeen.

Johdatus romaaniseen filologiaan -kurssin tilalle tuli 2010-luvulla koko kieli- ja käännöstieteiden laitoksen yhteinen kurssi *Johdatus kieliaineiden opintoihin*, pakolliset muinais- ja keskiranskan kurssit puolestaan korvasivat aineopinnoissa pakollinen *Diskurssin ja vuorovaikutuksen tutkimus* ja syventävien opintojen pakollinen kurssi *Sosiolingvistiikka*. Kuten edellä mainittiin, diakroninen vaihtelu käy synkronisen vaihtelun kanssa käsikädessä vielä 1980-luvulla, mikä näkyy aihepiirien nimissä: *Kielen vaihtelu* (alueellinen vaihtelu, ajallinen vaihtelu), *Traditionaalinen historiallinen kielioppi* ja *Kielen muuttuminen uudempien kielitieteen suuntien valossa*. Kielen ja kulttuurin yhteyttä on opinnoissa korostettu 1980-luvulta lähtien. Sitä käsittelevien kurssien nimi on muuttunut *Kulttuurien välisestä viestinnästä* nykyiseen nimitykseen *Vuorovaikutus ja monikielinen viestintä*, mikä heijastaa lähestymistapojen muutoksia. Myös *Frankofonia kulttuurien dialogin näkökulmasta* tulee opintoihin mukaan. 2000-luvulla opintojen painopiste siirtyy sivistyshistoriasta talouteen ja yhteiskuntaan: uutena opintojen sisältöön mukaan tulevat mm. kieliteknologia (*Digitaaliset tekstitaidot*) ja erilaiset projekti- ja työharjoittelut.

Ranskan opintoihin on aina kuulunut myös opintoja, jotka valmistavat tutkimuksen tekemiseen. Opinnäytteen tekemisen perusteet on käyty läpi aineopintojen tasolla proseminaarissa, vaikka sen sisältö ei alkuvaiheessa aivan vastannutkaan nykyisiä sisältöjä esimerkiksi tieteellisten tekstikäytäntöjen osalta. 1950- ja 1960-luvuilla ranskan opintoihin kuului kieliopin proseminari, 1970-luvulla oli mahdollista tehdä myös kirjallisuuden proseminari. 1980–1990-luvuilla proseminaria vastasi kirjallisuuden tai Ranskan kulttuurielämän analyysikurssi.

Maisterivaiheessa vuorossa on ollut tutkielmaseminaari ja pro gradu -tutkielman kirjoittaminen. Sen aihepiirit ja laajuus ovat vuosien varrella vaihdelleet. 1980-luvulta lähtien tutkielmia on kirjoitettu yhä enemmän esimerkiksi soveltavan kielentutkimuksen aiheista kuten virheanalyysi- ja interlingvatutkimuksesta, suullisesta kielitaidosta sekä kielellisestä variaatiosta, ja vuosituhannen vaihteessa aihepiirit laajenivat entisestään. Nykyiset tutkielmien aiheet voivat olla hyvinkin monitieteellisiä ja -menetelmäisiä (esim. kielijännitys, kieli-identiteetti, poliittinen toimijuus yhteiskunnassa, romaanien monikielinen kääntäminen tai vuorovaikutus teknologian kanssa). Vuosituhannen vaihteessa aihepiirit laajenivat soveltavaan kielitieteeseen, oppiaineiden yhdistymisen jälkeen myös kääntämiseen. Tutkielmien aiheissa näkyy nykyään myös aiempaa selvempi työelämäorientoituminen.

5. Kulttuuritieto ja kirjallisuus

Ranskan opintojen sisällöt ovat vuosikymmenten aikana muuttuneet myös kulttuuritiedon ja kirjallisuuden opetuksessa. Tarkastelluista opinto-oppaista nousee esiin kaksi selkeää kehityslinjaa. Ensimmäinen on, että yksinomaan Ranskaa ja osin ranskalaista korkeakulttuuria korostaneita kursseja ei 1990-luvun jälkeen ole ollut mukana opetusohjelmassa. Toinen kehityslinja on, että kirjallisuuden merkkiteosten ja kirjallisuushistorian opiskelu on 1990-luvulta alkaen vähentynyt radikaalisti ja kadonnut vuoteen 2024 tullessa lähes kokonaan. Ainoastaan uusin, 1900- ja 2000-lukujen kirjallisuus, on edelleen mukana oppiaineen ohjelmassa, mutta samalla sen rinnalle on tullut kulttuurin eri osa-alueita laajemmin valottavia kursseja elokuvasta sosiaaliseen mediaan.

5.1. Lähestymistapoja kulttuuriin ja historiaan

Ranskankielisen maailman tuntemusta on oppiaineessa opetettu kulttuuritietouteen ja historiaan keskittyvillä kursseilla. Kulttuurin käsitteellä on oppiaineen opinto-ohjelmassa tarkoitettu kielenkäytön kontekstien kehystä sekä kulttuurisia käytänteitä ja prosesseja, jotka liittyvät viestintään. Tällaisten käytänteiden ymmärtämistä ja kriittistä tarkastelua on pidetty tärkeänä, jotta sujuva kommunikaatio ranskan kielellä olisi mahdollista. Yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten eri taidemuodot, poliittiset instituutiot tai vaikkapa historia on opetusohjelmissa luokiteltu kulttuurin eri osa-alueiksi.

Ranskan sivistyshistoriaa keskiajalta nykypäivään opiskeltiin 1970-luvulle asti. Opetussuunnitelmassa oli kurssi *Histoire de la civilisation française* 1980-luvulle asti, jolloin historian opiskelun painotus siirtyi Ranskasta ranskankielisiin maihin ja kurssin nimeksi tuli *Ranskankielisten alueiden historia*. Ajankohtaisia aiheita

koskeva kulttuurikurssi sai tällöin nimekseen *Ranskankielisten maiden yhteiskunta-, talous- ja kulttuurielämä*. Vuoden 1985 opinto-oppaassa on syventävissä opinnoissa oma kurssinsa frankofoniasta otsikolla *Frankofonia kulttuurisen dialogin näkökulmasta*. Sivistyshistoria oli tällöin yhä mukana syventävissä opinnoissa. On kiinnostavaa, että Ranskan tai ranskankielisten maiden historiaa käsitteleviä kurseja on pidetty niin tärkeinä, että niitä on tarjottu perusopinnoista syventäviin opintoihin aina 1990-luvulle asti. Sen sijaan vuonna 1995 Ranskan historiaa tarjottiin enää yhden kurssin verran perusopinnoissa. Painopiste vaihtui tällöin ajankohtaisiin ja yhteiskunnallisiin aiheisiin, joita aineopinnoissa tarjottiin *Ranskankielisten alueiden historian* sijaan.

Edellä mainittu uudistus kielitaito-opetuksen integroimisesta muuhun opetukseen johti suureen muutokseen vuonna 2005: erillisiä historian kurseja ei tarjottu enää lainkaan. Kurssien nimet eivät kuitenkaan välttämättä kerro kaikkea opintojen sisällöistä. Yksittäiset kurssit ovat 2010-luvulta alkaen olleet laajempia kuin aiemmin, ja esimerkiksi Ranskan historiaa on siitä lähtien käsitelty perusopinnoissa kurssilla *Ranskalainen yhteiskunta (Société française)*. Samalla vuosikymmenellä syventäviin opintoihin tuli mukaan uusi kurssi kulttuurien välisen viestinnän teoriasta. Manner-Ranskan historian ja kulttuurin keskeisyyden vähentyessä huomiota on kiinnitetty enemmän kulttuurienvälisyyteen ja laajemmin koko frankofoniaan eli ranskankieliseen maailmaan.

Erillisiä tiettyyn kulttuurin osa-alueeseen, kuten teatteriin tai elokuvaan, keskittyviä kurseja oli 1980- ja 1990-luvuilla opetussuunnitelmassa mukana vakituisesti. Sitten niitä on tarjottu yksittäin silloin kun opetusresurssit ovat sen sallineet. Opetussuunnitelmassa on 2000-luvulta alkaen ollut myös kurseja erilaisten kulttuurituotteiden analysoinnista. Näillä kurseilla on käsitelty esimerkiksi ranskankielistä kirjallisuutta, sarjakuvaa, elokuvaa tai teatteria erilaisissa tulkintakehyksissä muun muassa narratiivisesta, intertekstuaalisesta tai semioottisesta näkökulmasta.

5.2. Näkökulmia kirjallisuuteen

1970–2000-luvuilla oppiaineessa opiskeltiin varsin kattavasti ranskalaista ja ranskankielistä kirjallisuutta. 1970-luvulta aina 2000-luvulle saakka ranskan opintoihin kuului pakollisena monta kirjallisuushistorian kurssia. Perusopinnoissa opiskeltiin 1800- ja 1900-lukujen kirjallisuushistoriaa, kun taas aineopinnoissa tutustuttiin sitä varhaisempaan ranskalaiseen kirjallisuuteen. Nykykirjallisuuteen ja muiden ranskankielisten maiden kirjallisuuteen saattoi perehtyä syventävien opintojen valinnaiskursseilla. Kun kirjallisuushistorian pakolliset kurssit 2000-luvulla poistettiin opetusohjelmasta, siirrettiin valinnainen klassisen kirjallisuuden kurssi ensin syventäviin opintoihin, ja lopulta kokonaan pois kurssitarjonnasta.

Ranskan oppiaineen kirjallisuuskurssien joukossa on vuosien aikana ollut vain yksi kurssi, jonka nimi viittaa erityisesti kirjallisuustieteelliseen sisältöön: 1990-luvulla opetusohjelmassa ollut kurssi *Kirjallisuuden semiotikka*. Tämä yksittäinen esimerkki osoittaa, että vaikka kirjallisuuden opetuksen ensisijaisena tavoitteena ranskan oppiaineessa onkin ollut ranskankielisen kulttuurin monipuolinen tuntemus ja ymmärtäminen, on huomioon otettu myös tieteelliset lähestymistavat.

Opiskeltavien kaunokirjallisten tekstien tarkasta määrästä on opinto-oppaissa vain vähän tietoja. Yleinen kehityssuunta on ollut vähentää luettavien tekstien ja opiskeltavien kirjailijoiden määrää. 2000-luvulla kirjallisuuden osuus opinnoista pienentyi huomattavasti, ja 2010-luvulta alkaen opintoihin on kuulunut ainoastaan yksi kirjallisuuskurssi, *Ranskankielinen nykykirjallisuus*, joka on edelleen pakollinen perusopinnoissa. On huomattava, että kirjallisuuteen tavalla tai toisella keskittyvien kurssien suuri määrä 1970-luvulta 2000-luvun alkuun ei tarkoita, että oppiaineen profiili olisi erityisesti painottunut kirjallisuuteen. Kirjallisuuden opiskelun keskeinen funktio on ollut kulttuuriin tutustuminen sekä kielitaidon kehittäminen. Lisäksi kirjallisuuden opiskelu oli pitkään sidoksissa filologiseen suuntaukseen, mikä sitoi kirjallisuuden opiskelun oppiaineessa myös kielitieteeseen ja kielihistoriaan.

6. Yhteenveto

Tässä artikkelissa olemme esitelleet, miten Turun yliopiston ranskan oppiaineen opetuksen sisällöt ovat muuttuneet 1950-luvulta alkaen nykypäivään. Sen muutokset ovat luonnollisesti sidoksissa laajempiin tutkintorakenteiden ja koulutuksen sisältöjen muutoksiin. Niihin ovat vaikuttaneet niin Suomen sisäiset koulutuspoliittiset muutokset kuin eurooppalaisen korkeakoulualan koulutusjärjestelmien yhtenäistäminen. 2000-luvulla tapahtunut suuri muutos tutkintorakenteissa, eli tutkintojen porrastaminen selkeästi kahteen osaan johti siihen, että paitsi tutkintojen, myös opetuskokonaisuuksien sisältöjä karsittiin runsaasti. Tässä yhteydessä ranskan oppiaineen opetusohjelmaakin tiivistettiin huomattavasti. Vaikka esimerkiksi kirjallisuuden osuus varsinaisista ranskan opinnoista kapeni, kirjallisuutta oli kuitenkin yhä mahdollista opiskella sivuaineena. Sama pätee moneen muuhun sellaiseen sisältöön, esim. historiaan, joka aiemmin oli osa ranskan opintoja.

Opinto-oppaiden tarkastelu osoitti, että kielitaidon osa-alueen ydinsisällöt ovat ranskan oppiaineen opetusohjelmassa pysyneet lähes samoina, mutta painotukset ovat muuttuneet ajan myötä. 1950-luvun perinteisestä kieliopin ja käännosten harjoittelusta on siirrytty kielitaito-opetuksen integroimiseen tutkimusperustaisiin kursseihin. Nykyisissä opetuskokonaisuuksissa näkyy tieteellisen pohjan lisäksi

myös tarve vastata työelämän vaatimuksiin muun muassa digitaalisten tekstitaitojen tai projekti- ja työharjoitteluiden muodossa.

Aiemmin opittua ranskan kielen taitoa on pyritty tarvittaessa parantamaan opintojen alkuvaiheessa erillisillä kielitaitoa kohentavilla täydennyskursseilla joko opettajien tai harjoittelijoiden vetäminä. Myös pakollinen oleskelu ranskankielisessä ympäristössä on ollut mukana alusta asti kieli- ja kulttuuritietoutta tukemassa. Vaikka oleskelun vaadittu minimikesto on lyhentynyt vuosien varrella, oppiaineen monet vaihto-ohjelmat ovat lisänneet mahdollisuuksia opintojen suorittamiseen ulkomailla. Uusimpia kansainvälistymisen mahdollisuuksia ovat maisteriopintojen suorittaminen kaksoistutkintona tai kansainvälisissä maisteriohjelmissä.

Kielitieteellisten opintojen pakollisen ytimen perusopinnoissa muodostavat edelleen kieliopin ja fonetiikan kurssit. Diakronisesta kielentutkimuksen esittelystä on kuitenkin siirrytty synkroniseen nykykielen tutkimukseen ja kielitieteestä entistä soveltavampaan tutkimukseen, esimerkiksi kielen käytön, sen oppimisen, käännöskäsitysten ja teknologiavälitteisen vuorovaikutuksen tutkimukseen. Romaanisen filologian tutkimus on siis tehnyt tietä muun muassa sosiolingvistiikan ja diskurssin ja vuorovaikutuksen tutkimukselle, ja frankofoniaa lähestytään kulttuurien dialogin näkökulmasta. Uudet tutkimusavaukset ovat yhä useammin myös oppiainerajoja ylittäviä ja monitieteisiä.

Ranskalaisen kulttuurin opetuksen painopiste on vaihdellut kulttuurihistorian opetuksesta ranskankielisten maiden yhteiskunta-, talous- ja kulttuurielämän opettamiseen. Sisällöt ovat laajentuneet, ja esimerkiksi kulttuurituotteiden analysointi voi käsittää ranskalaisen yhteiskunnan kulttuurituotteita hyvin laajalti. Aiheina ovat olleet kirjallisuus, valokuvaus, elokuva, arkkitehtuuri, mainonta, media ja sarjakuvat. Kirjallisuuden merkkiteosten ja kirjallisuushistorian opiskelu on vähentynyt merkittävästi, vain 1900- ja 2000-lukujen kirjallisuutta opiskellaan edelleen ja senkin osuus on hyvin pieni. Tässä yhteydessä on hyvä tähdentää, että kun esimerkiksi historiaa on ranskan oppiaineessa opetettu, ei tavoitteena missään vaiheessa ole ollut tuottaa historioitsijoita, jotka hallitsisivat kyseisen tieteenalan teorian ja menetelmät, vaan kielen ja kulttuurin osaajia, joilla on tietoa myös menneisyyden ulottuvuudesta. Syvällisempään perehtyneisyyteen eri alojen tutkimukseen ja menetelmiin opiskelijat ovat voineet vaikuttaa sivuainevalinnoilla.

Tarkastelemamme ranskan oppiaineen opinto-oppaat kertovat monenlaisista muutoksista opintojen sisällössä vuosikymmenten aikana, mutta niistä käy ilmi myös teemoja, jotka ovat pysyneet opintojen ytimessä. Turun yliopiston ranskan opintojen tavoitteena on aina ollut tuottaa kielitaitoisia, -tietoisia ja kulttuurisesti aikaansa seuraavia monialaisia kielten asiantuntijoita.

-
- ¹ Ks. Johansson, tässä julkaisussa.
- ² Turun yliopiston intranetin kuvaus 2025 opinto-opas Pepistä
<https://intranet.utu.fi/index/opas/Sivut/default.aspx>
- ³ Turun yliopiston intranetin kuvaus perustutkinto-opiskelusta 2025
<https://intranet.utu.fi/fi/yksikot/hum/opiskelu/perustutkinnot/Sivut/home.aspx>
- ⁴ Opinto-opas 1953: 21.
- ⁵ Ks. esim. Mutta & Johansson 2012 ja Järvinen 2014.
- ⁶ Ks. Johansson, tässä julkaisussa.
- ⁷ Ks. esim. Järvinen 2014.
- ⁸ *Dictée* on Ranskassa ollut pitkään paitsi kaikille tuttu harjoitus koulusta, myös tapa kilpailla kielitaidon osoittamisessa. *Dictée*-kilpailuiden kulta-aikaa oli 1985–2005, jolloin järjestettiin vuosittain kansallisia ja myöhemmin kansainvälisiä *Dico d'Or* - oikeinkirjoituskilpailuja kulttuuripersoona Bernard Pivot'n johdolla. *Dictée* on viime vuosina kokenut Ranskassa eräänlaisen renessanssin ja vastaavat kansalliset oikeinkirjoituskilpailut ovat tällä hetkellä erittäin suosittuja (esimerkki tällä hetkellä suosituista *dictée*-kilpailuista on mm. [Dictée pour tous](#)).
- ⁹ Ks. esim. Veivo 2014.
- ¹⁰ European Campus of City-Universities EC2U. Saatavilla osoitteessa
<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/kansainvaliset-verkostot/EC2U>
- ¹¹ Ks. esim. Mutta & Johansson 2012.

Lähteet

Opinto-oppaat

Romaaninen filologia (1953)
 Romaanisen filologian opetusohjelma (1965–1966)
 Romaaninen filologia (1975–1976)
 Romaaninen filologia (1985–1986)
 Ranskan kieli ja kulttuuri (1995–1996)
 Ranskan kieli (2005–2006)
 Ranska (2014–2016)
 Ranska (2022–2024)

Tieteellinen kirjallisuus

Järvinen, Heini-Marja 2014. Katsaus kielenoppimisen teorioihin. Teoksessa Pietilä, Päivi ja Lintunen, Pekka toim. 2014. *Kuinka kieltä opitaan*. Helsinki: Gaudeamus. 89–113.

Mutta, Maarit ja Johansson, Marjut 2012. *Matkalla kohti asiantuntijan kielitaitoa – ranskan oppimisen nykypäivää*. Ranskan oppiaineen pääsykoeartikkeli 2012. Saatavilla sivulla https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/168549/Mutta_Johansson_2102.pdf?sequence=1

Veivo, Outi 2014. Mitä kielitaito on? Teoksessa Pietilä, Päivi ja Lintunen, Pekka toim. 2014. *Kuinka kieltä opitaan*. Helsinki: Gaudeamus, 26–44.

ALUMNIEN KOKEMUKSIA

Forum Romanum 35 vuotta

Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén
Puhe Forum Romanumin 35-vuotisjuhlassa

Hyvä juhlaväki,
Hyvät Forum Romanumin hallituksen edustajat,
nykyiset ja entiset jäsenet,
opettajat ja professorit,
entiset opiskelutoverini,
ja kaikki ranskan kielen ystävät,
jotka ovat täällä tänään juhlistamassa Forum Romanumin 35-vuotistaivalta.

Minua pyydettiin lausumaan täällä muutama sana näin työelämän edustajana. Niille tiedoksi, jotka eivät minua tunne, olen entinen Turun yliopiston ranskan opiskelija, kielen linjalta kandidiksi ja kääntämisestä maisteriksi valmistunut ranskan kielen ammattilainen. Työskentelen tällä hetkellä vientineuvojana Business Francella, joka on Ranskan suurlähetystön vientiosasto Suomessa. Työkseni autan ranskalaisia yrityksiä löytämään kauppakumppaneita Suomen ja Viron markkinoilta.

Aikanaan, kun itse hain yliopistoon lukemaan ranskaa, tavoitteeni olivat vähintäänkin kunnianhimoiset: ajattelin, että yliopistotutkinnon myötä ranskastani tulee täydellinen ja ehkäpä jopa muutun ranskalaiseksi tämän tutkinnon myötä. Olin ollut aikaisempien opintojeni aikaan ranskassa vaihdossa ja opin siellä puhumaan ranskaa mielestäni varsin sujuvasti. Silti minun ulkomaisesta aksentistani huomauteltiin tämän tästä, mistä suivaantuneena ajattelin, että nyt lähdän kyllä yliopistoon lukemaan sen ranskan. Mielessäni tämä siis tarkoitti sitä, että yliopistossa otan haltuun ranskan kielen sen kaikessa kokonaisuudessaan.

Unelmani täydellisestä ranskasta murskattiin heti ensimmäisenä vuonna, kun fonetiikan opettaja Maija S. Peltola kertoi meille eräällä kurssilla, että oli käytännössä mahdotonta tehdä itselleen vieraasta kielestä natiivin kaltaisesti täydellistä, jollei vaihda omasta äidinkielestään kokonaan vieraaseen kieleen. Siis että jättää kokonaan pois oman äidinkielensä puhumisen. Ja sittenkin se saattaa olla varsin epätodennäköistä, sillä ei-natiivi puhuja jää jossain vaiheessa aina lopulta kiinni, joko aksentin, epätavallisen sanavalinnan tai lauserakenteen takia. Mutta

toisaalta, onko sillä lopulta väliä, sillä kenenpä äidinkieliäkään koskaan olisi täydellistä – ei minun ainakaan.

Olen työssäni Business Francella päässyt seuraamaan aitiopaikalta ranskan kieltä ja kulttuuria, ranskalaisia kauppatapoja sekä ranskalaista työkulttuuria. Tärkein oppi työssäni on varmasti ollut se, että pelkkä kielitaito tai kääntämisen taito ei riitä asiantuntijan työssä. Yhtä tärkeää on kulttuurin tuntemus.

Jo vuosia olemme kuulleet puhetta siitä, että mihin kielten osaajia ja kielen ammattilaisia enää tarvitaan, kun koneet hoitavat kääntämisen, puhumisen ja tulkkauksenkin meidän puolestamme. Tekoälyn ja ChatGPT:n tulon jälkeen nämä keskustelut ovat vain kiihtyneet. Käytän itsekin työssäni päivittäin konekääntimiä, käännöstyökaluja ja ChatGPT:tä, ja etenkin tämän viimeisen jälki on jo todella sujuvaa. ChatGPT ei kuitenkaan korvaa minua kulttuurin tuntijana. Minun tulee työssäni tuntea hyvin ranskalaiset tavat ja kulttuuri, mutta yhtä paljon myös oman maani tavat ja kulttuuri. Minun tulee myös pystyä havainnoimaan näiden kahden kulttuurin erot ja kulttuurilliset kommunikaatiovaikeudet ja auttaa näiden kulttuurien edustajia tulemaan toimeen keskenään.

Aina se ei ole helppoa, kun kyseessä on kaksi näin erilaista kulttuuria: ranskalainen odottaa kokouksissa keskustelua, kysymyksiä ja puhetta, kun taas suomalainen tarvitsee aikaa saatujen tietojen sulatteluun. Tunnin liiketapaamisessa suomalaisen ainoat sanat voivat esittelyn ja tervehtimisen lisäksi olla kiitos ja näkemiin. Monesti kysyttävää ei ole. Tämä ihmetyttää ranskalaisia ja he voivat tulkita sen niin, ettei vastapuoli ole kiinnostunut heidän asiastaan. Suomalainen taas mieluummin pohtii asiaa tykönään ja esittää kysymyksiä tarkan harkinnan jälkeen myöhemmin. Toisinaan kysymyksille taas ei jää tilaa, kun ranskalainen yrittää täyttää kokouksen hiljaiset sekunnit kaikenlaisella jutustelulla.

Myös kohteliaisuuskäytänteet ovat erilaisia: ranskalainen arvostaa edelleen sitä, että tavataan henkilökohtaisesti tai että mennään juttelemaan, kun kohdataan erilaisissa tilaisuuksissa. Suomalainen taas arvostaa tehokkuutta ja luotettavuutta, eikä tapaamisia kasvatusten enää välttämättä tarvita, jos asiat voidaan sopia videotapaamisessa tai sähköpostitse. Monesti mieluiten niin, että henkilökohtaista kontaktia on mahdollisimman vähän. Suomalaisen mielestä erilaisissa tilaisuuksissa on mukavampi ja turvallisempi jutella omalla porukalla kuin että surffailisi porukasta toiseen. Ranskalaisten kanssa taas on helppoa olla vieraassa porukassa, koska siellä ei olla niin kiinnostuneita siitä, kenen kanssa joku tuli paikan päälle, vaan ennemminkin siitä, että ehditään vaihtaa muutama sana mahdollisimman monen ihmisen kanssa. Toisinaan tämä ranskalainen tapa tuntuu kylmältä, kun kaveri, jonka kanssa tilaisuuteen tuli, on jo viiden minuutin päästä häipynyt juttelemaan jonnekin toiselle puolelle salia, kun itse seisoo orpona seinän vieressä.

Tässä nyt tuli mainittua tietysti vain muutama pieni tyypillinen esimerkki Suomen ja Ranskan kulttuurieroista. Liike-elämässä vastaan tulee päivittäin monia, monia muita.

Tunnistan itsessäni paljon näitä suomalaisia piirteitä, ja olen vasta nyt alkanut kunnolla ymmärtää ranskalaista kulttuuria. Siellä ei ehkä ollakaan ylimielisiä tai tarkkoja esimerkiksi siitä, miten joku heidän kieltään puhuu, vaan kulttuuri on vain erilaista. Heillä vain on tapana jutustelun vuoksi esittää kysymyksiä ja kohteliaisuudesta tarjota aina sitä iänikuista vettä jokaiselle lounaspöydässä. Itse huomaan ahdistuvani tällaisesta jatkuvasta huolenpidosta ja loukkaannun edelleen, kun joku keskeyttää puheenvuoroni tai kääntyy pois juttelemaan jollekin toiselle, kun minulla on juttu kesken.

Jos minäkin kielen ja kulttuurin asiantuntijana koen edelleen ristiriitaisuutta näistä eroista, niin miten kulttuuria täysin tuntematon voisi heitä ymmärtää. Sama pätee myös toiseen suuntaan. Suomalainen kulttuuri on ranskalaisille usein täysin tuntematonta ja aikaisin alkavat aamut, huippuunsa viilattu tehokkuus ja yksityiskohtien pikkutarkka noudattaminen on heille varsin käsittämätöntä. On vaikea saada ranskalainen ymmärtämään, että suomalaiselle ei voi luvata mitään, jollei oikeasti pysty sitä tarkalleen lupaamallaan tavalla toteuttamaan. Ranskassa lupaaminen on suurpiirteisempää – jotain aiemmin luvattua on tulossa, mutta lopullinen muoto tiedetään vasta sitten, kun asia oikeasti tapahtuu. Jos se tapahtuu.

Näiden tarinoiden myötä haluan nostaa esille, miten tärkeää työtä te ainejärjestöt, ja juuri tänään erityisesti Forum Romanum täällä Turussa, teette ranskan kielen ja alan ammattilaisten eteen. Te olette se taho, joka kokoaa ranskan kielen opiskelijat yhteen yliopistovuosien aikana, mutta myös se taho, jonka tehtävänä on, yhdessä meidän työelämän toimijoiden, alumnien, opettajien ja muiden yliopiston edustajien kanssa nostaa esille ja edistää ranskan kielen ja muiden pienten kielten osaamisen tärkeyttä. Siksi myös tämä ilta on tärkeä! Toivon, että tämä perinne jatkuu pitkälle tulevaisuuteen ja saamme osallistua vielä moniin vastaaviin tilaisuuksiin näissä samoissa merkeissä.

Näiden sanojen myötä haluankin kohottaa maljan 35-vuotiaalle Forum Romanumille. A la vôtre !

Kyselyn vastauslinkki lähetettiin kaikille syksyn 2024 juhluvuoden tapahtumiin osallistuneille. Kyselykutsua levitettiin myös sosiaalisen median kanavien kautta. Opiskeluajan muistojaan kyselyvastaauksissa kuvaili 23 ranskan alumnia. Koska oppiaineen nimi ja profiili ovat vuosien varrella muuttuneet¹, vastaajien joukossa oli sellaisia, jotka olivat opiskelleet pääaineena esim. romaanista filologiaa, ranskan kieltä ja kulttuuria, mutta myös ranskan kääntämistä ja tulkkausta.

Seuraavassa esitellään alumnien muistoja kyselyvastausten kattamalta miltei viidenkymmenen vuoden ajanjaksolta alkaen 1960- ja 1970-lukujen taitteesta. Muistojaan jakaneiden alumnien nimiä on mainittu vain siinä tapauksessa, että he itse ovat antaneet siihen luvan.

2. 1970-luvun alkupuoli – mielenkiintoa, vapautta ja köyhyyttä

Muistitietokyselyyn vastasi yksi alumni, joka oli aloittanut opintonsa 1960-luvun puolella. Hän oli vuonna 1969 romaanisen filologian opinnot aloittanut Tuula Humphreys, joka teki sittemmin myös pitkän uran ranskan kääntämisen ja tulkkauksen opettajana oppiaineessa. Tuula muistelee opiskelun olleen hyvin vapaata. Opiskelija sai itse päättää, mitä kursseja halusi suorittaa ja missä järjestyksessä, kunhan lopulta kaikki pakolliset kurssit tulivat suoritettua. Työvälineinä käytettiin kynää ja paperia, joillakin saattoi olla myös kirjoituskone. Opettajat käyttivät opetuksessa enimmäkseen liitutaalua ja myöhemmin myös piirtoheitintä. Opiskelu tapahtui aluksi hallintorakennuksessa, josta oppiaine muutti myöhemmin Jusleniaan. Sen uudet kirjastotilat muistuvat mieleen mahtavina aiempiin verrattuina. Kirjastossa istuttiinkin ahkerasti opiskelemissa, sillä kirjoja sai kotilainaksi vain hyvällä tuurilla saatavuudesta riippuen.

1970-luvun alkupuolella oppiaineen professorina toimi Lauri Lindgren, hänen assistenttinaan Silja Saksa ja lehtorina Raila-Maarit Koistinen. Ranskalaisina lehtoreina oppiaineessa olivat vuosikymmenen vaihteessa Raymond Michel, sen jälkeen parin vuoden ajan Josette Ducarn ja hänen jälkeensä Elisabeth Pillet, joka jäikin laitokselle pidemmäksi aikaa. Tuula muistaa opinnoista parhaiten Raila-Maarit Koistisen suomi-ranska -käännöskurssit, koska niitä pidettiin hyvin vaikeina ja koska ne olivat alussa maksullisia. Elisabeth Pillet on puolestaan jäänyt mieleen aktiivisuudestaan opiskelijapolitiikassa ja siitä, että hän ei ollut juuri opiskelijoita vanhempi.

Ranskan opiskelijoiden ainejärjestö La Chaîne oli jo aloittanut toimintansa ja se järjesti 1970-luvun alkupuolella opiskelijoille juhlia, joissa Tuulakin muistelee käyneensä. Opiskelijapolitiikkaa leimasi tuolloin vahva stalinistilaisuus, mikä ei innostanut kaikkia opiskelijoita.

3. 1970-luvun lopulta 1980-luvun alkupuolelle – antoisaa, lämminhenkistä ja ainutlaatuista

Muistitietokyselyyn vastanneista kolme oli aloittanut opintonsa 1970-luvun lopussa. Heidän muistonsa ajoittuvat siis 1970-luvun lopulta 1980-luvun puolelle. He kaikki kertoivat pääaineensa nimen olleen romaaninen filologia ja toteavat, että kääntäjänkoulutus oli tuolloin selvästi erillään yliopiston ranskan opinnoista. 1980-luvulla tutkintorakenteeseen tuli suuria muutoksia, silloin muun muassa otettiin käyttöön opintojen mitoittamista helpottavat opintoviikot, joita aiemmissa tutkinnoissa ei vielä ollut käytössä. 1970-luvun lopussa opintonsa aloittaneet alumnit muistavat elävästi, miten heitä peloteltiin näillä tulevilla muutoksilla, joiden synonyymi sana ”tutkintouudistus” oli. He saivat kuulla, että ”jollotte valmistu nopeasti, joudutte vaihtamaan vanhasta tutkinnosta uuteen ja saatatte menettää joitakin opintosuorituksianne”, kuten Jaakko Laaksonen muistelee.

Ranskan ”opiskeluiden ja juhlimisen tukikohta” oli yliopistonmäellä nykyisen Aurum-rakennuksen paikalla sijainnut Juslenia. Romaanisten kielten tilat olivat Juslenian vasemmanpuoleisen siiven ensimmäisessä kerroksessa. Opetusta pidettiin luentosaleissa ja laitoksen kahdessa harjoitushuoneessa. Ääntämiskurssilla hyödynnettiin myös Juslenian katutasossa sijainneita kielistudioita. Vaikka laitoksen tilat olivat ahtaat, yksi romaanisten kielten käytävän harjoitushuoneista oli annettu opiskelijoiden käyttöön kahvihuoneeksi, josta tuli monelle opiskelijasukupolvelle tärkeä osa arkea. Pyöreän pöydän kahvihuone oli paikka, jossa opiskelijat ja opettajat kohtasivat epävirallisesti: siellä sovittiin tenteistä, vaihdettiin kuulumisia ja pohdittiin myös kielioppikysymyksiä. Kahvinjuonti perustui luottamukseen: jokainen maksoi oman kulutuksensa mukaan, ja toisinaan tarjolla oli myös leivonnaisia. Ylioppilaskylästä tuotuja viherkasveja yritettiin pitää elossa tilassa, jossa tupakansavu oli arkipäivää. Jaakko Laaksonen tiivistää hyvin kahvihuoneen merkityksen opiskelijoille seuraavasti:

Kahvihuoneessa kerrottiin ilot ja surut ja paljon muutakin. Meitä säännöllisiä kävijöitä oli aikamoinen lössi. Sitten oli satunnaiset piipahtajat, paheksuvasti kahvihuoneen ohittaneet, muuten vain kiireiset, kirjastossa tenttiin lukemista yrittäneet ja muutama muu. Tenttipäivänä kahvihuone täyttyi huolestuneista ilmeistä. Samalla tuimme toisiamme ja autoimme selittämällä vaikeita asioita tenttialueesta. Monet hyvät vinkit ennen koetta saatiin juuri Pyöreän pöydän kahvilassa. Iltapäivällä myöhään ja jopa illalla sieltä löysi aina jonkun.

Opiskelu rakentui luennoista ja pienryhmätunneista, ja opiskelijoilla oli paljon vastuuta opintojensa suunnittelusta, mikä mahdollisti joustavuuden mutta saattoi myös venyttää opintoja. Päivät saattoivat alkaa jo kahdeksalta ja jatkua iltakuuteen

asti. Opiskelu koettiin mukavana ja yhteisöllisenä aikana ja aikaa vietettiin yliopistolla yhdessä muutenkin kuin opiskellen. Helena (Henni) Lieto-Pihlajaoja kertoo, että ”laitoksella tuhlattiin aikaa leppoisasti muutenkin kuin luennoilla, joten päivät sujuivat melko tasaisesti samassa osoitteessa”. Uuteen kaupunkiin muuttaneille opiskelukaverit ja kampusympäristö muodostuivat tärkeiksi ja opintoihin keskityttiin intensiivisesti.

Opiskelun arjessa tärkeimmät työvälineet olivat kynä, paperi ja kirjoituskone. Useimmilla opiskelijoilla oli käytössään mekaaninen kirjoituskone, harvemmillä sähkökirjoituskone. Luentomuistiinpanot tehtiin käsin vihkoihin, ja seminaarityöt sekä gradut kirjoitettiin koneella. Graduvaiheessa jo 1980-luvun alkupuolella muistellaan, että käyttöön tuli ensimmäisiä tekstinkäsittelylaitteita, jolloin teksti pystyttiin tallentamaan ”lerppulevyille” eli pehmeille muistilevyille. Muita teknologioita laitteita opiskelussa ei juurikaan ollut.

Opettajat olivat keskeisessä roolissa opiskelukokemuksessa. Heitä oli suhteellisen vähän ja heidät muistetaan persoonallisista opetustyyleistään. Professori Lauri ”Linkku” Lindgren tunnettiin kuivasta huumoristaan ja etäisestä karismastaan. Hänet muistetaan erityisesti muinaisranskan tunneilta. Hänen roolinsa laitoksella oli keskeinen, ja opiskelijat kokivat hänen olevan kiinnostunut laitoksen hengestä esimerkiksi tukemalla kahvihuoneen perustamista. Helena Lieto-Pihlajaoja muistelee Lauri Lindgrenin keskeistä roolia hänen opinnäytteensä ohjaajana näin:

Silloin reilu 40 vuotta sitten kun mietin gradun aiheita ehdotti professori Lauri Lindgren että tarttuisin ranskankieliseen alppihiihtosanastoon. Näin sitten tein. Tämä ehdotus kuvastaa hyvin miten liberaalia toiminta laitoksella oli ja kuinka hyvin professori pystyi tuntemaan opiskelijoiden kiinnostuksen kohteet ja saada innostumaan. Olin ehdotuksesta todella otettu, en ikinä olisi osannut saati uskaltanut ehdottaa vastaavaa itse. Mutta valmista tuli. Harrastuksesta syntyi käytännössä tutkinnon osa.

Lehtori Raila-Maarit Koistinen muistetaan boheemina, vielä akateemista varttiakin myöhemmin tuntinsa aloittavana, lämpimänä ja karismaattisena hahmona. Hänen käännös- ja kirjallisuustuntinsa olivat vaativia, mutta myös opiskelijoiden suosiossa. Niistä on kirjallisuuden merkkihenkilöiden lisäksi jäänyt mieleen myös helisevät rankekorut, valkosipulin tuoksu ja intohimo ranskan kirjallisuuteen. Ranskalaisten opettajien Elisabeth Pillet’n ja Noël Vauren tunnit muistetaan mukavina. Jaakko muistelee muun muassa sitä, miten Elisabeth opetti heille lukuisia ranskalaisia lauluja, kuten *Chevaliers de la table ronde*, *C’est à boire qu’il nous faut*, *A la claire fontaine* ja *Auprès de ma blonde*. Hän toteaa, että saa kiittää Elisabethia muun muassa siitä, että osaa *Petit Papa Noël* -laulun, mitä monet ranskalaisetkin ovat joskus ihmetelleet. Jaakko muistelee myös sitä, miten Pillet sai joskus tarpeekseen

suomalaisten hiljaisuudesta ja siirsi keskustelutunnin läheiseen baariin. 1980-luvun alussa assistenttina ollut Anja Räsänen muistetaan erityisesti turvallisena tukihenkilönä ja laitoksen “äitinä”. Hän jaksoi auttaa opiskelijoita käännoستهتävissä ja jakaa hyviä opiskeluvinkkejä. Kaiken kaikkiaan opettajien ja opiskelijoiden suhteita muistetaan välittöminä ja opettajat helposti lähestyttävinä.

Opiskelun arjessa opiskelijat kulkivat kampukselle kävellen tai pyöräillen. Taloudellinen tilanne vaihteli, mutta säästöä syntyi, kun syötiin puuroa, pastaa tai yhdessä valmistettuja aterioita. Yhteisellä ruokailulla oli myös tärkeä sosiaalinen merkitys. Lounasta syötiin kotona tai yliopiston ruokaloissa, kuten Gadoliniassa tai Iskerissä. Tupakointi oli osa opiskelijan arkea: kahvihuoneessa poltettiin säännöllisesti, ja savuttomat tilat olivat harvinaisia. Kirjastoa käytettiin lähteiden hakuun ja materiaalien lainaukseen, mutta tentteihin lukeminen tapahtui useimmiten muualla – kotona tai kahvilassa.

Vapaa-aika oli monen kohdalla yhteisöllistä ja ainejärjestötoiminta vilkasta. Alumnit muistelevat erityisesti kaikkien romaanisten kielten yhteisiä joulun- ja kevätjuhliä, joiden järjestämisessä ranskan opiskelijoiden ainejärjestö La Chaîne oli luonnollisesti mukana. Juhlien kohokohtana olivat teatteriesitykset. Monikielisiä näytelmiä ja lauluja harjoiteltiin huolella, ja niissä nostettiin esiin erilaisia kulttuuri-ilmiöitä, mutta myös pilkattiin lempeästi oppiaineita ja akateemista elämää. Jaakko Laaksonen kertoo hauskan anekdootin näytelmäntekoprosessista:

Suosittu aihe oli suomalainen ulkomailla tai jotakin sinne päin. Kukaan ei oikein suostunut esittämään suomalaisjunttia, joten minä otin roolin harteilleni. Olin oikea suomipoika. Yleensä sain lainaksi Suomi-verkkarit jostain, ja Kemira-lippis minulla olikin omasta takaa kesätyöpaikan perintönä. Yhtenä vuonna pikkujouluihin teimme näytelmän, jossa esitin suomalaista, joka lähti Sevettijärveltä ”Parsseloonaan” junalla. Ja mitä kaikkea matkalla tapahtuikaan? Tähän tarinaan saimme yhdistettyä ainakin suomea, saksaa, ranskaa, italiaa ja espanjaa. Olin tuolloin opettajan sijaisena Karkkilassa. Joskus tulin 140 kilometrin päästä pelkästään tämän ohjelman harjoituksiin ja taas otettiin uusiksi monta näytöstä. Seuraavalla kerralla, kun tulin Turkuun, käsikirjoitus oli taas muuttunut, mutta yritin kuitenkin selviytyä ”vaativassa” roolissani. Loppujen lopuksi näytelmä onnistui hienosti. Lopussa en vain tiennyt, että käsikirjoitukseen oli viime minuuteilla lisätty baskijärjestön räjäyttämä pommi. Eli kaikkien olisi pitänyt kuolla, myös minun, mutta minä jäinkin yksin eloon. Suomipoikaa ei tappanut kukaan eikä mikään.

Juhlat toivat opiskeluun aina uutta puhtia, vaikka seuraavana päivänä saattoikin väsyttää. Tärkeää juhlissa oli myös illan käännteiden jälkipuinti, jota käytiin juhlien jälkeen kahvihuoneessa. La Chaîne julkaisi myös omaa muutaman kerran vuodessa ilmestyvää lehteä.

4. 1980-luvulta 1990-luvun alkupuolelle – ystävyyttä, juhlia ja nuoruuden intoa

Muistitietokyselyyn vastasi neljä alumnia, joiden opintoaika ajoittui 1980-luvulta 1990-luvun alkuun. He kuvaavat opiskeluaikaansa varhaisempien alumnien tapaan yhteisöllisenä ja aktiivisena, mutta myös paikoin intensiivisenä. Kursseja oli paljon, mutta aikataulut olivat melko vapaasti järjesteltävissä. Tälle ajanjaksolle ei osunut kuitenkaan suuria rakenteellisia muutoksia, mikä vähensi ulkoista painetta. Monet muistelevat, kuinka luentoja oli eniten alkuvuikosta ja perjantait oli yleensä jätetty vapaaksi, jotta oli mahdollista osallistua tentteihin laitoksen tai tiedekunnan tenttipäivinä. Opiskelu oli mahdollista suunnitella muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta niin, että lukujärjestyksessä ei ollut opetusta ennen kymmentä aamulla ja kurssit jatkuivat harvoin iltaviittä pidempään. Luentoja oli paljon, kirjatenttejä paljon vähemmän.

Opintojen sisältöä pidettiin kiinnostavana ja arvostettiin sitä, että opiskelijat saattoivat itse valita, mihin syventyivät tarkemmin: osa suuntautui kirjallisuuteen, toiset kääntämiseen tai kielitieteeseen. Osa rakensi opintonsa selkeästi tulevaa uraa varten, toiset etenivät enemmän oman kiinnostuksen ja sattumien mukaan. Jo yliopistoon haettaessa oli tehtävä päätös siitä, halusiko hakea romanian filologian vai ranskan kielen kääntämisen ja tulkkauksen oppiaineeseen, jotka tuolloin olivat selvästi toisistaan erillisiä.

Työvälineinä käytettiin enimmäkseen kynää ja paperia, eli muistiinpanot tehtiin käsin. Tietokoneita oli 1980-luvun lopulla ainoastaan Juslenian kellarin tietokeskuksessa. Heli Impivaara muistelee, miten ”vähitellen tärkeimmät professorit saivat pöydälleen oman pöntön”. Eva Veivo (ent. Kurtze) puolestaan muistelee, miten sai graduvaiheessa sähkökirjoituskoneen, jolla pystyi kirjoittamaan näytölle yhden rivin ennen kuin se tulostui paperille ja miten tämä tuntui hurjalta edistykseltä. Opetuksessa hyödynnettiin piirtoheittimiä ja kalvoja, ja kielten opetuksessa käytettiin äänitteitä ja kielistudioita. Teknologian asemaa tiedonvälityksessä puolestaan kuvaa Hanna-Mari Kolistaja seuraavassa anekdootissa kuvatussaan yhteydenpitoa tuutorinsa Outiin (eli tämän tekstin kirjoittajaan):

Mieleeni on jäänyt yliopisto-opintojeni ensimmäinen aamu syyskuussa 1989. Olin Pariisissa au pairina ja saavuin sieltä Turkuun opintojen jo alettua muutamia päiviä aiemmin. Olin saanut kirjeitse tiedoksi tuutorini Outin nimen ja lankapuhelinnumeron. Ensimmäisen opiskelupäivän aamuna menin kauppatorille ja soitin hänelle Hamburger Börsiä vastapäätä sijainneesta puhelinkopista. Sain tarkat ohjeet, joiden avulla löysin tieni yliopiston mäelle hallintorakennukseen ensimmäiselle luennoille, ja siitä käynnistyivät opinnot Turun yliopistossa.

Tentit tehtiin kaikki käsin yliopiston ruudulliselle konseptipaperille, johon piti ennen kirjoittamista vetää lyijykynällä marginaalit. Tavalliset tentit tehtiin kurssin opettajan valvonnassa viimeisellä luentokerralla ja tämän lisäksi oli mahdollista suorittaa kirjatenttejä laitoksen tai tiedekunnan yleisinä tenttipäivinä. Niihin ilmoitauduttiin ruskealla tenttikuorella, johon kirjoitettiin tiedot tenttijästä ja tentistä. Kuori pudotettiin laitoksella olevaan postilaatikkoon, josta ne jaettiin tentaattoreille ennen tenttiä ja he lisäsivät kysymyspaperin kuoreen. Osa- tai loppuententtipäivänä opiskelija sai sitten kuoren takaisin siinä vaiheessa, kun tentin valvoja huusi hänen nimensä jonkin päärakennuksen tai luonnontieteiden talon suuren luentosalin ovella. Kun tenttikysymyksiin oli vastattu, laitettiin konseptit takaisin kuoreen ja tentin valvoja toimitti kuoret sitten oikeisiin oppiaineisiin tentaattoreille korjattavaksi. Tenttitulokset ripustettiin niin kurssitenttien kuin kirjatenttienkin jälkeen näkyville oppiaineen ilmoitustaululle. Sieltä saattoi siis nähdä paitsi oman, myös opiskelutovereiden tenttimenestyksen samalla vilkaisulla. Opettajat olivat yhä tärkeä osa opiskeluaikojen kokemusta ja heitä muistellaan elävästi. Erityisesti lehtori Raila-Maarit Koistisen käännös- ja kirjallisuustunnit mainitaan edelleen mieleenpainuvina. Elisabeth Pillet muistetaan tiukkana mutta reiluna opettajana, joka onnistui herättämään kiinnostusta vaikeisiinkin aiheisiin ja kutsui opiskelijoita välillä kotiinsakin. Casimir d'Angelon muistetaan kummastelleen opiskelijoiden tietämättömyyttä Ranskan kulttuurista. Anja Elo (ent. Räsänen) puolestaan muistetaan iloisena ja energisenä hahmona, joka osasi hyvin ottaa opiskelijoiden näkökulman huomioon. Hän oli tuolloin myös monien joulu- ja kevätjuhliissa esitettyjen näytelmien käsikirjoittaja ja primus motor.

Oppiaine sijaitsi edelleen Jusleniassa, jossa myös harjoitustunnit enimmäkseen pidettiin. Juslenian ala-aulassa pidettiin monesti myös myyjäisiä, joissa opiskelijat muistavat seisseensä myymässä kahvia, mokkapaloja, sämpylöitä ja suolaisia piirakoita. Juslenian ala-aulassa sijaitsi myös suosittu kopiokone, jolle joutui välillä jonottamaan pitkiäkin aikoja. Eva Veivo muistaa, että ennen kuin tentit siirrettiin perjantaipäiviin, ne pidettiin lauantaisin, jolloin yliopistoa ei lämmitetty. Tästä seurasi se, että kun talven tenttipäivänä oli reilusti yli 20 astetta pakkasta, tentissä piti istua ulkovaatteet päällä ja kirjoittaa käsineet kädessä hengitys melkein höyryten. Juslenian kahvihuone oli yhä tärkeä kohtausta paikka, jossa opiskelijat vaihtoivat kuulumisia ja jonne myös opettajat piipahtivat säännöllisesti. Caféssa sai 1980-luvulla yhä myös tupakoida.

Opiskelijat kulkivat kampukselle pääasiassa kävellen, moni asui ylioppilaskylässä. Lounasta syötiin esimerkiksi Hampaalla tai Åbo Akademin Gadoliniassa. Ruokailu oli edullista, mutta osa opiskelijoista kertoi silti tehneensä ruokansa mieluummin kotona. Oppiaineiden kirjastot sijaitsivat Jusleniassa aivan opetustilojen vieressä, joten kirjastoon oli helppo piipahtaa.

Vapaa-ajan ja ainejärjestötoiminnan rooli oli edelleen merkittävä. Vuonna 1989 kaikki romaanisten kielten ainejärjestöt, ranskan La Chaîne, italian il Pappagallo, espanjan Mañana ja romanian Ciocîrlia yhdistivät voimansa ennen kaikkea il Pappagallon silloisen puheenjohtajan Sari Ylipullin aloitteesta yhteiseksi kaikkien romaanisten kielten ainejärjestöksi Forum Romanumiksi. Heli Impivaara muistaa ehdottaneensa tätä nimeä ainejärjestölle ja se onkin jäänyt elämään ainejärjestölle, josta muut romaaniset kielet ovat sittemmin erkaantuneet. Ranskan opiskelijoiden ainejärjestön nimi on siis yhä nykyäänkin tästä syystä Forum Romanum.

Vapaa-ajan toiminnassa juhlat olivat edelleen tärkeässä roolissa. Niihin osallistui iso joukko henkilökuntaa ja opiskelijoita yhdessä ja ne olivat ohjelmallisia. Juhliin harjoiteltiin toinen toistaan hienompia esityksiä, joissa käsikirjoittajina toimivat niin opettajat kuin opiskelijatkin. Lavastukset ja puvut tehtiin talkootyönä, minkä lisäksi Juslenian kahvihuoneessa oli erikseen rekvisiittakaappi, josta saattoi ammentaa ideoita esityksiin. Juhlissa myös laulettiin yhdessä ranskalaisia ja italialaisia lauluja. Esimerkiksi Elisabeth Pillet valmisti opiskelijoita tähän opettamalla lauluja keskustelutunneilla. Perinteisten joulu- ja kevätjuhlien lisäksi tapahtumista ovat jääneet mieleen esimerkiksi St. John Perse -juhlat ja matka Prahaan.

Hanna-Mari Kolistaja ja Hanna Ylli muistelevat silloisen romaanisen filologian oppiaineen ilmapiiriä poikkeuksellisen yhteisöllisenä. He kertovat esimerkiksi, että aloittavan opiskelijan oli helppo tutustua muiden vuosikurssien opiskelijoihin. He toteavat, että tilat ovat saattaneet tätä helpottaa, eli koska laitos oli suhteellisen pieni, käytävillä, cafessa ja kirjastossa tutustui väistämättä muihin.

5. 1990-luku – kansainvälistä, mahtavaa ja ainutkertaista

Muistitietokyselyyn vastanneista seitsemän oli aloittanut opintonsa 1990-luvulla. Heidän muistoissaan näkyy sekä perinteiden jatkuvuus että hiljainen murros: vaikka opiskeluaika näyttäytyy muistoissa monella tapaa samanlaisena kuin aiemminkin, opiskelu muuttuu kuitenkin vähitellen intensiivisemmäksi ja teknologia alkaa hivuttautua arkeen. Ranskan perusopinnot olivat yhä yhteisiä kaikille ranskan kielen ja ranskan kielen kääntämisen opiskelijoille, mutta aineopinnoista alkaen piti valita, jatkaako ranskan kielen vai ranskan kielen kääntämisen ja tulkkauksen opintoihin. Arvosana-asteikko muuttui kolmiportaisesta viisiportaiseen, ja kandidaatin tutkinto alkoi nousta esiin välietappina, vaikka sen rooli ei vielä ollutkaan vakiintunut.

Opiskelupäivien muistetaan olleen pitkiä ja tiiviitä. Moni muistaa istuneensa luennoilla tai ryhmätoissa kahdeksasta kuuteen tai jopa kahdeksaan, minkä jälkeen tehtiin itsenäistä työtä, käytiin kielikeskuksen kursseilla tai valmistauduttiin tentteihin. Opinnot koettiin pääsääntöisesti kiinnostavina ja motivoivina, vaikka kielioppia ja -tiedettä muistellaankin vähän kuivina. Monet kuvaavat ensimmäisen

opiskeluvuoden tuoneen mukanaan “pienen shokin”, kun tentteihin luettavat kokonaisuudet olivatkin paljon laajempia, mihin lukiossa oli totuttu. Tämä vaati uusien opiskelutekniikoiden opettelua. Perus- ja aineopintojen päätteeksi suoritettavaa kielitaitokontrollia muistellaan haastavana ja joku kertoo sivuaineessa pakollisen tilastomatematiikan kurssin edelleen kummittelevan unissaan.

Käytössä olevat työvälineet kuvastavat teknologista murrosta. Muistiinpanot luennoilla kirjoitettiin yhä käsin, mutta tietokoneet olivat jo laajalti käytössä. Vuosikymmenen alkupuolella sähköposti oli vasta yleistymässä ja internet vielä lapsenkengissään. Opiskelijoilla saattoi olla pöytäkoneita kotona ja pidemmät palautettavat kirjalliset työt sekä gradut tehtiin tietokoneella. Käytössä ei ollut juuri muita ohjelmia kuin Word. Opetuksessa käytettiin yhä liitutaulua ja piirtoheittimiä, mutta myös kielistudioita sekä ATK-luokkia. Käännöstyökalut saattoivat vilahtaa opetuksessa, mutta eivät vielä olleet systemaattisesti osana kurssisisältöjä. Puheentunnistustakin joku muistaa kokeilleensa. Verkkoa alettiin vähitellen käyttää enenevässä määrin tiedonhakuun, mutta opiskelijat muistavat hakeneensa tietoa enimmäkseen kirjastossa kirjoista ja graduista. Kirjastoa kuvataankin sen ajan ”googleksi”. Kirjastossa oli erilliset tietokoneet lähteiden hakuun kirjaston tietokannoista ja niitä koneita ei saanut käyttää mihinkään muuhun tarkoitukseen.

Tämänkin vuosikymmenen opiskelijat muistelevat opettajia lämmöllä, heidän merkityksensä on monessa vastauksessa keskeinen. He kuvaavat, miten legendaariseksi kuvailun Raila-Maarit Koistisen boheemius ja asiantuntemus tekivät vaikutuksen. Tunnit saattoivat alkaa yli vartin myöhässä, mutta näkökulmat ranskalaiseen kirjallisuuteen koettiin ikimuistoisiksi. Myös ranskalaiset opettajat, kuten Pierre Rouillat, Jean Vienne ja Yves Gambier, mainitaan usein arvostavaan sävyyn ja muistellaan myös sitä, miten ranskalainen opetustyyli saattoi poiketa suomalaisesta. Tältä vuosikymmeneltä muistellaan mm. Jean Viennen perustamaa ja ylläpitämää tekstoteekkia, eli monipuolista kokoelmaa ranskankielisiä dokumentteja erilaisilta elämänaloilta, jotta opiskelijoiden oli mahdollista tarkistaa, miten jokin asia tietyssä kontekstissa ranskaksi sanottiin. Anja Elo muistetaan edelleen poikkeuksellisena ja positiivisena. Muista opettajista mainitaan muun muassa Tuija Vertaisen innostavat kirjallisuustyöpajat ja Eija Suomela-Salmen kannustava ote gradun ohjaajana. Minna Varila muistelee opettajia näin:

Mitään varsinaisia tarinoita ei tule mieleen, mutta ilahduttavaa oli, että monet opettajista ottivat osaa opiskelijoiden järjestämiin esim. kevätjuhliin jne. Yleisesti ottaen, opettajat olivat innostuneita alastaan ja ohjasivat meitä opiskelijoita mielellään tarvittaessa.

Kampukselle kuljettiin edelleen kävellen tai pyörällä ja opetusta oli useassa eri rakennuksessa. Ranskan kielen oppiaine toimi Jusleniassa, kun taas ranskan kielen

kääntämisen tilat olivat Kupittaaan aseman vieressä Electrocitissä. Opetusta oli myös yliopistonmäen muissa rakennuksissa. Erityisesti perusopintoja suorittavat opiskelijat muistavat saaneensa paljon liikuntaa siirtymässään tunnilta toisella Juslenian ja Electrocityn välillä. Nämä kiireiset siirtymiset koettiin välillä raskaina, kuten Liisa Seppälä muistelee:

Ensimmäisenä vuonna opiskelimme sekä Jusleniassa että Electrocitissä. Edestakaisin ravaaminen kahden laitoksen välillä oli toisinaan rasittavaa. – – Toisesta opiskeluvuodesta lähtien luennot olivat pääasiassa Jusleniassa, jotkut yleisopintoihin kuuluvat kurssit Luonnontieteiden talossa. Juslenia oli ihana paikka. Pimeät ja tunkkaiset käytävät mutta ihana tunnelma. Ala-aulassa ainejärjestöt myivät kahvia ja syömistä. Ala-aulassa pystyi heti haistamaan olivatko Anja [Elo] ja Alberto [Carcedo] (myöhemmin vain Alberto) tulleet jo töihin. Jos olivat, koko ala-aula tuoksui heidän hajuvedelleen/ partavedelleen.

Opiskelijat liikkuvat paikasta toiseen edelleen enimmäkseen kävellen tai pyörällä. Lounasta käytiin syömässä esimerkiksi Assarin Ullakolla, Kaffelissa, Mikrolla, Hampaalla ja Gadolinialla. Jos aikaa oli enemmän, saatettiin lähteä YTHS:n Tottisalmeen.

Ainejärjestöllä oli edelleen suuri merkitys vapaa-ajan toiminnassa, mutta aktiivisuus sen parissa vaihteli paljon. Toiset olivat aktiivisesti mukana Forum Romanumin hallituksessa ja järjestivät tapahtumia tai osallistuivat sen järjestämiin retkiin. Jotkut taas viettivät vapaa-aikaansa muissa merkeissä. Tämä kuvastaa myös opiskelijamäärän suurta kasvua. Suomen EU-jäsenyyden myötä ranskan kiintiöitä lisättiin niin, että esimerkiksi vuonna 1996 pääaineopiskelijoita oli ranskan kielessä 30 ja ranskan kääntämisessä 40. Kun tähän lisättiin sivuaineopiskelijat, saattoi perusopintojen kurssilla olla 80–90 opiskelijaa. Tähän joukkoon mahtui siis monenlaisia opiskelijoita, eikä yhteisöllisyys ollut välttämättä yhtä tiivistä kuin pienemmässä joukossa ja tiiviimmissä tiloissa 1970-luvulla. Joku kertoo myös, että viikko oli niin täynnä opiskelua, että ei jäänyt aikaa ottaa osaa tapahtumiin tai ainejärjestön aktiviteetteihin. Monille opiskelukaverit muodostivat kuitenkin hyvin tiiviin ryhmän, jonka kanssa jaettiin arki, juhla ja tulevaisuuden haaveet. Ainejärjestön juhlia muistellaan hauskoina tapahtumina ja erityisesti Ruissalon Rakennusmestarien majan mahtavat puitteet mainitaan. Aikaa muistetaan vietetyn myös Proffan kellarissa. Erasmus-vaihtoon lähteminen oli suosittua ja etenkin Aix-en-Provence mainitaan useassa vastauksessa ikimuistoisena vaihtopaikkana.

6. 2000-luku – laaja-alaista, mielenkiintoista ja vapaata

2000-luvun puoliväliin ajoittui suuri rakenteellinen uudistus, jolloin opinnot muuttuivat selvästi kaksiportaisiksi. Ensin suoritettiin kandidaatin tutkinto ja sen jälkeen maisterin tutkinto. Moni kuitenkin näki kandidaatin tutkinnon edelleen lähinnä välietappina matkalla maisteriksi. Pääsykokeissa haettiin yhä opinto-oikeutta joko ranskan kielen tai ranskan kielen kääntämisen ja tulkkauksen linjalle, vaikka perusopinnot olivatkin yhteiset. Nämä linjat poistettiin vuoden 2015 uudistuksessa, minkä jälkeen kandidaattitason opinnot ovat olleet kaikille yhteiset ja erikoistuminen kielen opettamiseen, käännösviestintään tai kieliasantuntijuuteen alkoi vasta maisterivaiheessa.

Useampi kyselyyn vastanneista mainitsee opiskelupäivien olleen pitkiä, luento- ja harjoituskursseja oli aamukahdeksasta tai yhdeksästä neljään tai kuuteen illalla. Tällainen opiskelurytmi koettiin ajoittain kuormittavana ja opiskelijat olivat aiempaa tietoisempia tutkinnon suorittamisen aikarajoista. Opiskelijoilla oli vapaus suunnitella tutkinnon sisältö melko itsenäisesti, mutta se toi myös paineita. Lea Salminen muistelee tähän liittyen seuraavasti:

Muistan kyllä erään ranskan kieliopin kurssin luennon, jolla lehtori kurssiohjelmasta poiketen hetkisen käsittelikin luentonsa aiheena opiskelijan elämän eri osa-alueiden tasapainoa, tarjoten edukaatiota levon sekä sosiaalisen kanssakäymisenkin merkityksestä hyvinvoinnille. Tuo luentohetki jäi puhuttelevana, humanina tekona mieleen selvästi, sillä pingotuksen ja palautumisen välisen terveen säätelyn taitokin, tai ehkä oikeammin pitkäjänteisesti kestävä opiskelutavan oppiminen on tärkeä aihe, josta kukaan muu ei ollut tarjonnut opetusta, ainakaan pakollisena perusopintojen osana.

Käytössä olevat työvälineet olivat jo selkeästi digitaalisia, vaikka ensimmäinen kosketus sähköpostiin saattoikin tulla siinä vaiheessa, kun sai yliopiston sähköpostiosoitteen. Useimmilla opiskelijoilla oli oma tietokone, jolla esseet ja gradut kirjoitettiin. Tiedostot tallennettiin disketille, myöhemmin muistitikulle ja sen jälkeen ulkoiselle kovalevyille. Kääntämisen opiskelijat muistavat käyttäneensä kursseilla käännöstyökaluja, joskin niiden käyttö riippui edelleen opettajasta ja kurssisisällöstä. Moodle ja muut oppimisalustat alkoivat hiljalleen vakiintua, mutta vielä 2000-luvun alussa ne olivat uusi ilmiö. Opetuksessa käytettiin paljon paperimonisteita, minkä takia opiskelijat jonottivat kopiokoneelle. Tehtävät piti usein myös palauttaa paperille tulostettuna, mistä kertoo seuraava Lea Salmisen kertoma anekdootti:

Jusleniaan juoksin kerran ylioppilaskylästä, kampuksen juurella Erik Bryggmanin suunnittelemissa tiloissa sijainneen opiskelijajärjestön tulostinta käyttäkseni tämän järjestön kerhotilan kautta, kun fonologian essee piti palauttaa kello 16. Essee valmistui Yo-kylässä noin kello 15.48, joten juoksun oli oltava nopeaa, sillä essee piti tulostaa sekä palauttaa henkilökohtaisesti lehtorin työhuoneeseen. Tulostettuani esseen kerhotiloissa etsin kuumeisesti nitojaa vetolaatikosta päästäkseni pian jatkamaan juoksua Jusleniaan, ja asetin vetolaatikon koluamisen ajaksi esseen sivut kerhotilan baaritiskille, josta esseeseen siirryi kookas kahvitahra. Löysin laatikosta sinisen esineen, jonka kiireessä arvioin olevan jonkinlainen nitoja, ja seuraavaksi naulasin esseeni tuolla sinisellä naulapyssyllä kiinni samaiseen kerhotilan baaritiskiinkin. Kun revin esseen irti baaritiskistä, esseeseen tuli isohko reikä. Löysin samalla myös tavallisen nitojan, joten sain tahriintuneen, reikäisen esseeni sivut nidottua toisiinsa, ja ehdin juosta Jusleniaan ajoissa. Essee käsitteli mykän e-äänteen käyttäytymistä ranskankielisen puhunnoksen palveluksessa erinäisissä tehtävissä. Arvosana oli kuitenkin 5/5 esteettisistä haitoista huolimatta.

Opetuksessa käytettiin tussitauluja, piirtoheittimiä, mutta tietyissä luentosaleissa olevien videotykkien ansiosta myös PowerPoint-esityksiä.

Opettajista on jäänyt paljon muistoja. Esimerkiksi Fred Dervinin muistetaan ensin yhtenä vuonna luennolla sanoneen ”il n'y a pas une culture, il y a des cultures” ja seuraavana vuonna ”la culture n'existe pas”, tämä on jäänyt monelle lähtemättömästi mieleen. Yves Gambierista mieleen on jäänyt hänen toteamuksensa siitä, että ”teistä ei tule kaunokirjallisuuden kääntäjiä”, mutta myös se, miten hän kannusti ajattelemaan analyyttisesti ja kriittisesti. Tuula Humphreysin kurssi ajankohtaisesta tapahtumista ja Ranskan presidenteistä mainitaan erityisesti mieleenpainuvana, samoin Christophe Leblayn kurssi, jolla piti kehittää uusi ranskalainen identiteetti. Hauskoista sattumuksista on jäänyt mieleen tapaus Sebastian Fauveaux'n kirjallisuuden semiotiikan luennolta, joka pidettiin klo 16 jälkeen, jolloin väsymys alkoi jo painaa:

Sebastien kertoi jonkun ranskalaiskirjailijan puolalaisesta rakastajattaresta. Hän kirjoitti nimen taululle, ja aloimme nauraa lähes hysteerisesti. Nimi oli Madame Hanska. Koska olimme niin väsyneitä, meistä oli erityisen hauskaa, että jonkun nimi on Hanska. Typerää, mutta väsyneenä tällaista sattuu. Sebastien oli ihan ymmällään. Hän ei tajunnut, miksi vain nauroimme. Kun joku lopulta sai selitettyä sen Hanska/hanska-jutun, hän ei edelleenkään tajunnut, miksi se oli niin hauskaa.

Mieleen ovat jääneet myös ranskan eri variaatiota käsittelevä kurssi, Wikipedia-artikkelien ja Uni-sovelluksen tekstien kääntäminen, Olli-Philippe Lautenbacherin mediakurssi sekä Nicolas Chieussen kulttuurikurssi, jolla keskusteltiin elokuvista.

Muistoissa mainitaan myös Leena Salmen kurssien lämmin tunnelma, Maarit Mutta positiivisesti mieleen jääneenä opettajana sekä Marjut Johanssonin luennot, joilta oli löytynyt inspiraatio graduun.

Oppiaine toimi 2000-luvun alussa yhä kahdessa eri rakennuksessa, Jusleniassa ja Electrocityssa, mutta vuonna 2005 oppiaine muutti yhteisiin tiloihin Rosettaan ja Signumiin. Rosetan puolella olivat opettajien työhuoneet ja Signumin, eli tuttavallisesti ”Siggen” puolella sijaitsivat opetustilat. Rosetan pihapiiriä ihasteltiin, sen ympärillä olevat syksyiset vaahterat ovat jääneet monen mieleen. Signumin kellarikerroksessa sijaitsi myös kielten ainejärjestöjen yhteinen kahvihuone, jossa vietettiin aikaa luentojen välissä ja niiden jälkeen. Tätä kohtaamispaikkaa muistellaan vastauksissa lämmöllä.

Kampukselle liikuttiin yhä useimmiten kävellen tai pyörällä, moni ylioppilaskylästä tai sen lähialueilta. Suosituista lounaspaikoista mainitaan Assarin Ullakko, Macchiavelli ja kauppakorkeakoulun ruokala. Tupakoinnista ei näiden vuosikymmenten opiskelijoiden muistoissa enää ole juurikaan mainintoja, mikä kertoo kulttuurin muuttumisesta.

Vapaa-ajan toiminta oli 2000-luvulla monimuotoista. Forum Romanum ja Kääntöpiiri järjestivät tapahtumia ja illanviettoja sekä tarjosivat vastuutehtäviä. Ainejärjestön vastuurooleissa toimiminen tarjosi merkityksellisiä kokemuksia, jotka antoivat myös valmiuksia työelämään. Varhaisempien vuosikymmenten kaltaisia henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteisiä juhlia ei juurikaan enää järjestetty lukuun ottamatta kääntämisen oppiaineiden yhteisiä tervetuliaisiltamia, vaan opiskelijatapahtumia järjestettiin pikemminkin toisten ainejärjestöjen kanssa yhdessä. Joku kertoo löytäneensä yhdessä matemaattisten ja fysikaalisten tieteiden opiskelijoiden ainejärjestö Deltan kanssa järjestetyistä juhlista puolisonkin. Kääntöpiiri järjestämät risteilyt, bileet ”legendaarisiksi” mainitussa Lynissä eli Night Club Marilynissä ja vappubooli ovat myös jääneet mieleen, samoin opintomatka Martiniquelle ja sen rahoittamiseksi järjestetyt karibialaiset bileet. Toiset kertovat oman kaveriporukan olleen niin tiivis, että järjestettyihin tapahtumiin osallistuminen oli siksi jäänyt vähemmälle.

7. 2010-luku – opintopiiri, Kääntöpiiri ja elämänpiiri

2010-luvulla opintonsa aloittaneita vastasi muistitietokyselyyn vain yksi, Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén.² Hän aloitti opintonsa vuonna 2013. Hänen opiskeluaikaansa osui uudistus, jossa erikoistuminen tiettyyn osaamisalueeseen siirrettiin maisterivaiheeseen. Opiskelupäivät olivat pitkiä: luentoja oli usein kuuteen asti ja jos päivä päättyi aiemmin, opiskelu jatkui kirjastossa tai opintopiirin muodossa jonkun kotona. Oppiaine sijaitsi edelleen Rosetassa ja Signumissa, mutta

pääsykoe järjestettiin vielä Jusleniassa. Siggen alakerran Kaffilassa vietettiin myös aikaa joko ainejärjestön kokouksissa tai tapahtumissa, tai sitten muuten vaan hengailten tai porukalla opiskellen.

Opintojen alkuvaiheessa muistiinpanot tehtiin käsin, mutta heti toisena opintovuonna Marianne muistaa siirtyneensä kannettavaan tietokoneeseen. Toimisto-ohjelmien käyttö oli arkea ja käännöskursseilla käytettiin yleisimpiä käännöstyökaluja kuten Trados Studiota ja Memsourcea. Korpustyökalu AntConc jäi lähtemättömästi mieleen kandidaatintutkielmaa tehdessä. Myös projektinhallintatyökalut ja viestintäväline Slack tulivat tutuksi käännöstyöpajoissa. Tämä kuvaus osoittaa, että teknologia ei opinnoissa enää ollut marginaalista tai silloin tällöin käytettävää, vaan olennainen osa työskentelyä.

Opettajat ovat jääneet mieleen välittävänä ja ymmärtäväisinä, he tuntuivat aidosti haluavan opiskelijoiden parasta ja sitä, että opiskelijat saavat opinnoistaan kaiken irti. Opiskelijoiden mielipiteitä kuultiin, ja opintoja kehitettiin palautteen pohjalta aktiivisesti. Tähän näkökulmaa Mariannelle antoi myös toimiminen opiskelijaedustajana kääntämisen maisteriohjelman kehitystyöryhmässä ja sen myötä myös linkkinä opiskelijajärjestön ja hallinnon välillä. Ranskan oppiaineen kurseista mieleen jäivät erityisesti erilaiset kääntämisen kurssit niin kandi- kuin maisteritasolla. Käännöskursseista mieluisimpia olivat kurssit, joilla tehtiin oikeita käännöstoimeksiantoja:

Parhaimmista ehdottomasti olivat kurssit, joissa teimme oikeita käännöstoimeksiantoja, kuten Leena Salmen opettamalla kääntämisen kurssilla, jossa käännsimme pienellä porukalla Suomen Wagner-seuralle Richard Wagnerin Tristan ja Isolde -oppeeraan liittyvän artikkelin (juttu on luettavissa Wagner-seuran julkaisussa Wagneriaan nro 49. Minulla on lehti edelleen tallessa). Käännös oli erittäin haastava ja olen vieläkin supervylpeä lopputuloksesta! Muita vastaavanlaisia kurseja olivat esimerkiksi Outi Veivon johdolla järjestetty erikoisalojen toimeksiannot tie ja teknologia (RA-SU), jossa yksi teksteistä käsitteli syöväen hoitoon kehitettyä erityistä tekstiilituotetta. Christophe Leblayn johdolla käännöksiä tehtiin suomesta ranskaan mm. Opetushallituksen teksteistä.

Kampuksella liikuttiiin Signumin, Rosetan ja Feeniksin välillä. Lounasta nautittiin usein Assarin Ullakolla ja Gadossa, josta jäi mieleen hyvä mutta haalean lämmin ruoka.

Opiskelijaelämä oli aktiivista: ainejärjestöt järjestivät erilaisia tapahtumia, sitsejä, sushi-iltoja, vapputapahtumia, pulliksia eli pullamyymäläisiä ja ekskursioita esimerkiksi speksiesityksiin tai tieteellisiin tapahtumiin, kuten Tampereella pidettyyn kääntämisen ja tulkkauksen symposiumiin. Marianne muistaa olleensa

mukana järjestämässä Forum Romanumin 30-vuotisjuhlia vuonna 2019. Paitsi opinnoissa, myös ainejärjestöissä suuntauduttiin työelämään:

Toimin Kääntöpiirin ensimmäisenä työelämävastaavana. Kehittelimme tämän roolin Kääntiksen hallituksessa ja siihen aikaan työelämävastaavia ei ainakaan Turun yliopiston ainejärjestöillä tietääkseni ollut. Olin siis ainakin Kääntöpiirin, mutta mahdollisesti myös Turun yliopiston ainejärjestöjen, ensimmäinen työelämävastaava. Tehtävään kuului työelämään liittyvien tapahtumien järjestäminen ja yhteydenpito työelämän toimijoihin ja järjestöihin.

Vapaa-ajan tapahtumista suosikiksi nousee erityisesti vappu, jota vietetään edelleen vuosittain tutulla opiskeluporukalla.

8. Lopuksi

Vaikka ympärivät rakenteet, opetuksen käytänteet ja teknologia ovat kehittyneet, keskeiset kokemukset ranskan opiskelusta Turun yliopistossa ovat säilyneet vuosikymmenestä toiseen melko samankaltaisina: opiskeluaikaa muistellaan lämmöllä, silloin on kasvettu asiantuntijoiksi mutta myös juhlistu ja solmittu elinikäisiä ystävyysuhteita. Opiskelu ei ole ollut pelkkää kurssisuoritusten keräämistä, vaan monelle jotain paljon enemmän. Ranskan oppiaineen alumneille tehdyn muistitietokyselyn vastauksista piiryy kuva elävästä, yliopistojärjestelmän muutosten mukana muuttuvasta ja monien lämpimien muistojen värittämästä opiskeluyhteisöstä. Tällä pienelläkin otoksella kootut muistot olivat niin moninaisia, että ne eivät millään kaikki mahtuneet tähän koontiin. Olen kuitenkin pyrkinyt valitsemaan niitä tähän yhteenvetoon mahdollisimman monipuolisesti. Vastausten tarkastelusta käy selvästi ilmi, että alumnien muistoissa ranskan oppiaineen ja sen opiskelijoiden muodostama yhteisö on ollut erinomainen paikka etsiä, oppia, erehtyä ja onnistua. Tämä sama yhteisöllinen tunnelma välittyi myös syksyllä 2024 vietetyissä oppiaineen 75-vuotisjuhlissa. Oppiaineen alumnina itsekkin voin yhtyä Jaakko Laaksosen sanoihin: ”pidän onnenpotkuna sitä, että menin opiskelemaan Turkuun ja juuri ranskanlaitokselle”.

---

¹ Ks. Johansson sekä Veivo, Mutta ja Tuominiemi tässä teoksessa.

² Ks. Kaltiokumpu-Blomgrénin juhlapuhe Forum Romanumin 35-vuotisjuhlissa tässä teoksessa.

Liitteet

Liite 1. Juhlaseminaari, Turun yliopisto, 27.9.2024

100/75 vuotta ranskaa -juhlaseminaari pe 27.9. klo 12–16

Tauno Nurmela -sali, Päärakennus, Turun yliopisto

12.15 Juhlaseminaarin avaus

- Rehtori Marjo Kaartinen, Turun yliopisto
- Dekaanin Jaakko Suominen, Humanistinen tiedekunta, Turun yliopisto

Ranskan oppiaineen historia ja nykyisyys

- Professori Marjut Johansson, ranskan oppiaine, Turun yliopisto

Tutkimus NYT! – Ranskan oppiaineen henkilökunta

- Yliopistonlehtori Ana-Maria Cozma
- Yliopisto-opettaja Léa Huotari
- Yliopistonlehtori Christophe Leblay
- Vanhempi yliopistonlehtori Maarit Mutta
- Yliopistonlehtori Leena Salmi
- Yliopistonlehtori Outi Veivo

Rajoja ylittävää tutkimusta – Ranskan oppiaineen alumnit

- Post doc -tutkija Kaiju Harinen, INTERACT - Intersectional Reading, Social Justice, and Literary Activism, Turun yliopisto

- Professori Veronika Laippala, digitaalinen kielentutkimus, Turun yliopisto

13.45 Kahvitarjoilu aulassa

14.15 Ranskan opintojen merkitys omalle asiantuntijuudelle ja työuralle
– paneelikeskustelu

- FM Piia Alvesalo, viestintäpäällikkö, Sivista
- FM Markku Haverinen, kielipalvelukoordinaattori, Euroopan keskuspankki
- FM Satu Koistinen, pedagoginen asiantuntija – kielten oppiminen ja kaksikielinen opetus, Helsingin kaupunki kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, kehittämispalvelut
- FM Jesse Ojansivu, käännösalan yrittäjä, Kielipalvelu Kinon

Liite 2. Iltajuhla, ravintola Kären, 27.9.2024

100/75 vuotta ranskaa -iltajuhla

Alkumalja ja avaussanat

Alkuruoka

Vihersalaattia lisukkeina tomaattia,
kurkkua ja marinoitua sipulia M, G
Meloni-fetajuustosalaattia L, G
Korianteri-coleslaw M, G
Kirkasta perunasalaattia M, G
Lämminsavulohi-pastasalaattia L, sis. muna
Couscous-salaatti artisokalla,
aurinkokuivatuilla tomaateilla
ja sokeriherneillä M, sis. sitruuna ja chili
Kårenin focacciaa M yrttilevitteellä L, G

Onnittelut

Pääruoka

Maissikananrintaa sitruunakerma-
kastikkeessa L, G,
yrttipperunoita ja höyrytettyjä kasviksia M, G
TAI

Marinoitua bataattia ja belugalinssi-
ragú, yrttipperunoita ja höyrytettyjä
kasviksia M, G

Puheenvuorot

Jälkiruoka

Pannacotta vadelmahillokkeella L, G
(myös vegaani M, G)

Tanssilattia

